

ปัญหาข้อกฎหมายในการเข้าถึงเงินทุนและการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคม
ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562

นายสุรศักดิ์ โชติช่วง

รายงานเอกัตศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขากฎหมายการเงินและภาษีอากร
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LEGAL PROBLEMS IN ACCESS TO CAPITAL AND GOVERNANCE
OF SOCIAL ENTERPRISES ACCORDING TO THE SOCIAL ENTERPRISE
PROMOTION ACT B.E. 2562

Mr. Surasak Chotchoung

An Individual Study Report Submitted in Partial Fulfillment of the
Requirements for the Degree in Master of Laws Program in Finance and Tax

Law

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2021

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อเอกัตศึกษา ปัญหาข้อกฎหมายในการเข้าถึงเงินทุนและการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคม
ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562

นิสิต นายสุรศักดิ์ โชติช่วง

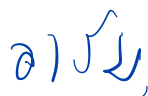
สาขาวิชา กฎหมายการเงินและภาษีอากร

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.อาร์ม ตั้งนิรันดร, อาจารย์ ดร. สุมาพร มานะสันต์

วิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 นั้น ถือได้ว่าเป็นองค์กรธุรกิจอีกประเภทหนึ่งที่มีรูปแบบการดำเนินกิจการที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการเพื่อสร้างผลตอบแทนแก่สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก โดยในเอกัตศึกษาเล่มนี้ ผู้เขียนได้มุ่งเน้นศึกษาถึงปัญหาของวิสาหกิจเพื่อสังคมในสองด้านใหญ่ๆด้วยกัน คือ ปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีข้อจำกัดในหลายประการด้วยกัน และกรอบกฎหมายในการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยในเอกัตศึกษานี้ได้มุ่งเน้นศึกษารูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคม ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และกลไกการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศได้แก่ ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่น่าสนใจ

โดยในเอกัตศึกษานี้ ได้มุ่งวิเคราะห์สภาพปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมในปัจจุบัน พร้อมทั้งได้เสนอแนะการเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยนำเอาตัวอย่างจากต่างประเทศที่น่าสนใจมาเสนอ และในขณะเดียวกันก็ยังได้นำเสนอการเพิ่มเติมกฎหมายในด้านการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมให้รัดกุมและชัดเจนมากขึ้น เพื่อเป็นการคุ้มครองบุคคลภายนอกหรือผู้มีส่วนได้เสียอย่างสูงสุด และที่สำคัญคือเพื่อให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถดำเนินกิจการได้อย่างเข้มแข็ง ยั่งยืนและเป็นองค์กรที่น่าเชื่อถือได้ต่อไป

ลงชื่อ..........อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร. อาร์ม ตั้งนิรันดร)

ลงชื่อ..........อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร. สุมาพร มานะสันต์)

ลงชื่อ..........นิสิต
(นายสุรศักดิ์ โชติช่วง)

Individual Study	Legal Problems in access to capital and governance of Social Enterprise According to the Social Enterprise Promotion Act B.E. 2562.
Researcher	Surasak Chotchoung
Field of Study	Finance and Tax Law
Advisor Asst.	Dr.Arm Tungnirun, Dr. Sumaporn Manason

Under the Social Enterprise Promotion Act B.E. 2562, social enterprises in Thailand, that have been registered with the Office of Social Enterprise Promotion, are a type of business organization that has its primary missions to benefit the society and the environment. In this study focuses on two major issues confronting social enterprises: the difficulty in obtaining capital, which is a challenge in many ways, and regulatory issues. This study also examines the structure of social enterprises, funding sources and regulation of social enterprise in other countries such as the United Kingdom and the United States.

This study analyses current issues such as social enterprises' ability to access financial sources and a lack of understanding of the concept of the social enterprise. By presenting compelling examples, laws and regulations from other nations, and proposing amendments to Thai laws and regulations to improve access to and broaden the availability of financial sources for social enterprise and maximize stakeholders' protection. Most crucially, is to secure finance for its business and to achieve its goal of improving benefit of the society and environment along with the sustainability of social enterprise.

..... Advisor

(Dr.Arm Tungnirun)

..... Advisor

(Dr. Sumaporn Manason)

..... Researcher

(Surasak Chotchoung)

กิตติกรรมประกาศ

เอกัตศึกษานี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความเมตตากรุณา และความช่วยเหลือจากท่านอาจารย์ ดร.อาร์ม ตั้งนิรันดร และท่านอาจารย์ ดร. สุมาพร มานะสันต์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำในประเด็นเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้เอกัตศึกษาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จึงขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ โดยผู้เขียนขอขอบพระคุณคุณณัฐพงษ์ จารุวรรณพงศ์ อดีตผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคม และคุณเอต้า จิโรไพศาลกุล กรรมการผู้จัดการเทใจต่อทคอม (taejai.com) ที่กรุณาให้ข้อมูลสำหรับการจัดทำเอกัตศึกษาแก่ผู้เขียนอย่างดียิ่ง

ผู้เขียนขอขอบพระคุณครู อาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทสรรพวิชาแก่ผู้เขียนอันเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งที่ทำให้ผู้เขียนสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถ และใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าและเรียบเรียงความรู้ออกมาจนสำเร็จเป็นเอกัตศึกษานี้ได้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณคุณบิดา มารดา ครอบครัว และกัลยาณมิตรทุกท่าน ที่สนับสนุนในการเรียนและให้คำแนะนำในการจัดทำเอกัตศึกษาแก่ผู้เขียนเรื่อยมา ทั้งเป็นกำลังใจอันสำคัญให้ผู้เขียนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆไปได้

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณคุณย่าผู้ล่วงลับของผู้เขียนที่เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เขียนมุ่งมั่นพากเพียรในการเรียนและการจัดทำเอกัตศึกษานี้ให้สำเร็จลุล่วงได้ ตลอดจนขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องท่านอื่นๆ ที่มีส่วนสนับสนุนให้เอกัตศึกษานี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนหวังว่าเอกัตศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย และสามารถนำเอกัตศึกษาของผู้เขียนไปต่อยอดพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อวิสาหกิจเพื่อสังคมอันจะเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ประชาชนและต่อสังคมไทยให้ดียิ่งขึ้นได้ต่อไป ทั้งนี้หากมีข้อผิดพลาดประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สุรศักดิ์ โชติช่วง

สารบัญ

บทที่	หน้า
สารบัญตาราง.....	ง
สารบัญภาพ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย	6
1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	6
1.4 วิธีการศึกษาวิจัย	6
1.5 สมมติฐานของการวิจัย	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 ลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชบัญญัติ.....	8
ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562.....	8
2.1 ที่มาของวิสาหกิจเพื่อสังคม และจุดมุ่งหมายในการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม	8
2.2 รูปแบบและสถานะทางกฎหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคม	14
2.3 ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในรูปแบบต่างๆของวิสาหกิจเพื่อสังคม	21
2.3.1 ช่องทางและปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม	21
2.3.1.1 เงินบริจาค	21
2.3.1.2 เงินสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม	23

2.3.1.3 การระดมทุนตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ.1/2563 เรื่อง การยกเว้น การเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นบริษัทจำกัดที่กระทำเป็นการทั่วไปหรือต่อประชาชน ในวงกว้าง	24
2.4 บทวิเคราะห์สภาพปัญหาของวิสาหกิจเพื่อสังคม	26
2.4.1 การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม	26
2.4.1.1 เงินบริจาค	27
2.4.1.2 เงินสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม	33
2.4.2 การกำกับดูแลการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม	35
2.4.2.1 การระดมทุนตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ.1/2563 เรื่อง การยกเว้น การเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นบริษัทจำกัดที่กระทำเป็นการทั่วไปหรือต่อประชาชน ในวงกว้าง	36
2.4.2.2 การรายงานผลการดำเนินงานกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม	42
บทที่ 3 บทเปรียบเทียบวิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศ	49
3.1 วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศสหรัฐอเมริกา	50
3.1.1 ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุน	50
3.1.2 การกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคม	50
3.1.3 บทสรุปและวิเคราะห์ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการกำกับดูแล	55
3.2 วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศสหราชอาณาจักร	58
3.2.1 ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุน	58
3.2.2 การกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคม	63
3.2.3 บทสรุปและวิเคราะห์ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการกำกับดูแล	68
บทที่ 4 ข้อเสนอแนะทางกฎหมายในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมใน ประเทศไทย	71

4.1 การเข้าถึงแหล่งเงินทุน	71
4.1.1 เงินบริจาค.....	71
4.1.2 เงินสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม	74
4.2 การกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคม	78
4.2.1 การกำกับดูแลการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประเภทการเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชนตาม ประกาศ ตลท. ที่ ทจ.1/2563.....	78
4.2.2 การจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน.....	80
บทที่ 5 บทสรุป.....	83
บรรณานุกรม.....	86

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แสดงความแตกต่างระหว่างการดำเนินการที่หวังผลกำไรและมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคม.....	14
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ณ วันที่ 20 มีนาคม 2565	20
ตารางที่ 3 แสดงอัตราโทษทางปกครอง.....	47

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของวิสาหกิจเพื่อสังคม	12
ภาพที่ 2 แสดงให้เห็นการผสมผสานกันขององค์กรสาธารณกุศลกับภาคเอกชน	13

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ตามความหมายในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 คือ บริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และมีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือบริการ (เว้นแต่กิจการไม่ประสงค์แบ่งกำไรแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น อาจมีรายได้น้อยกว่าห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ) โดยนำผลกำไรไม่น้อยกว่า ร้อยละเจ็ดสิบไปใช้ตามวัตถุประสงค์เพื่อสังคม และมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยในอดีตองค์กรสาธารณกุศล หรือหน่วยงานที่ดำเนินกิจกรรมการกุศลมักพึ่งพาเงินบริจาคเป็นช่องทางหลัก และวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นก็มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการที่เป็นการทำประโยชน์เพื่อสังคมเช่นเดียวกับองค์กรสาธารณกุศล แต่วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นมิได้ดำเนินกิจการเพื่อตอบแทนสังคมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังสามารถดำเนินกิจการให้มีผลกำไรเพื่อใช้ดำเนินกิจการได้ในระยะยาวและยั่งยืน ดังนั้น การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมจึงเป็นแนวคิดที่ดีที่รัฐควรให้การส่งเสริม และปัจจุบันหลายๆประเทศทั่วโลกได้ให้การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศของตนสามารถดำเนินกิจการได้โดยเข้าไปส่งเสริมและสนับสนุน มีกฎหมายรองรับและกำกับดูแลโดยเฉพาะ ส่งเสริมด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เป็นต้น โดยปัจจุบันวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยได้มีกฎหมายออกมารองรับสถานะของตัวองค์กรและกำกับดูแลโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (สวส.) ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 และเริ่มมีวิสาหกิจเพื่อสังคมหลายๆองค์กรในประเทศไทยได้เข้ามาขึ้นทะเบียนกับสำนักงาน สวส. แล้วหลายองค์กร

แต่ด้วยลักษณะการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นมีจุดหมายหลักในการแก้ไขปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลไกการบริหารจัดการของภาคธุรกิจมาบวกกับความรู้และนวัตกรรมสังคม มีความยั่งยืนทางการเงินจากรายได้ที่มาจากการจำหน่ายสินค้าหรือบริการโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินบริจาคเพียงอย่างเดียวเหมือนกับองค์กรการกุศล และมีการนำผลกำไรที่เกิดขึ้นไปลงทุนซ้ำเพื่อขยายผลกระทบทางสังคมต่อไปในระยะยาว ซึ่งจะเห็นได้ว่าลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นมุ่งเน้นการพึ่งพาเงินทุนจากการดำเนินกิจการของตนเองเป็นหลัก เพื่อให้กิจการสามารถดำเนินกิจการได้ระยะยาว ดังนั้นการพึ่งพาเฉพาะเงินบริจาคเพียงอย่างเดียวจึงไม่เหมาะสมกับลักษณะการประกอบกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม วิสาหกิจเพื่อสังคมยังต้องการการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่

หลากหลายเช่นเดียวกันกับองค์กรธุรกิจทั่วไป¹ โดยปัจจุบันช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหลักๆของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรค คือ 1) เงินบริจาค 2) เงินสนับสนุนประเภทเงินกู้ยืม และเงินสนับสนุนประเภทให้เปล่าจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม และ 3) เงินได้จากการระดมทุนโดยการเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชนของวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัดตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุนที่ ทจ.1/2563 ซึ่งช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมในแต่ละประเภทก็มีปัญหาและอุปสรรคแตกต่างกันไป กล่าวคือ

ในการสนับสนุนเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมจากภาครัฐในปัจจุบัน ภาครัฐได้มีมาตรการสนับสนุนเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้ามาบริจาคเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีจากกรมสรรพากรตามพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ออกตามความในประมวลรัษฎากร ฉบับลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2564 นับว่าเป็นการสนับสนุนจากภาครัฐที่เป็นประโยชน์อีกช่องทางหนึ่ง แต่ผู้วิจัยเห็นว่า การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้บริจาคเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม ไม่ควรจะจำกัดแต่เพียงเฉพาะกลุ่มองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ซึ่งตามมาตรา 7² ในพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ดังกล่าวนั้น ให้สิทธิลดหย่อนภาษีเพียงแต่เฉพาะนิติบุคคลที่ได้บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้น ไม่ได้ให้สิทธิลดหย่อนภาษีสำหรับบุคคลธรรมดาที่บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมด้วย ดังนั้นประเด็นปัญหาของพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 นี้ก็เป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญประเด็นหนึ่งที่ต้องปรับปรุงกฎหมายเพื่อเป็นการสนับสนุนการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประเภทเงินบริจาคให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้เพิ่มเติม

โดยสำหรับช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทเงินจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 46³ ซึ่งมีวัตถุประสงค์

¹ กรุงเทพธุรกิจ. (2565). <https://www.bangkokbiznews.com/business/655546>

² มาตรา 7 ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากรให้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สำหรับเงินได้เท่าจำนวนเงินหรือเท่ากับราคาทรัพย์สินที่โอนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้จัดแจ้งต่ออธิบดีตามมาตรา 11 แล้ว โดยไม่มีคำตอบแทนผ่านระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้กระทำตั้งแต่วันที่พระราชกฤษฎีกานี้มีผลใช้บังคับถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2566 แต่เมื่อรวมกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อการสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี (3) (ข) แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละสองของกำไรสุทธิ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

³ มาตรา 46 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงาน เรียกว่า “กองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้

- (1) เงินสมทบและเงินเพิ่มตามมาตรา 13
- (2) เงินค่าปรับทางปกครองตามพระราชบัญญัตินี้
- (3) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้แก่กองทุน
- (4) ดอกผลและผลประโยชน์ที่เกิดจากกองทุน

เพื่อส่งเสริมสนับสนุน พัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม และยังมีกรอบการสนับสนุนเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยสามารถให้วิสาหกิจเพื่อสังคมกู้ยืมเงิน และให้เงินสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมสำหรับการก่อตั้ง หรือดำเนินกิจการในระยะแรกได้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม มาตรา 48⁴ แต่ยังคงระเบียบแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมนำเงินจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมาเพื่อสนับสนุนเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม จึงทำให้ปัจจุบันเงินจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมดังกล่าวไม่ได้นำออกมาเพื่อให้เงินสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมตามกรอบอำนาจตามมาตรา 48 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ได้จริง

สำหรับช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประเภทการระดมทุน โดยการยกเว้นการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นบริษัทจำกัดที่กระทำเป็นการทั่วไปหรือต่อประชาชนในวงกว้าง ตามประกาศคณะกรรมการ

---

(5) เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้รับจากภาคเอกชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ

การรับเงินหรือทรัพย์สินตาม (5) จะต้องไม่กระทำในลักษณะที่ทำให้กองทุนขาดความเป็นอิสระหรือความเป็นกลาง

⁴ มาตรา 48 เงินกองทุนให้ใช้จ่ายเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน ดังต่อไปนี้

- (1) ให้วิสาหกิจเพื่อสังคมกู้ยืมสำหรับดำเนินการก่อตั้ง ปรับปรุง และพัฒนากิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นให้มีประสิทธิภาพและขีดความสามารถเพิ่มขึ้น
- (2) ให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนในการประกอบกิจการในระยะเริ่มแรก ทั้งนี้ ต้องมีกำหนดเวลาไม่เกินสองปี โดยสามารถขยายกำหนดระยะเวลาได้รวมแล้วไม่เกินสี่ปี
- (3) ให้ความช่วยเหลือส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรเอกชน เพื่อนำไปใช้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม
- (4) ให้ความช่วยเหลือหรืออุดหนุน ร่วมทุน หรือดำเนินการใดร่วมกับนิติบุคคลอื่น เกี่ยวกับการก่อตั้ง การขยายกิจการ การวิจัย การพัฒนา และการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
- (5) ให้ความช่วยเหลืออื่นทางการเงินตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา
- (6) เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกองทุนตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนกำหนดการดำเนินการตาม (1) (2) (3) (4) และ
- (5) ต้องเป็นไปตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

กำกับตลาดทุนที่ ทจ.1/2563 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 16/6⁵ และมาตรา 34⁶ แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ซึ่งประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2563 ผู้วิจัยเห็นว่าการที่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัดจะเข้าระดมทุนโดยการเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชนตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุนที่ ทจ.1/2563 นั้นยังมีประเด็นที่ต้องพิจารณาเรื่องการกำกับดูแลสถานะของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมกำกับดูแล โดยประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยประสงค์ที่จะศึกษาคือ เรื่องการเพิ่มสัดส่วนความเป็นเจ้าของในกิจการอันเนื่องจากการออกหุ้นเพิ่มทุนดังกล่าว อาจกระทบถึงอำนาจในการตัดสินใจทางธุรกิจให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินธุรกิจเพื่อตอบสนองสังคมของเจ้าของวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัด ซึ่งหากผู้มีส่วนได้เสียที่เข้ามาเป็นเจ้าของกิจการเนื่องจากการระดมทุนตามประกาศดังกล่าวไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการดำเนินกิจการเพื่อตอบสนองสังคมเป็นหลัก และใช้ช่องทางของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อหาประโยชน์จากการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในด้านต่างๆ ที่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับสิทธิประโยชน์จากภาครัฐในปัจจุบัน ซึ่งประเด็นเรื่องการเพิ่มสัดส่วนการเป็นเจ้าของกิจการนี้จำเป็นอย่างไรที่สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมต้องเข้ามากำกับดูแลเพื่อมิให้การดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมผิดเจตนารมณ์ของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามนิยามในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562

โดยในรายงานผู้วิจัยจะวิเคราะห์ศึกษาถึงช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประเภทต่างๆ ที่มีอุปสรรคและปัญหาที่ทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในประเภทนั้นๆ ได้เนื่องด้วยนโยบายของภาครัฐที่ออกโดยมิได้สนับสนุนการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างแท้จริง หรือตัวบทกฎหมายที่มีกรอบให้รัฐสามารถกระทำได้แต่ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถกระทำได้จริงเนื่องจากไม่มีประกาศหรือระเบียบออกมาเพื่อให้กรอบอำนาจที่ชัดเจนแก่หน่วยงานที่มีอำนาจส่งเสริมดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคม จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพระราชบัญญัติ

⁵ มาตรา 16/6 ให้คณะกรรมการกำกับตลาดทุนมีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น โดยต้องรับผิดชอบต่อคณะกรรมการ ก.ล.ต.

อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการกำกับตลาดทุนตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึง

(1) ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือข้อกำหนดในเรื่องการประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ การออกและเสนอขายหลักทรัพย์ ตลาดหลักทรัพย์ ศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ สำนักหักบัญชี นายทะเบียนหลักทรัพย์ สมาคมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจหลักทรัพย์ และการเข้าถือหลักทรัพย์เพื่อครอบงำกิจการ

(2) รายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะต่อคณะกรรมการ ก.ล.ต. ตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการที่คณะกรรมการ ก.ล.ต.

กำหนด

(3) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ ก.ล.ต. หรือเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้

⁶ มาตรา 34 การเสนอขายหุ้นของบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะกระทำโดยบริษัทจำกัดที่ออกหุ้นนั้นหรือผู้ถือหุ้นของบริษัทดังกล่าวมิให้กระทำการทั่วไปหรือต่อบุคคลในวงกว้าง เว้นแต่จะได้รับยกเว้นหรือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการที่คณะกรรมการกำกับตลาดทุนประกาศกำหนด

วิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 พบว่าข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 7⁷ ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ยังถือเป็นปัญหาหลักสำคัญที่ทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยยังเติบโตได้ไม่มากเมื่อเทียบกับวิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศ ซึ่งปัญหาหลักสำคัญที่วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยประสบปัญหาอยู่คือปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อนำมาใช้ดำเนินกิจการและสามารถดำเนินกิจการได้อย่างยั่งยืนโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินบริจาคอย่างเดียว

อีกทั้งยังพบว่า ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนตามมาตรา 7 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 บางช่องทางนั้นยังมีปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการกำกับดูแลโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม และการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในด้านการรายงานผลการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมยังขาดข้อมูลบางประการที่ควรต้องรายงานให้สำนักงานทราบ ซึ่งหากไม่มีหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เพียงพอและเทียบเท่ากับวิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศนั้นอาจนำมาซึ่งปัญหาในการใช้ช่องทางเหล่านี้หาผลประโยชน์จากเงินที่ดำเนินกิจการโดยไม่โปร่งใส ซึ่งอาจส่งผลให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ขาดความน่าเชื่อถือในระยะยาวได้

⁷ มาตรา 7 กิจการใดประสงค์จะเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อสำนักงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบที่สำนักงานประกาศกำหนด โดยคำขอต้องประกอบด้วยรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อกิจการและที่ตั้งของนิติบุคคล
- (2) หนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคล
- (3) มติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ข้อตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนหรือมติของคณะกรรมการ

ของนิติบุคคล

- (4) ชื่อและที่อยู่ของผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล
- (5) หนังสือบริคณห์สนธิ ถ้ามี
- (6) หนังสือแสดงเจตนากรมการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมและรายละเอียดของกิจการซึ่งดำเนินกิจการมาแล้วตามระยะเวลาที่

คณะกรรมการกำหนด

- (7) ความประสงค์ที่จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 6 (1) หรือ (2)
- (8) รายการอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

- 1) เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ที่ขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562
- 2) เพื่อทราบและเข้าใจถึงช่องทางการระดมเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยว่ามีช่องทางใดและมีอุปสรรคใดบ้างในปัจจุบัน
- 3) เพื่อสามารถเสนอแนวทางการปรับปรุง และเสนอแนะกฎหมายเกี่ยวกับช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย เพื่อเพิ่มช่องทางให้วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยได้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น โดยยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานของรัฐ และปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดอย่างเหมาะสม

1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

- 1) ศึกษาพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 ในเชิงนิยามของวิสาหกิจเพื่อสังคม ประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคม และแนวทางการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ณ ปัจจุบัน
- 2) ศึกษาช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2485 และพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551
- 3) ศึกษาวิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศ โดยเน้นเรื่องช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุน แนวทางการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยรัฐ หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล

1.4 วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยนี้จะใช้วิธีวิจัยแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก เน้นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากกฎหมาย วิทยานิพนธ์ บทความ งานวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยเน้นเรื่องของการส่งเสริมการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม กฎเกณฑ์ที่ออกมาเพื่อกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมของต่างประเทศเป็นหลักจากฐานข้อมูลต่างๆ

1.5 สมมติฐานของการวิจัย

ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 และกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อเพิ่มช่องทางเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม และควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายด้านการกำกับดูแลการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นการคุ้มครองบุคคลภายนอก และสร้างโปร่งใสในการดำเนินกิจการแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มขึ้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยที่ขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ในด้านอุปสรรคและข้อจำกัดด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม
- 2) สามารถเสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยให้หลากหลายช่องทางขึ้น
- 3) สามารถเสนอแนวทางการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านการกำกับดูแลการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมให้เป็นการคุ้มครองผู้ลงทุนหรือผู้สนับสนุนเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม

บทที่ 2

ลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชบัญญัติ

ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562

2.1 ที่มาของวิสาหกิจเพื่อสังคม และจุดมุ่งหมายในการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม

การปฏิวัติอุตสาหกรรมในช่วงศตวรรษที่ 18 นับว่าได้ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ที่เห็นได้ชัดคือรายได้ และจำนวนประชากรเฉลี่ยเริ่มขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มนุษย์มีวิวัฒนาการในทางเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างมาก แต่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็มีผลกระทบที่ตามมาคือเกิดความแตกต่าง ความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่เกิดจากการพัฒนารูปแบบทางสังคมที่มีการแบ่งแยกแข่งขันกันใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่ความต้องการของมนุษย์นั้นไม่เคยหยุดนิ่ง จนเกิดปัญหาต่างๆมากมายตามมาในสังคม โดยเฉพาะปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำทางสังคม จากรายงานการศึกษาความเสี่ยงจากการประชุมเวทีเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum: WEF) ที่ได้ทำการศึกษาอย่างต่อเนื่องในรายงานความเสี่ยงระดับโลก “Global Risks 2011” ได้แสดงให้เห็นว่าความไม่เท่าเทียมกันทางด้านเศรษฐกิจ และทวีความรุนแรงขึ้นมากจนอาจกลายเป็นปัญหาและมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ความไม่สงบของสังคมได้⁸

ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่เกิดขึ้นนั้น ได้เกิดแนวความคิดของการสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงสังคมในรูปแบบต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เป็นการต่อสู้ความไม่เท่าเทียมในสังคมเพื่อให้สังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข การสร้างความเท่าเทียมในโอกาส สิทธิและความสามารถพื้นฐานตามศักยภาพที่มี ด้วยการกระตุ้นให้สังคมเข้ามาช่วยเหลือให้ทุกคนสามารถเข้าถึงสิทธิพื้นฐานอันควรได้รับ โดยเฉพาะปัจจัยสี่ที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค นอกจากนี้ประชาชนควรได้รับสิทธิเสรีภาพพื้นฐานทางสังคม โดยการสร้างความเท่าเทียมกัน โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีทางด้านสังคมและการรณรงค์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเข้ามาเป็นกระบวนการขับเคลื่อนด้วย

วิสาหกิจเพื่อสังคมเกิดจากแนวคิดที่ว่า การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมมีความสลับซับซ้อนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามสภาพสังคมเป็นเรื่องยากที่ภาครัฐจะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้โดยลำพัง จึงมีความจำเป็นในการให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ

⁸ The World Economic Forum. (2011). Global Risks 2011: Sixth Edition An initiative of the Risk Response Network. <http://reports.weforum.org/global-risks-2011/>

ร่วมกัน ดังที่เรียกว่า ยุทธศาสตร์ประชา-รัฐ⁹ โดยรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาสังคมให้เกิดความยั่งยืน ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาสังคมจากคนในสังคมด้วยตนเอง¹⁰

แนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมได้เกิดขึ้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในประเทศแถบยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษที่ 1990 เพื่อเป็นเครื่องมือในการลดปัญหาทางสังคมและทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้อย่างยั่งยืน วิสาหกิจเพื่อสังคมจึงเป็นการดำเนินธุรกิจที่มีเป้าหมายหลักในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยไม่ได้มุ่งหวังการหากำไรสูงสุดให้แก่เจ้าของหรือผู้ถือหุ้นเพียงอย่างเดียวเช่นธุรกิจทั่วไป แต่เป็นการทำธุรกิจในรูปแบบทั่วไปที่มีการวางแผนธุรกิจและพัฒนาธุรกิจให้อยู่ได้อย่างมั่นคง มีฐานะทางการเงินที่เข้มแข็ง มีกำไรเพียงพอที่จะนำไปช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อม¹¹ โดย พิลิป คอตเลอร์ และ แนนซี ลี ได้ให้ความหมายของ การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม และได้จำแนกการดำเนินธุรกิจเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งได้ให้ความสำคัญการรับรู้ของสังคม การเกี่ยวโยงการตลาดกับสังคม การแก้ไขปัญหาทางสังคมโดยมุ่งสู่ความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาวะ และส่งเสริมการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลง การบริจาคเพื่อการกุศล การอาสาช่วยเหลือชุมชน การประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม¹²

นิยามของวิสาหกิจเพื่อสังคมตามคำจำกัดความของ Center of Community Enterprise ได้ให้คำจำกัดความไว้ในมุมกว้างๆ ว่าเป็นการทำธุรกิจที่มีจุดประสงค์เพื่อ 1. ความอยู่รอดทางธุรกิจ 2. เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ซึ่งองค์กรเหล่านี้อาจจะเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร (none profit organization) ธุรกิจเอกชนซึ่งทำมาค้าขายเหมือนธุรกิจทั่วไป โดยมีพันธกิจ 3 อย่างที่ควบคู่กันไป ได้แก่ 1. การสร้างกำไร 2. มุ่งสร้างสรรคสังคม 3. ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือที่เรียกว่า Triple Bottom Line¹³ แนวคิดด้านกิจการเพื่อสังคมเป็นไปตามแนวความคิดทาง Triple Bottom Line โดย John Elkington กล่าวว่า หากจะวัดผลลัพธ์ที่ประสบความสำเร็จในเชิงธุรกิจ ต้องวัดจากปัจจัย 3 ข้อ โดยใช้วัดผลกระทบสุทธิตามเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม แต่การวัดผลสำเร็จจากสังคมและสิ่งแวดล้อม

⁹ ชฎิล วิจารณ์านนท์ (ม.ป.ป.). วิสาหกิจเพื่อสังคม (social enterprise) คืออะไร โครงการ ศศึกษาไม่หยุดนิ่งของสำนักนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน. 1-2.

¹⁰ Austin, J., Stevenson, H. and Wei-Skillern, J.,. Social and commercial entrepreneurship.

¹¹ ดร.ศักดา ศิริภัทรโสภณ. (2558). การศึกษากรอบแนวคิดเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย A Conceptual Study of Social Enterprise Delopment in Thailand. วารสารสมาคมนักวิจัย, ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2558, 31.

¹² Kotler, P., & Lee, N. (2005). *Corporate Social Responsibility*. John Wiley & Sons.

¹³ วีรกร ตรีเศศ. (2009). *Social Enterprise* คือ รูปแบบใหม่ของ "การให้". <http://neoedu.co.th/blog/social-enterprise>

วัดเป็นเชิงปริมาณได้ยาก¹⁴ ต่อมาได้ถูกพัฒนามาเป็นแนวความคิดความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) เป็นแนวคิดที่มุ่งหมายให้สังคมมีความยั่งยืนด้วยการดำเนินกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมสิ่งแวดล้อมรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องขององค์กร¹⁵ จากนั้นจึงพัฒนามาเป็นแนวความคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมให้เกิดความยั่งยืนด้วยการใช้รูปแบบการดำเนินธุรกิจ ในลักษณะวิสาหกิจเพื่อสังคม¹⁶ ดังนั้นวิสาหกิจเพื่อสังคมจึงปรากฏในรูปแบบบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล โดยมีการดำเนินธุรกิจผลิตสินค้าและบริการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน สังคมหรือสิ่งแวดล้อม มุ่งการสร้างคุณค่าแก่สังคม และนำผลกำไรที่เกิดขึ้นไปลงทุนในกิจการ หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่มีลักษณะมุ่งเน้นผลกระทบทางสังคม (social-impact) เป็นหลัก โดยกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มมูลค่าทางสังคมเช่นเดียวกับผลประโยชน์ทางธุรกิจที่จะได้รับจากรายได้ในการขายสินค้าหรือบริการที่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าต่อสังคม¹⁷ ดังนั้นวิสาหกิจเพื่อสังคมจึงมีเป้าหมายหลักเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การดำเนินธุรกิจมีรูปแบบที่ทำให้เกิดความยั่งยืนทางการเงิน วิสาหกิจเพื่อสังคมจึงเป็นผู้ประกอบการที่จะหน่ายสินค้าหรือให้บริการที่นำผลกำไรมาใช้ในการดำเนินงานโดยที่ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อกำไรสูงสุด แต่มีเป้าหมายเพื่อสร้างคุณค่าให้แก่สังคม¹⁸ ซึ่งแตกต่างกับมุมมองของผู้ประกอบการโดยทั่วไปที่แสวงหากำไรจากการดำเนินธุรกิจจะต้องเลือกใช้กลยุทธ์ที่ทำให้ธุรกิจสามารถสร้างผลกำไรสูงสุด เพื่อเป็นผลตอบแทนแก่ส่วนของเจ้าของ และเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้นซึ่งอาจจะไม่ได้คำนึงถึงสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการดำเนินธุรกิจ

คุณลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคมประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสาหกิจเพื่อสังคมมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อสังคม ไม่ใช่กำไรสูงสุด¹⁹ วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นเป็นส่วนช่วยเหลือในด้านของความเป็นอยู่ของคนในสังคมโดยมีการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงสังคม สิ่งแวดล้อม ศิลธรรม ทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถดำเนินธุรกิจที่ได้บรรลุพันธกิจในการเป็นธุรกิจเพื่อสังคม²⁰ วิสาหกิจเพื่อสังคมมุ่งแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม วิสาหกิจเพื่อ

¹⁴ Elkington, J. (1998). ACCOUNTING FOR THE TRIPLE BOTTOM LINE. *Measuring Business Excellence*, 2(3), 18-22.

¹⁵ McGuire, J. B., Sundgren, A., & Schneeweis, T. (1988). Corporate Social Responsibility and Firm Financial Performance. 855-857. <https://www.jstor.org/stable/256342>

¹⁶ Parrish, B. D. (2010). Sustainability-driven Entrepreneurship: Principles of Organization Design.

¹⁷ Jiao, H. (2011). A Conceptual Model for Social Entrepreneurship Directed toward Social Impact on Society. *Social Enterprise Journal* 7.

¹⁸ Pervez, T., Maritz, A., & Waal, G. A. D. (2013). Innovation and social entrepreneurship at the bottom of the pyramid - A conceptual framework. *South African Journal of Economic and Management Sciences*, 16, 56.

¹⁹ Colby, S., Stone, N., & Carttar, P. (2004). Zeroing in on Impact. In an era of declining resources, nonprofits need to clarify their intended impact. *Stanford Social Innovation Review*, 26-27.

²⁰ Smith, W. K., Gonin, M., & Besharov, M. L. (2013). Managing Social-Business Tensions: A Review and Research Agenda for Social Enterprise. *Business Ethics Quarterly*, 23, 427-428.

สังคมจะพิจารณาถึงการดำเนินธุรกิจเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคม²¹ โดยผู้ที่อยู่ในชุมชนนั้นๆ จะต้องให้ความร่วมมือในการทำหน้าเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคม ธุรกิจต้องมีมุมมองของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภัยคุกคามหรืออุปสรรคที่มาจากปัญหาสังคมมาเป็นการนำมาซึ่งโอกาสที่ใช้ในการดำเนินการทางธุรกิจเพื่อจำหน่ายสินค้าหรือให้บริการโดยที่คำนึงถึงประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก รวมทั้งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมได้²² 3) วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องสร้างความยั่งยืนทางการเงินด้วยการดำเนินธุรกิจด้วยการแสวงหากำไรจากการขายสินค้าหรือบริการ ผลกำไรที่เกิดขึ้นจะนำไปลงทุนซ้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมสูงสุด²³ ในแต่ละวิสาหกิจเพื่อสังคมจะมีการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกันตามเป้าหมายอัตลักษณ์ของธุรกิจ วิสาหกิจเพื่อสังคมและผลกำไรที่เกิดขึ้นนำมาใช้เพื่อทำให้ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้ โดยการพึ่งพาตนเอง ทำให้สังคมมีการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน²⁴ 4) วิสาหกิจเพื่อสังคมมีคนในสังคมเป็นเจ้าของธุรกิจร่วมกัน แต่มีลักษณะเป็นกลุ่ม เครือข่าย ซึ่งต้องเป็นสมาชิกของชุมชน มีส่วนร่วมในธุรกิจไม่ใช่เป็นบุคคลเพียงรายเดียวของสังคม²⁵ คนในสังคมมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจการ ซึ่งมีรูปแบบในการดำเนินวิสาหกิจเพื่อสังคมหลากหลายรูปแบบ เช่น พนักงานเป็นเจ้าของกิจการ (Employee Social Enterprise) ลูกค้าเป็นเจ้าของกิจการ (Customer Social Enterprise) ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการ (Community Social Enterprise) กลุ่มผู้บริหารเป็นเจ้าของกิจการ (Small Group of Director Social Enterprise) เป็นต้น²⁶ โดยพิจารณาองค์ประกอบตามภาพได้ดังนี้

²¹ (Austin, Stevenson and Wei-Skillern, 2006, pp. 2-3)

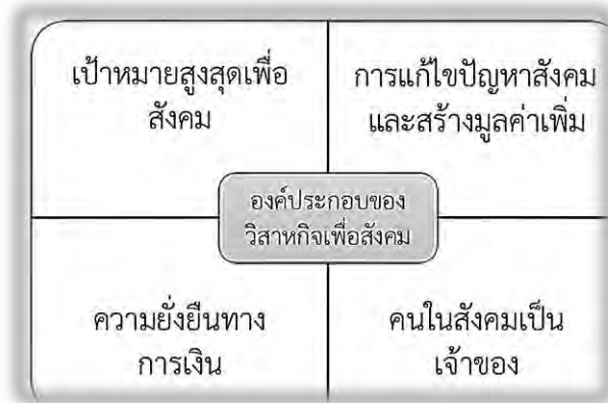
²² Emerson, J. (2003). The Blended Value Proposition: Integrating Social and Financial Returns. 39-41.

²³ Waddock, S. A., & Graves, S. B. (1997). The Corporate Social Performance-Financial Performance Link. *Strategic Management Journal*, 18, 303-305.

²⁴ J.Gregory, Emerson, J., & Economy, P. (2002). Enterprising nonprofits: A toolkit for social entrepreneurs., 4-5.

²⁵ Haugh, D. H. (2007). Community-Led Social Venture Creation. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 174-175.

²⁶ Alter, K. (2007). *Social Enterprise Typology*.

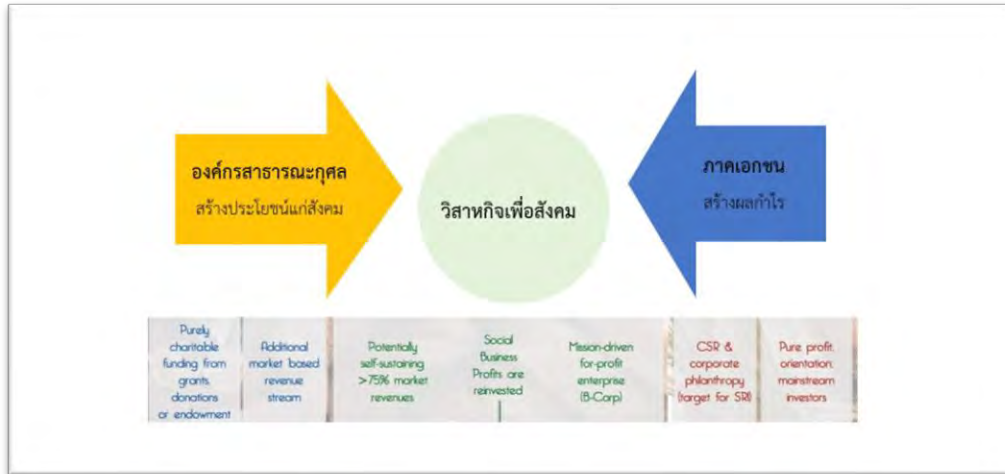

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของวิสาหกิจเพื่อสังคม

ที่มา: Alter (2007, pp. 23-28); Austin, Stevenson and Wei-Skillern (2006, pp. 2-3); Colby, Stone and Carttar (2004, pp. 26-27); Waddock and Graves (1997, pp. 303-305)

ความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น อาจสรุปได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมมีจุดมุ่งหมายหลักในการแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม มีการดำเนินธุรกิจที่มุ่งเน้นด้านการจำหน่ายสินค้า หรือให้บริการ หรืออาจเป็นการระดมทุนซึ่งมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อสังคมเป็นหลักมากกว่าที่จะเน้นเรื่องผลประโยชน์และกำไรที่จะได้รับ เป็นการดำเนินงานที่เปรียบเสมือนการมาเจอกัน ณ กึ่งกลางของความสมดุลระหว่างองค์กรสาธารณะกุศล ที่สร้างประโยชน์แก่สังคม กับภาคธุรกิจที่มุ่งเน้นการสร้างผลกำไรเป็นหลัก ดังนั้น การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นการผนวกรวมวัตถุประสงค์ที่จะสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม กับการที่สังคมจะสามารถหารายได้และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ดังแผนภาพต่อไปนี้²⁷

²⁷ (ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561)

ภาพที่ 2 แสดงให้เห็นการผสมผสานกันขององค์กรสาธารณกุศลกับภาคเอกชน

ที่มา: Social Enterprise New Frontiers, New Markets New Investors program for Society: 2017

เมื่อได้กระทำการผนวกรวมจนเป็นรูปแบบการดำเนินวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยเป้าหมายของธุรกิจที่เกิดขึ้น จะเป็นการนำผลกำไรจากการประกอบกิจการไปสร้างประโยชน์แก่สังคม และจัดสวัสดิการให้ผู้ด้อยโอกาส เช่น การสาธารณสุข ที่พักอาศัย บริการทางการเงิน สนับสนุนการจ้างงานผู้ด้อยโอกาส บริการน้ำดื่ม ไฟฟ้าชุมชน และดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน เป็นต้น²⁸

²⁸ (ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561)

ตารางที่ 1 แสดงความแตกต่างระหว่างการดำเนินการที่หวังผลกำไรและมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคม

กิจการเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility)	ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business)	วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)
ดำเนินกิจกรรมที่เป็นการรับผิดชอบต่อสังคมภายหลังจากกิจการมีความมั่นคงในระดับหนึ่งแล้วโดยมีระยะเวลาสิ้นสุดโครงการ	ทำธุรกิจและแสวงหากำไร มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาสังคม เป็นวัตถุประสงค์หลักของการก่อตั้งองค์กร	องค์กรที่แสวงหากำไรหรือไม่ก็ได้ แต่ถ้ากิจการมีกำไรก็จะนำกำไรนั้นไปขยายหรือลงทุนในกิจกรรมเพื่อสังคมต่อไป โดยเจ้าของกิจการไม่ได้รับเงินจากกิจการมากนัก

ที่มา : ผู้วิจัยจัดทำขึ้น

จากตารางแสดงลักษณะของกิจการทั้งสามรูปแบบดังกล่าว จะเห็นได้ถึงความแตกต่างระหว่างการดำเนินกิจกรรมของทั้งสามธุรกิจ ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการดำเนินกิจกรรมที่เน้นช่วยเหลือสังคมอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกันก็มีลักษณะกิจการที่พึ่งพาตนเองได้โดยไม่ร้อรับเงินสนับสนุนการดำเนินกิจการอย่างถาวร และจะเห็นได้ว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ใช่ CSR เนื่องจากวิสาหกิจเพื่อสังคมมีเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อการแก้ไขปัญหาทางสังคมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในขณะที่ CSR เป็นกิจกรรมหรือโครงการเพื่อสังคมของกิจการหรือธุรกิจที่แสวงหากำไร แต่วิสาหกิจเพื่อสังคมมีเป้าหมายไม่ได้แสวงหากำไรสูงสุดแต่มีเป้าหมายที่จะเป็นวิถีทางหนึ่งในการช่วยแก้ปัญหาทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก

2.2 รูปแบบและสถานะทางกฎหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคม

รูปแบบการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมในมุมมองของกฎหมายต่างประเทศ หากพิจารณาจากรูปแบบทางกฎหมายแล้วนั้น อาจจัดตั้งได้ในรูปแบบต่างๆ อาทิ เช่น Community benefit society , Community Interest Company (CIC), Company Limited by Guarantee (CLG), Company limited by Shared (CLS), Voluntary Organization²⁹ ทั้งนี้การจัดตั้งรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมจะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของรูปแบบองค์กรไป แต่หากมีกฎหมายเฉพาะ ก็จะต้องตั้งตามที่กฎหมายเฉพาะกำหนด โดยปัจจุบันวิสาหกิจเพื่อสังคมมีการจัดตั้งทั้งหมดแบ่งเป็น 2 แบบ ได้แก่

²⁹ Rory Ridely-Duff, M. B. (2011). Understanding Social Enterprise: Theory & Practice. In (pp. 141).

1. ระบบการรับรอง มีลักษณะเป็นการกำหนดคุณสมบัติที่ธุรกิจนั้นต้องจัดให้มีเพื่อให้ตนเองสามารถขอใบรับรองในการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ ซึ่งกฎหมายจะกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ นั้นเอาไว้ ประเทศที่ใช้ระบบนี้ เช่น เดนมาร์ก เกาหลีใต้ และ Certified Benefit Corporation ของสหรัฐอเมริกา³⁰

2. ระบบการจดทะเบียนพาณิชย์ มีลักษณะเป็นการกำหนดให้ธุรกิจที่ต้องการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นต้องจดทะเบียนเหมือนการจัดตั้งนิติบุคคลอีกแบบหนึ่ง ประเทศที่ใช้ระบบนี้ เช่น Community Interest Company ของสหราชอาณาจักร³¹ และ Benefit Corporation ของสหรัฐอเมริกา³²

สำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยนั้น หากพิจารณาจากพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยจะใช้ระบบการรับรองเนื่องจากการจะเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม จะทำได้โดยการจัดตั้งองค์กรธุรกิจโดยการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลจัดตั้งองค์กรก่อน แล้วจึงจดทะเบียนเพื่อขอรับการส่งเสริมกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้วก็ได้ใบรับรองการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคม

วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย มีผู้ให้นิยามไว้ว่า 1) กิจการเพื่อสังคมมีพันธกิจหลักในการช่วยเหลือคนที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกของปัจจัยพื้นฐาน 2) กิจการเพื่อสังคมมีการคำนึงถึง สังคมสิ่งแวดล้อม สร้างโอกาส เป็นหลักและมีความยั่งยืนทางการเงิน 3) กิจการเพื่อสังคมมีความหลากหลายแนวทางในการทำธุรกิจ แต่จุดประสงค์เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจระดับเล็ก (Micro Economic) และกิจกรรมในพื้นที่ไร้ตลาดไปจนถึงตลาดโตเร็ว 4) กิจกรรมเพื่อสังคมสร้างผลตอบแทนเป็นหลักด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์สูงสุดไม่ใช่กำไรสูงสุด 5) กิจกรรมเพื่อสังคมต้องใช้กลไกทางการตลาด การสร้างนวัตกรรม และการประสานประโยชน์ของทุกฝ่าย ได้แก่ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน เพื่อสร้างค่านึงสำคัญในการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก³³

แนวความคิดเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยนั้น เริ่มต้นจากการที่ได้มีการรวมกลุ่มของชุมชนในประเทศไทยเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน หรือที่เรียกว่า วิสาหกิจชุมชน (corporate community) ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นแนวคิดกว้างๆ คือ 1. เป็นธุรกิจที่มีการผลิตและการให้บริการในรูปแบบต่างๆ 2. เป็น

³⁰ วันชัย พิรุณจินดา. (2559). ปัญหาเกี่ยวกับการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมนิรูปแบบบริษัทจำกัด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

³¹ คณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่อง "วิสาหกิจเพื่อสังคม", ใน, จัดโดยรัฐสภา. (2558). รายงานคณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่อง "วิสาหกิจเพื่อสังคม". 15.

³² วันชัย พิรุณจินดา. (2559). ปัญหาเกี่ยวกับการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมนิรูปแบบบริษัทจำกัด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

³³ สฤณี อาชวานันทกุล. (2553). กิจการเพื่อสังคม *Social Enterprise* เปิดโมเดลต้นแบบ SE โลก-SE, นำเสนอในงาน "กิจการเพื่อสังคมน้ำดี 50 องค์กร". <http://www.slideshare.net/sarinee/social-enterprise-world-thailand-8191749>

การรวมกลุ่มเพื่อพึ่งตนเองได้ มีองค์ความรู้ และมีการบริหารจัดการที่ดี 3. เป็นธุรกิจที่มีพันธกิจเพื่อสังคม เช่น การฝึกอบรมเพื่อเสริมทักษะและให้ความรู้เพื่อที่จะไปสร้างงาน ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ 4. ผลประโยชน์หลักจะตกอยู่กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยกำไรจะถูกจัดสรรหรือถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของชุมชน³⁴

ประเทศไทยเริ่มนำแนวคิดเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคมเข้ามาใช้ เมื่อปี พ.ศ. 2552 ภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ (Hamburger Crisis) ทำให้ภาคส่วนต่างๆ เริ่มเล็งเห็นถึงความสำคัญของแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมตามแนวคิดของต่างประเทศ เพื่อที่จะเป็นวิถีทางหนึ่งในการฟื้นฟูและพัฒนาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้ก้าวเข้าสู่ความมั่นคงและยั่งยืนได้ แต่เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงแล้วพบว่าองค์กรที่มีการดำเนินงานในลักษณะของกิจการเพื่อสังคม หรือวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยนั้น มีมาอยู่ก่อนแล้วหลายแห่ง เช่น โครงการพัฒนาโดยตุง มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง สถาบันพัฒนาประชากรและชุมชน ฯลฯ ภายหลังจากการตระหนักถึงความสำคัญของวิสาหกิจเพื่อสังคมของหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 ภาครัฐโดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้มีการประกาศแผนแม่บทการสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคม พ.ศ. 2553 – 2557 และในปีถัดมาใน พ.ศ. 2554 ได้มีการประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2554 ซึ่งกำหนดให้มีคณะกรรมการสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ เพื่อเป็นองค์กรกำหนดนโยบายและทิศทางในการสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมภายในประเทศ นอกจากนี้ยังมีการก่อตั้งสำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติสังกัดสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อเป็นหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนแม่บทข้างต้นผ่านการสร้างสรรค์พัฒนา และขยายเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมจากภาคส่วนต่างๆ

ต่อมาสภาพัฒนาการเพื่อสังคม (สพช.) ได้เห็นชอบรายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง "วิสาหกิจ เพื่อสังคม" และร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. .... เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2558 ซึ่ง ศ. ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ในฐานะเป็นประธานคณะกรรมการศึกษาฯ เสนอให้เห็นชอบกับรายงานและข้อเสนอของคณะกรรมการฯ เห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. .... และ เห็นชอบให้ส่งรายงาน และร่างพระราชบัญญัติฯ ให้คณะรัฐมนตรี (ครม.) และประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เพื่อดำเนินการเสนอร่าง พ.ร.บ. ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ต่อไป โดยที่ประชุม สพช.ลงมติเห็นด้วยกับรายงานการศึกษาวิจัยเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคม และลงมติเห็นด้วยกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิก เพื่อคณะกรรมการฯ นำไป

³⁴ จตุพร จุ้ยใจงาม, & พรชัย เทพปัญญา. (2557). กิจการเพื่อสังคม แนวโน้มระบอบทุนนิยมสมัยใหม่กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ Social Enterprises: Trend of Modern Capitalism Case Studies and Best Practice Applications. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 1.

ปรับปรุงรายงานที่จะนำเสนอ และได้ประกาศราชกิจจานุเบกษาบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ณ วันที่ 19 พฤษภาคม 2562 โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย คือ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งจัดตั้งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2562 เป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการ และไม่ใช่วิสาหกิจตามกฎหมาย³⁵

โดยความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคมตามนิยามในมาตรา 3³⁶ ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม หมายความว่าบริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

จากนิยามในมาตรา 3 จะเห็นได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถแบ่งได้เป็นสองประเภทด้วยกัน คือ

1. บริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ได้แก่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด
2. นิติบุคคลอื่น ได้แก่ สมาคม มูลนิธิ สหกรณ์

และวิสาหกิจเพื่อสังคมตามความหมายในพระราชบัญญัตินี้ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และต้องมีลักษณะตามมาตรา 5³⁷ ดังต่อไปนี้

³⁵ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. (2022a). <https://www.osep.or.th/>

³⁶ มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“วิสาหกิจเพื่อสังคม” หมายความว่า บริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

³⁷ มาตรา 5 กิจการที่จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- (1) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลผู้สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคมตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
- (2) มีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ เว้นแต่กิจการที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้ถือหุ้นอาจมีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด
- (3) นำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ตาม (1) และแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละสามสิบของผลกำไรทั้งหมด โดยให้ถือว่าการลงทุนในกิจการของตนเองซึ่งมีกระบวนการผลิตหรือการบริการที่มีลักษณะตาม (1) หรือการขายกิจการเพื่อวัตถุประสงค์ตาม (1) ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนดเป็นการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคม
- (4) มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี

(1) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลผู้สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ การแก้ไข ปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคม ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

(2) มีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบบนจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ เว้นแต่กิจการที่ไม่ประสงค์ จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นอาจมีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบบนจากการจำหน่ายสินค้าหรือ การบริการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(3) นำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ตาม (1) และแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็น เจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละสามสิบของผลกำไรทั้งหมด โดยให้ถือว่าการลงทุนในกิจการของ ตนเองซึ่งมีกระบวนการผลิตหรือการบริการที่มีลักษณะตาม (1) หรือการขยายกิจการเพื่อวัตถุประสงค์ตาม (1) ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนดเป็นการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคม

(4) มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี

(5) ไม่เคยถูกเพิกถอนการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เว้นแต่พ้นกำหนดสองปีนับถึงวันยื่นคำขอจด ทะเบียนเพื่อขอรับการส่งเสริมหรือสนับสนุนตามพระราชบัญญัตินี้

(6) ไม่มีหุ้นส่วน กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล หรือผู้ถือหุ้นซึ่งถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละยี่สิบห้า ขึ้นไป ซึ่งเคยเป็นหุ้นส่วน กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล หรือผู้ถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละยี่สิบห้าขึ้นไป ในกิจการที่เคยถูกเพิกถอนการจดทะเบียนตาม (5) เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนร่วมหรือรู้เห็นกับการ กระทำของนิติบุคคลที่เป็นเหตุให้ถูกเพิกถอนการจดทะเบียน

และวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นมีลักษณะการดำเนินกิจการอยู่สองประเภทตามความในมาตรา 6³⁸ ในพระราชบัญญัติ ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมคือ วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น และประเภทที่สองคือ วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น

---

(5) ไม่เคยถูกเพิกถอนการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เว้นแต่พ้นกำหนดสองปีนับถึงวันยื่นคำขอจดทะเบียนเพื่อขอรับ การส่งเสริมหรือสนับสนุนตามพระราชบัญญัตินี้

(6) ไม่มีหุ้นส่วน กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล หรือผู้ถือหุ้นซึ่งถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละยี่สิบห้าขึ้นไป ซึ่งเคยเป็น หุ้นส่วน กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล หรือผู้ถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละยี่สิบห้าขึ้นไป ในกิจการที่เคยถูกเพิกถอนการจด ทะเบียนตาม (5) เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนร่วมหรือรู้เห็นกับการกระทำของนิติบุคคลที่เป็นเหตุให้ถูกเพิกถอนการจดทะเบียน การคำนวณกำไรและการแบ่งปันกำไรตาม (3) และการกำกับดูแลกิจการที่ดีตาม (4) ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศ กำหนด

³⁸ มาตรา 6 การจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคมนี้อาจมีสองประเภท ดังต่อไปนี้

(1) วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น

(2) วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น

ซึ่งสถานะทางกฎหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นจะบังคับไปตามกฎหมายที่จัดตั้งองค์กรนิติบุคคล อย่างเช่นวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลและบริษัทจำกัด คงบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ว่าด้วยห้างหุ้นส่วนบริษัท ส่วนหน้าที่และความรับผิดชอบของกรรมการหรือผู้จัดการการก็ว่าไปตาม พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และ มูลนิธิ พ.ศ. 2499 เป็นต้น ส่วนสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีหน้าที่กำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยมี หน้าที่กำกับดูแลเพียงเท่ากรอบที่พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 กำหนดไว้เท่านั้น โดยมี สิทธิลงโทษอันเป็นโทษทางปกครองกรณีพบว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมนายใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมาย กำหนด

โดยวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 7 และได้รับอนุญาต ให้ขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 8³⁹ ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ได้นั้นจะสามารถรับสิทธิประโยชน์หรือมาตรการส่งเสริมที่รัฐบาลประกาศกำหนดไว้โดยมีรายละเอียด คือ

- (1) การสนับสนุนด้านการเงินจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม
- (2) สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร
  - (2.1) วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภท ไม่ประสงค์แบ่งปันกำไรแก่ผู้ถือหุ้น จะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ นิติบุคคล
  - (2.2) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ผู้บริจาคเงินหรือทรัพย์สิน หรือลงทุนในหุ้นสามัญของ วิสาหกิจเพื่อสังคม สามารถนำไปหักรายจ่ายได้
- (3) สิทธิประโยชน์ตามมาตรการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ
- (4) สิทธิประโยชน์ด้านการระดมทุน (วิสาหกิจเพื่อสังคมในรูปแบบบริษัทจำกัดสามารถออกและเสนอขาย หุ้นต่อประชาชนได้ โดยไม่ต้องยื่นขออนุญาตและแบบแสดงรายการข้อมูลต่อ ก.ล.ต.)
- (5) รับการส่งเสริมด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ นวัตกรรม และเทคโนโลยี⁴⁰

วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นตาม (1) ให้สามารถดำเนินการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนนิติ บุคคลหรือบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดได้ โดยให้ถือ ว่าวัตถุประสงค์ในการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคมเป็นการแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น

การเปลี่ยนแปลงประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคมตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ประกาศกำหนด

³⁹ มาตรา 8 เมื่อสำนักงานได้รับคำขอจดทะเบียนและนายทะเบียนเห็นว่ากิจการที่ยื่นคำขอมีวัตถุประสงค์และลักษณะตามมาตรา 5 และ มาตรา 7 ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนแก่กิจการนั้น และประกาศให้สาธารณชนทราบเป็นการทั่วไป

⁴⁰ SE Thailand. (2565). <https://www.sethailand.org/resource/benefit-se-osep/>

โดยจากข้อมูล ณ ปัจจุบันได้มีวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งสิ้น 182 องค์กร ซึ่งนับเป็นจำนวนตัวเลขที่มากพอสมควรและกำลังเพิ่มขึ้นในทุกๆปี โดยแบ่งตามประเภทและลักษณะขององค์กร ตามตารางดังนี้⁴¹

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ณ วันที่ 20 มีนาคม 2565

ประเภทวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนกับ สวส.	ประเภทนิติบุคคล	จำนวน (องค์กร)
บริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล	บริษัทมหาชนจำกัด	1
	บริษัทจำกัด	168
	ห้างหุ้นส่วนจำกัด	3
นิติบุคคลประเภทอื่น	มูลนิธิ	6
	สมาคม	3
	สหกรณ์	1
รวม		182

ที่มา : ผู้วิจัยจัดทำขึ้น

จากตารางแสดงจำนวนวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น จะเห็นได้ว่า มีหลากหลายองค์กรที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะเพียงแค่รูปแบบนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัดเท่านั้น ซึ่งหากพิจารณาในเชิงลึกจะพบว่าได้มีวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ก่อตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลปัจจุบันเป็นจำนวนกว่า 76 บริษัทแล้ว ซึ่งบริษัทจำกัดเหล่านี้ล้วนได้รับการสนับสนุนเงินทุนเพื่อดำเนินกิจการจากรัฐ แต่ก็ยังมีวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเภทอื่นๆอีกเป็นจำนวนมากที่เข้ามาดำเนินกิจการโดยบริหารกิจการด้วยตนเองและพึ่งพาทุนจากภาคเอกชนเพื่อดำเนินกิจการซึ่งหากไม่ได้รับการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนอาจทำให้ไม่มีผู้ประกอบการรายใหม่ไม่เข้ามาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มขึ้นได้

⁴¹ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. (2022b). <https://www.osep.or.th/>

2.3 ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในรูปแบบต่างๆของวิสาหกิจเพื่อสังคม

2.3.1 ช่องทางและปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม

โดยปัจจุบัน วิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งที่จดทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (สวส.) ตามมาตรา 7 และได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 8 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้หลากหลายประเภทด้วยกัน แต่ส่วนใหญ่แล้ววิสาหกิจเพื่อสังคมในระยะเริ่มแรกมักพึ่งพิงเงินบริจาคเป็นทุนหลักในการดำเนินกิจการในระยะแรก แต่อย่างไรก็ตามหากให้วิสาหกิจเพื่อสังคมพึ่งพิงได้เฉพาะเงินบริจาคเพียงประเภทเดียวนั้น ย่อมไม่สามารถทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถดำรงสถานะการประกอบกิจการแบบพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว โดยปัจจุบันจากผลการสำรวจของ SE Thailand ที่ได้จัดงานเสวนาขึ้นเพื่อสอบถามความเห็นของผู้ประกอบการที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในปัจจุบันล้วนแล้วแต่ต้องการเงินทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจการเป็นประเด็นหลักสำคัญ⁴² ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงประเภทการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประเภทหลักๆในประเทศไทยที่วิสาหกิจเพื่อสังคมในปัจจุบันสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้หรือเข้าไม่ได้เพราะติดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ โดยแบ่งได้เป็นดังนี้

2.3.1.1 เงินบริจาค

ในยุคเริ่มแรกของวิสาหกิจเพื่อสังคมหลายๆหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นในประเทศไทย และดำเนินกิจการมาจนถึงปัจจุบันล้วนแล้วแต่อาศัยเงินสนับสนุนการดำเนินกิจการ ทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชน โดยที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้นับแต่ต้น ซึ่งลักษณะของการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมในระยะแรกนั้นยังต้องการเงินทุนประเภทเงินบริจาคประเภทให้เปล่าจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอยู่ในระยะเริ่มต้น โดยการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประเภทเงินบริจาคของวิสาหกิจเพื่อสังคมในปัจจุบันได้มีพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ฉบับลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2564 ออกมาเพื่อสนับสนุนให้คนบริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม โดยนำสิทธิประโยชน์ทางภาษีมาเป็นเครื่องมือเพื่อจูงใจให้คนเข้ามาบริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม หรือการเข้ามาลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นการส่งเสริมจากภาครัฐที่ดีประการหนึ่ง

⁴² SE Thailand. (2565). <https://www.sethailand.org/resource/benefit-se-osep/>

อีกทั้งตามมาตรา 5⁴³ ออกตามความในพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ฉบับลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2564 ยังให้สิทธิในการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทที่ไม่ประสงค์แบ่งเงินกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นตลอดระยะเวลาที่ดำเนินกิจการ ซึ่งการสนับสนุนจากภาครัฐเช่นนี้ก็จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการช่วยสนับสนุนให้ผู้ประกอบการรายใหม่สนใจที่จะเข้ามาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มมากขึ้น

แต่ตามพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ดังกล่าวมีประเด็นปัญหาในมาตรา 7⁴⁴ ที่กำหนดให้เฉพาะบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลได้รับยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้เท่าจำนวนเงินหรือเท่ากับราคาทรัพย์สินที่โอนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยไม่มีค่าตอบแทนผ่านระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ ตั้งแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาประกาศบังคับใช้คือ ตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2564 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2566 เท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 นี้ให้สิทธิยกเว้นภาษีเงินเฉพาะบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลสำหรับการโอนเงินหรือทรัพย์สินโดยไม่มีค่าตอบแทนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้น ไม่ได้ให้สิทธิบุคคลธรรมดาแต่อย่างใด อีกทั้งยังมีกำหนดระยะเวลาถึงแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2566 ซึ่งประเด็นปัญหามีอยู่ว่า ตามมาตรา 7 ซึ่งออกตามความในพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ดังกล่าวถือเป็นการสนับสนุนให้มีการบริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเพียงพอหรือไม่ และกรณีบุคคลธรรมดาที่ประสงค์บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ได้รับสิทธิดังกล่าวด้วยนั้นเหมาะสมแล้วหรือไม่ เพราะสาเหตุใดจึงไม่ให้สิทธิบุคคลธรรมดาได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีกรณีบริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเช่นเดียวกับให้สิทธินิติบุคคล ซึ่งรายละเอียดจะขอกล่าวถึงในบทวิเคราะห์ต่อไป

⁴³ มาตรา 5 ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรสำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการตั้งแต่วันที่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรนั้นได้จดทะเบียนบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และไม่มีการแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

หากวิสาหกิจเพื่อสังคมตามวรรคหนึ่ง เปลี่ยนแปลงประเภทของวิสาหกิจเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น ให้การยกเว้นภาษีเงินได้ตามวรรคหนึ่งสิ้นสุดลงตั้งแต่รอบระยะเวลาบัญชีแรกที่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี และต้องนำไปรวมคำนวณเป็นรายได้ในการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้ในรอบระยะเวลาบัญชีที่ได้ใช้สิทธินั้น

⁴⁴ มาตรา 7 ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สำหรับเงินได้เท่าจำนวนเงินหรือเท่ากับราคาทรัพย์สินที่โอนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้จัดแจ้งต่ออธิบดีตามมาตรา 11 แล้ว โดยไม่มีค่าตอบแทนผ่านระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้กระทำตั้งแต่วันที่พระราชกฤษฎีกานี้มีผลใช้บังคับถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2566 แต่เมื่อรวมกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อการสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี (3) (ข) แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละสองของกำไรสุทธิ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

2.3.1.2 เงินสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

ซึ่งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามความในมาตรา 46⁴⁵ โดยประกอบไปด้วยเงินจากแหล่งต่างๆ ได้แก่

- 1) เงินสมทบและเงินเพิ่มตามมาตรา 13⁴⁶
- 2) เงินค่าปรับทางปกครองตามพระราชบัญญัตินี้
- 3) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้แก่กองทุน
- 4) ดอกผลหรือประโยชน์ที่เกิดจากกองทุน
- 5) เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้รับจากภาคเอกชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์กรระหว่างประเทศ ทั้งนี้การรับเงินจากภาคเอกชนดังกล่าวจะต้องไม่กระทำในลักษณะที่ทำให้กองทุนขาดความเป็นอิสระ หรือความเป็นกลาง

โดยที่วิสาหกิจที่มีสิทธิได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนประเภทนี้ต้องเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (สวส.) เท่านั้น โดยเงินจากกองทุนนี้จะเข้าไปสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยจำแนกได้เป็น 2 ประเภทตามที่บัญญัติในมาตรา 48⁴⁷ คือ

⁴⁵ มาตรา 46 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงาน เรียกว่า “กองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้

- (1) เงินสมทบและเงินเพิ่มตามมาตรา 13
- (2) เงินค่าปรับทางปกครองตามพระราชบัญญัตินี้
- (3) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้แก่กองทุน
- (4) ดอกผลและผลประโยชน์ที่เกิดจากกองทุน
- (5) เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้รับจากภาคเอกชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์กรระหว่างประเทศ

ประเทศ

การรับเงินหรือทรัพย์สินตาม (5) จะต้องไม่กระทำในลักษณะที่ทำให้กองทุนขาดความเป็นอิสระ หรือความเป็นกลาง

⁴⁶ มาตรา 13 ให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีหน้าที่นำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนเป็นรายปีตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่คณะกรรมการประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

วิสาหกิจเพื่อสังคมใดไม่นำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนหรือนำส่งไม่ครบภายในระยะเวลาที่กำหนดต้องเสียเงินเพิ่มในอัตราไม่เกินร้อยละหนึ่งต่อเดือนของจำนวนเงินสมทบที่ไม่นำส่งหรือนำส่งไม่ครบ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

⁴⁷ มาตรา 48 เงินกองทุนให้ใช้จ่ายเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน ดังต่อไปนี้

- (1) ให้วิสาหกิจเพื่อสังคมกู้ยืมสำหรับดำเนินการก่อตั้ง ปรับปรุง และพัฒนากิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นให้มีประสิทธิภาพและขีดความสามารถเพิ่มขึ้น

ประเภทที่ 1 ให้กู้ยืมสำหรับการดำเนินการก่อตั้ง ปรับปรุง และพัฒนากิจการให้มีประสิทธิภาพ และขีดความสามารถเพิ่มขึ้น

ประเภทที่ 2 ให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนในการประกอบกิจการในระยะเริ่มแรก ทั้งนี้ ต้องมีกำหนดเวลาไม่เกินสองปี โดยสามารถขยายกำหนดระยะเวลาได้รวมแล้วไม่เกินสี่ปี

ซึ่งเงินจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 48 มีทั้งเงินสนับสนุนโดยการให้วิสาหกิจเพื่อสังคมได้กู้ยืมเงินเพื่อใช้ดำเนินการก่อตั้ง ปรับปรุง หรือพัฒนากิจการ และมีเงินทุนสนับสนุนให้ความช่วยเหลือในการประกอบกิจการในระยะเริ่มแรกอันเป็นลักษณะเงินให้เปล่าได้ด้วย แต่อย่างไรก็ตาม จากที่ได้ศึกษาค้นคว้ากฎหมายและประกาศของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้วพบว่า ปัจจุบันยังไม่ได้มีการใช้เงินจากกองทุนมาดำเนินการให้กู้ยืมเงินหรือให้เงินสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมแต่อย่างใด อันเนื่องมาจากปัจจุบันยังขาดกฎหมายและประกาศที่ให้กรอบอำนาจสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จะนำเงินจากกองทุนมาให้กู้ยืมเงินหรือให้เงินสนับสนุนแก่วิสาหกิจเพื่อสังคม ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากทั้งสองช่องทางนี้ได้ในปัจจุบัน

2.3.1.3 การระดมทุนตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ.1/2563 เรื่อง การยกเว้นการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นบริษัทจำกัดที่กระทำการทั่วไปหรือต่อประชาชนในวงกว้าง

โดยที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ได้ออกหลักเกณฑ์ให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัดสามารถเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชนได้ตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุนที่ ทจ.1/2563 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 16/6 และมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 โดยมีหลักเกณฑ์คือ

(2) ให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนในการประกอบกิจการในระยะเริ่มแรก ทั้งนี้ ต้องมีกำหนดเวลาไม่เกินสองปี โดยสามารถขยายกำหนดระยะเวลาได้รวมแล้วไม่เกินสี่ปี

(3) ให้ความช่วยเหลือส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรเอกชน เพื่อนำไปใช้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

(4) ให้ความช่วยเหลือหรืออุดหนุน ร่วมทุน หรือดำเนินการใดร่วมกับนิติบุคคลอื่น เกี่ยวกับการก่อตั้ง การขยายกิจการ การวิจัย การพัฒนา และการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

(5) ให้ความช่วยเหลืออื่นทางการเงินตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(6) เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกองทุนตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนกำหนดการดำเนินการตาม (1) (2) (3) (4) และ (5) ต้องเป็นไปตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

1. เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัดที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม
2. มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Good Governance) อาทิ คณะกรรมการเข้าใจบทบาทหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ รับผิดชอบต่อสังคม และซื่อสัตย์สุจริต การเปิดเผยข้อมูลต่อประชาชน ต้องครบถ้วน ตามความเป็นจริง งบการเงินของวิสาหกิจเพื่อสังคมต้องน่าเชื่อถือและเป็นไปตามมาตรฐานบัญชีระบบบริหารความเสี่ยงหรือระบบควบคุมภายในที่เพียงพอ และมีนโยบายต่อต้านการทุจริตและการประพฤติมิชอบหรือการติดสินบนใดๆ
3. ข้อมูลบริษัท และวัตถุประสงค์การใช้เงินที่ได้จากการระดมทุน
4. รายงานเกี่ยวกับการระดมทุนต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นรายปี⁴⁸

โดยวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัดหรือผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม สามารถออกและเสนอขายหุ้นต่อประชาชนได้โดยไม่ต้องยื่นขออนุญาตและแสดงแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์ต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ซึ่งตามประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กจ.1/2563 เรื่อง การยกเว้นการยื่นแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 8) ได้ยกเว้นการยื่นแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์สำหรับหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เสนอขายโดยบริษัทหรือผู้ถือหุ้นของบริษัทที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ปัจจุบันการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัดสามารถทำได้โดยอิสระ ไม่อยู่ในบังคับต้องยื่นแบบแสดงรายการเสนอขายหุ้นต่อ ก.ล.ต. และไม่ต้องยื่นรายงานการเสนอขายหุ้นใดๆ ต่อ ก.ล.ต. หรือต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม จึงถือเป็นช่องทางการระดมทุนช่องทางหนึ่งของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่กระทำได้ตามที่ได้รับอนุญาตจาก ก.ล.ต. ตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุนที่ ทจ.1/2563 ดังกล่าว

แต่ประเด็นปัญหาของการระดมทุนในรูปแบบนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์และได้สังเกตเห็นถึงปัญหาอันเนื่องมาจากการระดมทุนดังกล่าว โดยที่ตามประกาศสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงประเภทหรือรายการที่จดทะเบียนของวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2564 ได้กำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงรายการที่ได้จดทะเบียนไว้ต่อสำนักงานต้องมาแจ้งการเปลี่ยนแปลงให้สำนักงานทราบไว้บางรายการ แต่ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 และประกาศสำนักงานฯ ไม่ได้กำหนดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทุนจดทะเบียน กรณีเพิ่มทุนจดทะเบียน

⁴⁸ ไพบูลย์ ดำรงวาริ. (2565). Retrieved มีนาคม 14, from <https://www.osep.or.th/wp-content/uploads/2021/01/>

ของวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัดไว้ให้ต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงต่อสำนักงานทราบ ซึ่งหากไม่มีการกำหนดให้ต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงฯ อาจเป็นปัญหาด้านการกำกับดูแลของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม กรณีมีการเปลี่ยนแปลงรายการสาระสำคัญที่ควรแจ้งให้สำนักงานทราบ อันเนื่องมาจากการระดมทุนตามประกาศ ฯ ได้ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนความเป็นเจ้าของกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม อาจกระทบถึงอำนาจในการบริหารกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ หากผู้ถือหุ้นรายใหม่ที่เข้ามาเนื่องจากผู้ถือหุ้นดังกล่าวอาจไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้วใช้ช่องทางของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมหาประโยชน์ที่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับจากภาครัฐ อาทิ เช่น วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่ประสงค์แบ่งปันกำไรให้ผู้ถือหุ้นตามพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 มาตรา 5⁴⁹ ได้ให้สิทธิยกเว้นภาษีเงินได้จากรายได้จากการประกอบกิจการไว้ เป็นต้น ซึ่งประเด็นปัญหาเรื่องนี้ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ในบทถัดไป

2.4 บทวิเคราะห์สภาพปัญหาของวิสาหกิจเพื่อสังคม

2.4.1 การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม

สำหรับช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ผู้วิจัยได้หยิบยกขึ้นทั้ง 4 ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม ล้วนแล้วแต่มีปัญหาแตกต่างกันไปในแต่ละช่องทาง ทั้งปัญหาในเชิงที่ไม่สนับสนุนให้เกิดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในประเภทรูปแบบนั้นอย่างแท้จริง ทั้งปัญหาในเชิงกฎหมายยังไม่เอื้อต่อการสนับสนุนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนประเภทรูปแบบนั้นได้อย่างแท้จริง อีกทั้งยังมีประเด็นที่ควรเข้าไปกำกับดูแลการเข้าถึงแหล่งเงินทุนบางช่องทางเพื่อป้องกันการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมและเพื่อมิให้เกิดการใช้ช่องทางการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีไปใช้ประโยชน์โดยมิชอบอันเป็นการผิดเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ ซึ่งผู้วิจัยได้หยิบยกปัญหาแต่ละประเด็นของแต่ละช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนขึ้นมาเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหา อันจะเป็นการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้ต่อไป โดยขอแยกแต่ละประเด็นของช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเป็นแต่ละช่องทาง ดังนี้

⁴⁹ มาตรา 5 ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรสำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการตั้งแต่วันที่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรนั้นได้จดทะเบียนบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และไม่มีการแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

หากวิสาหกิจเพื่อสังคมตามวรรคหนึ่ง เปลี่ยนแปลงประเภทของวิสาหกิจเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น ให้การยกเว้นภาษีเงินได้ตามวรรคหนึ่งสิ้นสุดลงตั้งแต่วันเวลาที่รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี และต้องนำไปรวมคำนวณเป็นรายได้ในการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้ในรอบระยะเวลาบัญชีที่ได้ใช้สิทธินั้น

2.4.1.1 เงินบริจาค

ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประเภทเงินบริจาคของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์และได้สังเกตเห็นถึงปัญหาของช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประเภทเงินบริจาค่นั้น พบว่าปัจจุบันการขอรับบริจาคเงินผ่านช่องทางออนไลน์ หรือผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ช่องทางต่างๆ รวมทั้งการขอรับบริจาคเงินผ่านรูปแบบ crowdfunding platform ในปัจจุบันไม่อยู่ในข่ายที่ต้องขออนุญาตตามพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2478⁵⁰ เนื่องจากการขอเรียไรเงินผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ต่างๆไม่อยู่ในขอบข่ายมาตรา 8⁵¹ ในพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2478 เนื่องจากมิใช่เป็นการเรียไรในถนนหลวงหรือในที่สาธารณะ และมีใช้การเรียไรโดยโฆษณาด้วยสิ่งพิมพ์ ด้วยวิทยุกระจายเสียง หรือด้วยเครื่องเปล่งเสียง จึงทำให้ผู้รับบริจาคผ่านสื่อออนไลน์สามารถกระทำได้โดยอิสระ แต่อย่างไรก็ตามผู้รับบริจาคต้องไม่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของการขอรับบริจาค ซึ่งหากนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของการขอรับบริจาค ผู้ขอรับบริจาคมีความผิดตามมาตรา 14⁵² ในพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2478 โดยมีความผิดตามมาตรา มาตรา 19⁵³ ในพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2478 คือต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การขอรับบริจาคเงินปัจจุบันมีเพียงพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2478 กำกับดูแลเท่านั้น แต่การควบคุมการรับบริจาค หรือการเรียไรเงินผ่านช่องทางออนไลน์ไม่อยู่ในข่ายที่ต้องขออนุญาตกับกรมการปกครองที่เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ให้อนุญาตผู้ขออนุญาตแต่อย่างใด ซึ่งประเด็นเรื่องนี้ผู้วิจัยหยิบยกขึ้นมากล่าวเพียงเพื่อให้ทราบถึงการกำกับดูแลกฎหมายในประเทศไทยเฉพาะส่วนการขอรับบริจาคเงินให้เห็นภาพเท่านั้นแต่ไม่ได้มุ่งเน้นศึกษาพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2478 แต่อย่างใด

โดยการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประเภทเงินบริจาคของวิสาหกิจเพื่อสังคม ได้มีหน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในแง่ของการให้สิทธิประโยชน์เพื่อจูงใจให้คนเข้ามาบริจาคเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม โดยปัจจุบัน กรมสรรพากรได้ให้การส่งเสริมการบริจาคเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่

⁵⁰ วาร้อยตรีหญิงณัฐฎาพร ศิริธรรม. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการเรียไรโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

⁵¹ มาตรา 8 การเรียไรในถนนหลวงหรือในที่สาธารณะ การเรียไร โดยโฆษณาด้วยสิ่งพิมพ์ ด้วยวิทยุกระจายเสียง หรือด้วยเครื่องเปล่งเสียง จะจัดให้มีหรือทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว

⁵² มาตรา 14 ห้ามมิให้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินที่เรียไรได้มานั้นใน กิจการอย่างอื่นนอกวัตถุประสงค์แห่งการเรียไรตามที่ได้แสดงไว้ เว้นแต่ จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายพอสมควรในการเรียไรนั่นเอง

⁵³ มาตรา 19 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 15 มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

ผู้บริจาค โดยปัจจุบัน ได้มีพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ฉบับลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2564 ออกมาเพื่อสนับสนุนให้คนบริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมมากขึ้น ซึ่งกรมสรรพากรได้นำเอาให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีมาเป็นเครื่องมือเพื่อจูงใจให้คนเข้ามาบริจาคเงินหรือทรัพย์สินแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นการส่งเสริมจากภาครัฐที่ดีประการหนึ่งอันจะเป็นการสร้างระบบนิเวศอันดีที่จะทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถได้รับเงินบริจาคจากมากขึ้นด้วยเครื่องมือทางกฎหมายจากหน่วยงานของรัฐ อีกทั้งตามมาตรา 5⁵⁴ ซึ่งออกตามความในพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ยังให้สิทธิในการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทที่ไม่ประสงค์แบ่งเงินกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นด้วย ซึ่งการสนับสนุนจากภาครัฐเช่นนี้ก็จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการช่วยสนับสนุนชักจูงให้ผู้ประกอบการหน้าใหม่สนใจที่จะเข้ามาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มขึ้นด้วย

แต่เมื่อได้ศึกษาพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ดังกล่าวแล้ว พบว่ามีประเด็นในมาตรา 7⁵⁵ ของพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ที่กำหนดให้เฉพาะบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้นที่จะมีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้เท่าจำนวนเงินหรือเท่ากับราคาทรัพย์สินที่โอนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยไม่มีค่าตอบแทนผ่านระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-donation) โดยรายละเอียดของมาตรา 7 ของพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 สรุปได้เป็นดังนี้

1. ประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับสิทธิประโยชน์นั้นจะต้องเป็นนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล (ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด) หรือบริษัท (บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด) ซึ่งหากเป็นนิติบุคคลประเภทอื่น เช่น มูลนิธิ สมาคม จะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ตามพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 นี้ แต่สำหรับสหกรณ์เป็นนิติบุคคลที่ได้รับยกเว้นการจ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลอยู่แล้วจึงไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ไปด้วย⁵⁶

⁵⁴ มาตรา 5 ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไร สำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการตั้งแต่วันที่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรนั้นได้จดทะเบียนบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และไม่มีกำไรแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

⁵⁵ มาตรา 7 ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากรให้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สำหรับเงินได้เท่าจำนวนเงินหรือเท่ากับราคาทรัพย์สินที่โอนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้จดทะเบียนตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2566 แต่เมื่อรวมกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อการสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี (3) (ข) แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละสองของกำไรสุทธิ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

⁵⁶ SE Thailand. (2565). <https://www.sethailand.org/resource/benefit-se-osep/>

และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ตามมาตรา 11⁵⁷ ของพระราชกฤษฎีกา ฯ คือต้องจัดแจ้งการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมกับกรมสรรพากร โดยวิสาหกิจเพื่อสังคมต้องลงทะเบียนจัดแจ้งสิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมผ่านเว็บไซต์ของกรมสรรพากรและได้รับอนุมัติจากกรมสรรพากรก่อน ผู้บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมจึงจะสามารถได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามพระราชกฤษฎีกา ฯ ได้ ซึ่งเมื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมนายใดได้ลงทะเบียนกับกรมสรรพากรและได้รับอนุมัติจากกรมสรรพากรแล้วจะอยู่ในระบบผู้รับบริจาคผ่านระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-donation) ของกรมสรรพากรโดยอัตโนมัติ

2. บุคคลที่ได้รับสิทธิประโยชน์ได้แก่ บริษัท และห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล

3. สิ่งที่บริจาคและช่องทางการบริจาคจะต้องเฉพาะที่เป็นเงิน หรือทรัพย์สินที่โอนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้จัดแจ้งต่ออธิบดีตามมาตรา 11 แล้วโดยไม่มีค่าตอบแทนผ่านระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-donation) ของกรมสรรพากร

4. สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่จะได้รับคือ การยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้เท่าจำนวนเงินหรือเท่ากับราคาทรัพย์สินที่โอนให้วิสาหกิจเพื่อสังคม แต่เมื่อรวมกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อการสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี (3) (ข) แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละสองของกำไรสุทธิ

5. ระยะเวลาที่ได้รับสิทธิประโยชน์ ตั้งแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ประกาศบังคับใช้คือ ตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2564 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2566

นอกจากนั้นแล้ว ตามมาตรา 8 ในพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 นั้นได้ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่บุคคลธรรมดา และนิติบุคคลที่บริจาคเงินหรือทรัพย์สินเข้ากองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยสรุปสาระสำคัญของมาตรา 8 ได้ดังนี้

⁵⁷ มาตรา 11 วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรที่ประสงค์จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามมาตรา 5 และวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสงค์จะให้บุคคลซึ่งสนับสนุนกิจการของตนได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามพระราชกฤษฎีกานี้ ให้จัดแจ้งความประสงค์ต่ออธิบดีภายในวันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชีที่ได้รับการจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

ในกรณีที่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับการจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมก่อนวันที่พระราชกฤษฎีกานี้มีผลใช้บังคับ ให้จัดแจ้งความประสงค์ต่ออธิบดีภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกานี้มีผลใช้บังคับ

ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นทำให้ไม่สามารถจัดแจ้งความประสงค์ภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้ อธิบดีจะขยายกำหนดเวลาออกไปตามความจำเป็นแห่งกรณีได้

1. ผู้ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี

(1) บุคคลธรรมดา สามารถหักลดหย่อนภาษีเงินได้เท่ากับเงินบริจาคที่จ่ายจริง แต่เมื่อรวมกับเงินบริจาคอื่น ๆ ที่หักลดหย่อนได้เท่าที่จ่ายจริงแล้ว ไม่เกินร้อยละสิบของเงินได้พึงประเมินหลังหักค่าใช้จ่ายและหักลดหย่อนอื่น ๆ

(2) นิติบุคคล สามารถหักลดหย่อนภาษีได้สูงสุดไม่เกินร้อยละสองของกำไรสุทธิเมื่อคำนวณรวมกับเงินบริจาคเพื่อการสาธารณประโยชน์อื่นๆ

2. ระยะเวลาที่ได้รับสิทธิประโยชน์ ตั้งแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ประกาศบังคับใช้คือ ตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2564 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2566

3. สิ่งที่บริจาคและช่องทางการบริจาค ได้แก่ เงินที่บริจาคผ่านระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-donation) ของกรมสรรพากร

ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะพบว่าพระราชกฤษฎีกา ฯ ฉบับนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าตามมาตรา 8⁵⁸ ในพระราชกฤษฎีกา ฯ นี้จะให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่บริจาคเงินให้แก่กองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมผ่านระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-donation) ทั้งหมด ซึ่งถือเป็นการจูงใจผู้บริจาคเงินโดยให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้บริจาคเงินให้แก่กองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ติดอีกช่องทางหนึ่ง

แต่เมื่อพิจารณามาตรา 7 ในพระราชกฤษฎีกา ฯ แล้วจะเห็นได้ว่าตามมาตรา 7 ให้สิทธิยกเว้นภาษีเงินเฉพาะบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลสำหรับการโอนเงินหรือทรัพย์สินโดยไม่มีค่าตอบแทนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมผ่านระบบ e-donation เท่านั้น ไม่ได้ให้สิทธิบุคคลธรรมดาสำหรับการบริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่

⁵⁸ มาตรา 8 ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 2 และส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร สำหรับการบริจาคผ่านระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่กองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้กระทำตั้งแต่วันที่พระราชกฤษฎีกานี้มีผลใช้บังคับถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2566 ดังต่อไปนี้

(1) สำหรับบุคคลธรรมดา ให้ยกเว้นสำหรับเงินได้พึงประเมินหลังจากหักค่าใช้จ่ายและหักลดหย่อนตามมาตรา 47 (1) (2) (3) (4) (5) หรือ (6) แห่งประมวลรัษฎากร เท่าจำนวนเงินที่บริจาค แต่เมื่อรวมกับเงินบริจาคตามมาตรา 47 (7) แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละสิบของเงินได้พึงประเมินหลังหักค่าใช้จ่ายและหักลดหย่อนนั้น

(2) สำหรับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ให้ยกเว้นสำหรับเงินได้เท่าจำนวนเงินหรือราคาทรัพย์สินที่บริจาค แต่เมื่อรวมกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อการสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี (3) (ข) แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละสองของกำไรสุทธิ

การได้รับยกเว้นตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

วิสาหกิจเพื่อสังคมด้วย ซึ่งจะแตกต่างจากการบริจาคเงินให้แก่กองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมผ่านระบบ e-donation ที่ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลสำหรับเงินบริจาคให้แก่กองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งประเด็นปัญหาตามมาตรา 7 ในพระราชกฤษฎีกา ฯ ดังกล่าวบัญญัติให้บุคคลธรรมดาที่ประสงค์บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ได้รับสิทธิดังกล่าวด้วยนั้นผู้วิจัยเห็นว่า หากประสงค์จะสนับสนุนให้มีการบริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและจูงใจให้บุคคลธรรมดาเข้ามาบริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มขึ้นจากกลไกการส่งเสริมของภาครัฐ เห็นว่าการที่กรมสรรพากรบัญญัติมาตรา 7 ในพระราชกฤษฎีกา ฯ ให้สิทธิเฉพาะบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเท่านั้นที่ได้รับสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้เฉพาะเงินได้ที่มีจำนวนเท่ากับเงินหรือราคาทรัพย์สินที่บริจาคให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้นยังไม่เหมาะสม และพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 นี้เป็นกฎหมายฉบับหนึ่งที่จะเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทเงินบริจาคได้หากได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพและสนับสนุนการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้บริจาคเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างเหมาะสม ดังนั้นจึงเห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ในส่วนของมาตรา 7 โดยให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้บริจาคเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมทุก ประเภทเพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสให้วิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับเงินบริจาคจากเพิ่มขึ้นโดยอาศัยกลไกจากภาครัฐที่ให้การสนับสนุน ซึ่งรายละเอียดการนำเสนอให้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายผู้วิจัยจะกล่าวถึงในบทข้อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่อไป

แม้ว่าตามมาตรา 6⁵⁹ ในพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 จะให้สิทธิยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ที่บุคคลธรรมดาได้จ่ายไปเพื่อการลงทุนในหุ้นหรือการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการจัดตั้งหรือการเพิ่มทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม

⁵⁹ มาตรา 6 ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 2 และส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร สำหรับเงินได้ที่จ่ายเพื่อการลงทุนในหุ้นหรือการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการจัดตั้งหรือการเพิ่มทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้จัดแจ้งต่ออธิบดีตามมาตรา 11 แล้ว ดังต่อไปนี้

(1) สำหรับบุคคลธรรมดา ให้ยกเว้นสำหรับเงินได้พึงประเมินเท่าที่ได้จ่ายไปเพื่อการลงทุนในหุ้นหรือการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการจัดตั้งหรือเพื่อการเพิ่มทุน แล้วแต่กรณี แต่เมื่อรวมกันแล้วต้องไม่เกินกรณีหนึ่งแสนบาท สำหรับปีภาษีนั้น

(2) สำหรับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ให้ยกเว้นสำหรับเงินได้เท่าที่ได้จ่ายไปเพื่อการลงทุนในหุ้นหรือการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการจัดตั้งหรือเพื่อการเพิ่มทุน

การได้รับยกเว้นตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

ผู้ลงทุนในหุ้นหรือการเป็นหุ้นส่วนที่จะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ตามวรรคหนึ่ง ต้องถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วนในวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นจนกว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นเลิกกัน เว้นแต่กรณีที่อธิบดีประกาศกำหนด

ประเภทบริษัทจำกัดที่ได้จดทะเบียนต่ออธิบดีตามมาตรา 11⁶⁰ ก็ตาม แต่การที่บุคคลธรรมดาจะสามารถรับสิทธิประโยชน์ตามมาตรา 6 เช่นนี้ได้จะต้องเป็นกรณีที่บุคคลธรรมดาได้ลงทุนวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อเข้าเป็นผู้ถือหุ้นในวิสาหกิจเพื่อสังคมตลอดระยะเวลาที่วิสาหกิจเพื่อสังคมดำเนินกิจการจนกว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นจะเลิกดำเนินกิจการจึงจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามความในมาตรา 6 แห่งพระราชกฤษฎีกา ฯ ซึ่งหมายความว่า การที่บุคคลธรรมดาเข้าเป็นผู้ถือหุ้นในวิสาหกิจเพื่อสังคมก็มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการ มีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจการด้วยส่วนหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าบุคคลธรรมดาบางรายก็ไม่ได้ประสงค์ที่จะเข้าไปลงทุนในการเป็นผู้ถือหุ้นในวิสาหกิจเพื่อสังคม เนื่องจากไม่ได้ต้องการเข้าไปเป็นเจ้าของกิจการหรือมีภาระหน้าที่ต้องเข้าไปบริหารกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมตามกฎหมายกรณีที่ต้องใช้อำนาจของผู้ถือหุ้นตัดสินใจการดำเนินกิจการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งก็ไม่ประสงค์รับผิดชอบในความเสียหายใดๆหากวิสาหกิจเพื่อสังคมก่อความเสียหายแก่บุคคลภายนอก ดังนั้นหากจะให้สิทธิประโยชน์ในการยกเว้นเงินได้สำหรับการนำเงินไปลงทุนในหุ้นกรณีเพิ่มทุนหรือก่อตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัดแก่บุคคลธรรมดา ผู้วิจัยเห็นว่าสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามมาตรา 6 ในพระราชกฤษฎีกา ฯ ที่ให้แก่บุคคลธรรมดานั้นเป็นคนละเจตนาเท่ากับกรณีบุคคลธรรมดาที่ประสงค์จะบริจาคเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมอันมีลักษณะเงินให้เปล่าไม่มีภาระผูกพัน หากภาครัฐต้องการสนับสนุนให้บุคคลธรรมดาเข้ามาบริจาคเงินแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเป็นเครื่องมือจูงใจบุคคลธรรมดา เห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขมาตรา 7 ในพระราชกฤษฎีกา ฯ เพื่อให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่บุคคลธรรมดาเช่นเดียวกับนิติบุคคลจะเป็นการเพิ่มโอกาสให้วิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับการสนับสนุนเงินบริจาคมากกว่าเดิมและเป็นประโยชน์แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างแท้จริง

⁶⁰ มาตรา 11 วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรที่ประสงค์จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามมาตรา 5 และวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสงค์จะให้บุคคลซึ่งสนับสนุนกิจการของตนได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามพระราชกฤษฎีกานี้ ให้จัดแจ้งความประสงค์ต่ออธิบดีภายในวันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชีที่ได้รับการจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

ในกรณีที่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับการจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมก่อนวันที่พระราชกฤษฎีกานี้มีผลใช้บังคับ ให้จัดแจ้งความประสงค์ต่ออธิบดีภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกานี้มีผลใช้บังคับ

ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นทำให้ไม่สามารถแจ้งความประสงค์ภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้ อธิบดีจะขยายกำหนดเวลาออกไปตามความจำเป็นแห่งกรณีก็ได้

2.4.1.2 เงินสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

ในส่วนของเงินสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น กองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมดังกล่าวได้จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 46⁶¹ ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงาน เรียกว่า “กองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม โดยในที่นี้แหล่งเงินทุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นหากได้พิจารณาในมาตรา 48⁶² ที่กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนไว้ ซึ่งตามมาตรา 48 ใน อนุมาตรา 1 และ อนุมาตรา 2 ได้ระบุการให้เงินทุนโดยตรงแก่วิสาหกิจไว้สองช่องทางด้วยกัน กล่าวคือ

อนุมาตรา 1 ให้วิสาหกิจเพื่อสังคมกู้ยืมสำหรับดำเนินการก่อตั้ง ปรับปรุง และพัฒนากิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นให้มีประสิทธิภาพและขีดความสามารถเพิ่มขึ้น

อนุมาตรา 2 ให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนในการประกอบกิจการในระยะเริ่มแรก ทั้งนี้ ต้องมีกำหนดเวลาไม่เกินสองปี โดยสามารถขยายกำหนดระยะเวลาได้รวมแล้วไม่เกินสี่ปี

เมื่อพิจารณาทั้งสองอนุมาตราดังกล่าว จะพบว่ากองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมีกรอบที่ต้องให้แหล่งเงินทุนแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมไว้อยู่สองประเภทด้วยกันตามที่ระบุไว้ทั้งสองอนุมาตรา โดยสามารถแยกประเภทได้เป็นดังนี้

ประเภทแรก การให้เงินวิสาหกิจเพื่อสังคมกู้ยืมเงินสำหรับดำเนินการ ตามมาตรา 48 (1)

⁶¹ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562, มาตรา 46

⁶² มาตรา 48 เงินกองทุนให้ใช้จ่ายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน ดังต่อไปนี้

- (1) ให้วิสาหกิจเพื่อสังคมกู้ยืมสำหรับดำเนินการก่อตั้ง ปรับปรุง และพัฒนากิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นให้มีประสิทธิภาพและขีดความสามารถเพิ่มขึ้น
- (2) ให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนในการประกอบกิจการในระยะเริ่มแรก ทั้งนี้ ต้องมีกำหนดเวลาไม่เกินสองปี โดยสามารถขยายกำหนดระยะเวลาได้รวมแล้วไม่เกินสี่ปี
- (3) ให้ความช่วยเหลือส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรเอกชนเพื่อนำไปใช้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม/ให้ความช่วยเหลือหรืออุดหนุน ร่วมทุน หรือดำเนินการใดร่วมกับนิติบุคคลอื่น เกี่ยวกับการก่อตั้ง การขยายกิจการ การวิจัย การพัฒนา และการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
- (4) ให้ความช่วยเหลืออื่นทางการเงินตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา
- (5) เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกองทุนตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนกำหนด

ประเภทที่สอง การให้เงินสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือวิสาหกิจเพื่อสังคมในการประกอบกิจการในระยะแรก ตามมาตรา 48 (2)

ซึ่งแหล่งเงินทุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งสองประเภทดังกล่าวนี้มีลักษณะเป็นเงินที่ใช้ให้การช่วยเหลือวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยตรง ดังนั้นจึงถือเป็นแหล่งเงินทุนช่องทางหนึ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่วิสาหกิจเพื่อสังคมจะสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและสะดวกโดยติดต่อกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมและปฏิบัติ ตามกฎเกณฑ์ที่สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมได้กำหนดไว้ แต่จากที่ได้ศึกษาข้อมูลค้นคว้ากฎระเบียบ ต่างๆที่ออกโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมดังกล่าว พบว่า ณ ปัจจุบันยังไม่มีประกาศหรือระเบียบใดที่ ออกโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อให้เงินทุนทั้งสองประเภทแก่วิสาหกิจเพื่อสังคม และจากที่ได้เข้า สัมภาษณ์กับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พบว่า ณ ปัจจุบันยังไม่มีการใช้เงินจากกองทุนส่งเสริม วิสาหกิจเพื่อสังคมให้วิสาหกิจเพื่อสังคมกู้ยืมเงิน หรือสนับสนุนเงินแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมในลักษณะให้เปล่าตาม มาตรา 48 (1) และ (2) แต่อย่างใด ดังนั้นประเด็นปัญหาของเงินสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ตามมาตรา 48 (1) และ (2) ในปัจจุบันจึงมีปัญหายุ่งยากหลายประการ กล่าวคือ

ประการแรก มีกรอบกฎหมายวางกรอบอำนาจให้สำนักงานสามารถนำเงินจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจ เพื่อสังคมมาใช้เพื่อสนับสนุนแหล่งเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้ตามมาตรา 48 ในพระราชบัญญัติส่งเสริม วิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 แต่ยังไม่มีการปฏิบัติจริงเนื่องจากยังขาดประกาศ หรือระเบียบอันเป็นกฎหมาย ลำดับรองจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมากำหนดเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ต่างๆในการใช้พิจารณา คุณสมบัติของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จะขอเข้ารับการสนับสนุนเงินจากกองทุนทั้งสองประเภทตามมาตรา 48 (1) และ (2)

ประการที่สอง หากไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ เงื่อนไขให้ชัดเจนและชัดเจน อาจทำให้เงินจากกองทุน ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่สามารถดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้ เนื่องจากไม่มีกฎเกณฑ์การใช้จ่ายเงินจากกองทุนที่ เป็นมาตรฐานและโปร่งใสอย่างเพียงพอ

ซึ่งปัญหาทั้งสองประการดังกล่าวนี้ถือเป็นประเด็นหลักสำคัญที่หากต้องมีการบริหารเงินจากกองทุน ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มีประสิทธิภาพและสามารถดำรงสถานะของเงินในกองทุนในระยะยาวได้อย่าง ยั่งยืน สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมควรหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งสองประการอย่างเร่งด่วนก่อนนำเงินจาก

กองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุน อันจะเป็นการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้อีกสองช่องทางด้วยกัน

2.4.2 การกำกับดูแลการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม

การที่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้จดทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม และได้รับหนังสือรับรองการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามความในมาตรา 8⁶³ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 และได้รับการส่งเสริมสิทธิประโยชน์ด้านต่างๆจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ตลอดจนได้รับการสนับสนุนแหล่งเงินทุนจากส่วนงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับเงินสนับสนุนประเภทเงินให้เปล่าจากประชาชน และการเข้าร่วมทุนกับวิสาหกิจเพื่อสังคมจากภาคเอกชน เพื่อให้วิสาหกิจเพื่อสังคมดำเนินกิจการให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส และดำเนินกิจการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ประเด็นการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมก็เป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่ต้องมีการออกกฎเกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมให้อยู่ในกรอบที่กฎหมายกำหนดและให้อำนาจสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มีกรอบอำนาจในการเข้าไปกำกับดูแลบางประเด็นที่เห็นว่ายังเป็นประเด็นปัญหาที่พบอยู่ในปัจจุบัน โดยในที่นี้ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นการกำกับดูแลการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมในช่องทางที่กฎหมายกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถกระทำได้ซึ่งพบว่ายังมีประเด็นปัญหาที่ควรพิจารณาบางประการ และประเด็นการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมเรื่องการรายงานผลการดำเนินงานที่ปัจจุบันเห็นว่าขาดข้อมูลสำคัญบางประการที่เห็นว่าควรรายงานเพิ่มเติมอยู่บางประการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รายละเอียดมีดังนี้

⁶³ มาตรา 8 เมื่อสำนักงานได้รับคำขอจดทะเบียนและนายทะเบียนเห็นว่ากิจการที่ยื่นคำขอมีวัตถุประสงค์และลักษณะตามมาตรา 5 และมาตรา 7 ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนแก่กิจการนั้น และประกาศให้สาธารณชนทราบเป็นการทั่วไป
กิจการที่จดทะเบียนตามวรรคหนึ่ง อาจใช้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ประกอบในชื่อกิจการตามใบสำคัญแสดงการรับจดทะเบียนดังกล่าวก็ได้

การเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียน ให้มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ตามมาตรา 71

2.4.2.1 การระดมทุนตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ.1/2563 เรื่อง การยกเว้นการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นบริษัทจำกัดที่กระทำการทั่วไปหรือต่อประชาชนในวงกว้าง

การระดมทุนตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ.1/2563 โดยการยกเว้นให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นบริษัทจำกัด สามารถเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชนมีหลักเกณฑ์⁶⁴ คือ

1. เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัดที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม
2. มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Good Governance) อาทิเช่น คณะกรรมการเข้าใจบทบาทหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ระมัดระวัง และซื่อสัตย์สุจริต การเปิดเผยข้อมูลต่อประชาชน ต้องครบถ้วน ตามความเป็นจริง งบการเงินของวิสาหกิจเพื่อสังคมต้องน่าเชื่อถือและเป็นไปตามมาตรฐานบัญชี ระบบบริหารความเสี่ยงหรือระบบควบคุมภายในที่เพียงพอ และมีนโยบายต่อต้านการทุจริตและการประพฤติมิชอบหรือการติดสินบนใดๆ
3. เปิดเผยข้อมูลบริษัท และวัตถุประสงค์การใช้เงินที่ได้จากการระดมทุน
4. รายงานเกี่ยวกับการระดมทุนต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นรายปี

ซึ่งโดยปกติแล้วบริษัทจำกัดที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยจะไม่สามารถนำหุ้นของบริษัทจากการเพิ่มทุนจดทะเบียนออกเสนอขายแก่บุคคลภายนอกได้ เพราะเป็นการฝ่าฝืนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1222 ที่บัญญัติไว้ว่า “บรรดาหุ้นที่ออกใหม่นั้น ต้องเสนอให้แก่ผู้ถือหุ้นทั้งหลายตามส่วนจำนวนหุ้นซึ่งเขาถืออยู่ โดยคำเสนอเช่นนี้ ต้องทำเป็นหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ถือหุ้นทุก ๆ คน ระบุจำนวนหุ้นให้ทราบว่ามีจำนวนหุ้นที่ซื้อได้กี่หุ้น และให้กำหนดวันว่าถ้าพ้นวันนั้นไปมิได้มีคำสนองมาแล้วจะถือว่าเป็นอันไม่รับซื้อ และเมื่อวันที่กำหนดล่วงไปแล้วก็ดี หรือผู้ถือหุ้นได้บอกมาว่าไม่รับซื้อหุ้นนั้นก็ดี กรรมการจะเอาหุ้นเช่นนั้นขายให้แก่ผู้ถือหุ้นคนอื่นหรือจะรับซื้อไว้เองก็ได้” ดังนั้น มาตรา 1222⁶⁵ กรณีถือเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถือเดิมให้มีสิทธิพิจารณาซื้อหุ้นได้ก่อนผู้อื่นตามสัดส่วนการถือหุ้นเดิมของตน และไม่ให้บริษัทเสนอขายหุ้นเพิ่มทุนแก่

⁶⁴ ไพบุลย์ ดำรงวารี. (2565). Retrieved มีนาคม 14, from <https://www.osep.or.th/wp-content/uploads/2021/01/>

⁶⁵ มาตรา 1222 บรรดาหุ้นที่ออกใหม่นั้น ต้องเสนอให้แก่ผู้ถือหุ้นทั้งหลายตามส่วนจำนวนหุ้นซึ่งเขาถืออยู่

คำเสนอเช่นนี้ ต้องทำเป็นหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ถือหุ้นทุก ๆ คน ระบุจำนวนหุ้นให้ทราบว่ามีจำนวนหุ้นที่ซื้อได้กี่หุ้น และให้กำหนดวันว่าถ้าพ้นวันนั้นไปมิได้มีคำสนองมาแล้วจะถือว่าเป็นอันไม่รับซื้อ

บุคคลภายนอกตามความในมาตรา 110266 ที่บัญญัติห้ามมิให้ชักชวนประชาชนให้ซื้อหุ้น ซึ่งตามแนวคำวินิจฉัยของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ที่ พณ 0803/0589 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2547⁶⁷ ได้มีแนววินิจฉัยว่า หลักกฎหมายมาตรานี้เป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันงามของประชาชน ดังนั้น การขายหุ้นเพิ่มทุนให้แก่บุคคลภายนอก จึงเป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย ถือเป็นโมฆะกรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15068 ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียของบริษัท อันได้แก่ผู้ถือหุ้นเดิมของบริษัท จะยกความเสียหายแก่แห่งโมฆะกรรมขึ้นกลางอ้างก็ได้ภายในอายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/3069 ซึ่งจากหลักของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นจะเห็นได้ว่า กรณีบริษัทจำกัดไม่สามารถนำหุ้นเพิ่มทุนออกเสนอขายต่อบุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นเดิมของบริษัทได้ แต่ตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ.1/2563 นั้นก็ได้ออกกฎเกณฑ์ขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2562 เพื่ออนุญาตให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัด สามารถนำหุ้นออกเสนอขายแก่บุคคลภายนอกได้ ซึ่งกรณีเป็นการสนับสนุนให้บุคคลภายนอก หรือนักลงทุน สนใจเข้ามาลงทุนในกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมอันจะเป็นการเพิ่มแหล่งเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมด้วยอีกช่องทางหนึ่ง

แม้ในปัจจุบัน บริษัทจำกัดที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะสามารถระดมทุนโดยการเสนอขายหุ้นได้ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ได้อนุญาตไว้ตาม ประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ. 17/2563 เรื่อง การเสนอขายหลักทรัพย์ที่ออกใหม่ต่อบุคคลในวงจำกัด โดยวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม⁷⁰ ซึ่งตามประกาศดังกล่าวได้กำหนดขั้นตอนการเสนอขายหุ้นไว้โดยมีรายละเอียด ดังนี้

⁶⁶ มาตรา 1102 ห้ามมิให้ชักชวนประชาชนซื้อหุ้น

⁶⁷ คำวินิจฉัยกรมพัฒนาธุรกิจการค้าที่ พณ 0803/0589 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2547

⁶⁸ มาตรา 150 การได้มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายเป็นการพันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ

⁶⁹ มาตรา 193/30 อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้มีกำหนดสิบปี

⁷⁰ ประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ. 17/2563 เรื่อง การเสนอขายหลักทรัพย์ที่ออกใหม่ต่อบุคคลในวงจำกัดโดยวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

1. กิจกรรมที่สนใจระดมทุนในรูปแบบเสนอขายหุ้นเฉพาะบุคคลในวงจำกัด (Private Placement) PP – SME จะต้องลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการระดมทุนผ่านตลาดทุนระหว่างสำนักงาน ก.ล.ต. และ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (“สสว.”) ผ่านทางเว็บไซต์ของ สสว.

2. จัดเตรียมเอกสารสรุปข้อมูลที่อธิบายเกี่ยวกับลักษณะการประกอบธุรกิจ ความเสี่ยงและข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง (Factsheet) เพื่อเป็นข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาลงทุนของผู้ลงทุน

3. เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการเสนอขายแล้ว กิจกรรมมีหน้าที่ต้องรายงานผลการขายหลักทรัพย์มาที่สำนักงาน ก.ล.ต. ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ปิดการเสนอ⁷¹

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ได้อนุญาตให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเสนอขายหุ้นได้นั้น เป็นการเสนอขายหุ้นเฉพาะบุคคลในวงจำกัด (Private Placement) โดยตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ. 17/2563 เรื่อง การเสนอขายหลักทรัพย์ที่ออกใหม่ต่อบุคคลในวงจำกัดโดยวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ข้อ 8⁷² ได้กำหนดขั้นตอนเอาไว้ ดังนี้

(1) จัดให้มีสรุปข้อมูลสำคัญของหลักทรัพย์ ตามแบบ Factsheet SME ท้ายประกาศนี้ เพื่อให้ผู้ลงทุนสามารถใช้ประกอบการพิจารณาลงทุน

⁷¹ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. การเสนอหลักทรัพย์ต่อบุคคลในวงจำกัด (PP) ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME). <https://www.sec.or.th/TH/Pages/LawandRegulations/SME-PP.aspx?fbclid=IwAR2L6tkuO3ia0y3FpOIJY4uZVZOqB9eLHLLYfLQK30WXxsZ26GkgntZC0c>

⁷² ประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ. 17/2563 เรื่อง การเสนอขายหลักทรัพย์ที่ออกใหม่ต่อบุคคลในวงจำกัดโดยวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ข้อ 8 บริษัทที่เสนอขายหลักทรัพย์ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) จัดให้มีสรุปข้อมูลสำคัญของหลักทรัพย์ ตามแบบ Factsheet SME ท้ายประกาศนี้ เพื่อให้ผู้ลงทุนสามารถใช้ประกอบการพิจารณาลงทุน

(2) ไม่โฆษณาการเสนอขายหลักทรัพย์ที่จะออกใหม่ต่อบุคคลเป็นการทั่วไป และหากจะมีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ที่จะเสนอขายหรือกำลังเสนอขาย ต้องให้ข้อมูลกับบุคคลเฉพาะเจาะจงหรือบุคคลเท่าที่จำเป็น เพื่อให้การเสนอขายหลักทรัพย์ดังกล่าวอยู่ภายในลักษณะ ที่กำหนดไว้ในข้อ 6 เท่านั้น

(3) รายงานผลการขายหลักทรัพย์ต่อสำนักงานภายในกำหนดเวลาดังนี้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการที่จัดไว้บนเว็บไซต์ของสำนักงาน

(ก) กรณีเสนอขายหุ้นที่ออกใหม่ รายงานผลการขายหุ้นภายใน 15 วันนับแต่วันปิดการเสนอขาย...

(2) ไม่โฆษณาการเสนอขายหลักทรัพย์ที่จะออกใหม่ต่อบุคคลเป็นการทั่วไป และหากจะมีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ที่จะเสนอขายหรือกำลังเสนอขาย ต้องให้ข้อมูลกับบุคคลเฉพาะเจาะจงหรือบุคคลเท่าที่จำเป็น เพื่อให้การเสนอขายหลักทรัพย์ดังกล่าวอยู่ภายในลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อ 6 เท่านั้น

(3) รายงานผลการขายหลักทรัพย์ต่อสำนักงานภายในกำหนดเวลาดังนี้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการที่จัดไว้บนเว็บไซต์ของสำนักงาน

(ก) กรณีเสนอขายหุ้นที่ออกใหม่ รายงานผลการขายหุ้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันปิดการเสนอขาย

เมื่อได้พิจารณาถึงลักษณะการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจขนาดกลางและวิสาหกิจขนาดย่อมแล้วนั้น จะแตกต่างจากการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่สามารถเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชนได้ และสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ก็ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสงค์จะเสนอขายหุ้นตามประกาศคณะกรรมการตลาดทุนที่ ทจ.1/2563 ต้องดำเนินการใด ๆ ดังเช่นการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จึงกล่าวได้ว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถเสนอขายหุ้นต่อบุคคลภายนอกได้โดยไม่ต้องจัดทำเอกสารหรือรายงานการเสนอขายหุ้นใด ๆ ต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และสามารถกระทำได้ง่ายกว่าการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจขนาดกลางและวิสาหกิจขนาดย่อมตามที่ได้กล่าวข้างต้น

แต่เมื่อได้พิจารณาประกาศสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคม ในเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงประเภทหรือรายการที่จดทะเบียนของวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2564⁷³ ได้กำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงรายการที่ได้จดทะเบียนไว้ต่อสำนักงานต้องมาแจ้งการเปลี่ยนแปลงให้สำนักงานทราบ ซึ่งตามประกาศสำนักงานฯ ในส่วนที่ 2 ข้อ 7 กำหนดเรื่องการเปลี่ยนแปลงเรื่องสัดส่วนผู้ถือหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมตั้งแต่ร้อยละ 25 ขึ้นไปอยู่ในบังคับให้วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องแจ้งให้สำนักงานทราบตามมาตรา 8 ประกอบมาตรา 7 (8) ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ซึ่งเมื่อได้พิจารณาประกาศสำนักงานฯ ฉบับดังกล่าวนี้ เห็นได้ว่าตาม

⁷³ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. ประกาศสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงประเภทหรือรายการที่จดทะเบียนของวิสาหกิจเพื่อสังคม

พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2564 <https://www.osep.or.th/wp-content/>

ประกาศ ฯ มิได้กำหนดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทุนจดทะเบียน กรณีเพิ่มทุนจดทะเบียนของวิสาหกิจเพื่อสังคม ประเภทบริษัทจำกัดไว้ให้ต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงต่อสำนักงานทราบ และในขณะเดียวกัน กรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงรายชื่อผู้ถือหุ้นน้อยกว่าร้อยละ 25 ก็ไม่ต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงให้สำนักงาน ฯ ทราบ ซึ่งกรณีดังกล่าวเห็นว่าประกาศของสำนักงาน ฯ ที่ออกมาเพื่อกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้น ไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองปกป้องการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้มีการระดมทุนโดยการเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้าง ต่อประชาชนตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับตลาดทุนที่ ทจ. 1/2563 ซึ่งหากไม่มีการกำหนดให้ต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงให้สำนักงานทราบดังกล่าว ย่อมทำให้สำนักงานไม่สามารถทราบได้ถึงการเปลี่ยนแปลงรายการข้อมูลของวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัด อันเนื่องมาจากการระดมทุนโดยการเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชนตามประกาศสำนักงานตลาดทุนที่ ทจ.1/2563⁷⁴ และอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญและเป็นประเด็นปัญหาที่ควรพิจารณา คือ ประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนความเป็นเจ้าของกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยจะเห็นได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้มีการระดมทุนโดยการเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชน เมื่อมีผู้เข้ามาลงทุนในบริษัทที่เสนอขายหุ้นก็ย่อมมีการเพิ่มผู้ถือหุ้นเข้ามาในบริษัท และหากมีจำนวนหุ้นมากขึ้นก็ย่อมกระทบต่อสัดส่วนความเป็นเจ้าของกิจการของผู้ถือหุ้นเดิมไปด้วย โดยตัวอย่างกรณีของการเพิ่มสัดส่วนความเป็นเจ้าของกิจการจนมีอำนาจเข้าครอบงำกิจการได้มีตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างการครอบงำกิจการอันเนื่องมาจากการระดมทุนโดยการเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชนตามประกาศคณะกรรมการตลาดทุนที่ ทจ.1/2563

เดิมบริษัทจำกัดที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมมีทุนจดทะเบียนจำนวน 900,000 บาท มีราคาหุ้น หุ้นละ 100 บาท แบ่งได้เป็น 90,000 หุ้น มีผู้ถือหุ้นที่เป็นเจ้าของกิจการอยู่เดิม 3 ท่าน ต่างถือหุ้นในสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน จำนวน 3,000 หุ้นต่อราย และต่างร่วมกันบริหารกิจการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินกิจการตามที่ได้จดทะเบียนไว้ต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ต่อมาบริษัทจำกัดดังกล่าวประสงค์ที่จะได้เงินทุนมาบริหารกิจการเพิ่มขึ้นอีก 1,000,000 บาท จึงสนใจเข้าระดมทุนโดยการเสนอขายหุ้นเพิ่มทุนจดทะเบียนบริษัทตามที่ได้รับอนุญาตจาก ก.ล.ต. ตามประกาศคณะกรรมการตลาดทุนที่ ทจ.1/2563 โดยวิธีการเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชน และได้มีการประกาศประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของบริษัทเอง โดยการ

⁷⁴ คณะกรรมการกำกับตลาดทุน สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. ประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ.1/2563 เรื่อง การยกเว้นการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นบริษัทจำกัดที่กระทำการทั่วไปหรือต่อประชาชนในวงกว้าง. <https://publish.sec.or.th/nrs/8351s.pdf>

เสนอขายหุ้นดังกล่าวปรากฏว่ามีนายเอ สนใจเข้ามาร่วมลงทุนในกิจการ โดยเข้าซื้อหุ้นเพิ่มทุนจดทะเบียนของบริษัททั้งหมดเป็นเงินมูลค่า 1,000,000 บาท และบริษัทจำกัดก็ให้หุ้นตอบแทนแก่นายเอเป็นจำนวน 10,000 หุ้น หลังจากการระดมทุนดังกล่าว ทุนจดทะเบียนของบริษัทจำกัดที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมหลังจากระดมทุนโดยการเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชนเป็นจำนวน 1,900,000 บาท แบ่งเป็น 19,000 หุ้น สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นของบริษัทที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจึงเปลี่ยนไปเป็นดังนี้

- ผู้ถือหุ้นเดิมรายที่ 1   ถือหุ้นจำนวน   3,000 หุ้น
- ผู้ถือหุ้นเดิมรายที่ 2   ถือหุ้นจำนวน   3,000 หุ้น
- ผู้ถือหุ้นเดิมรายที่ 3   ถือหุ้นจำนวน   3,000 หุ้น
- นายเอ (ผู้ถือหุ้นรายใหม่) ถือหุ้นจำนวน   10,000 หุ้น

ซึ่งจากการระดมทุนดังกล่าว จะเห็นได้ว่า หลังการระดมทุนแล้วนายเอ จะมีสัดส่วนความเป็นเจ้าของกิจการมากขึ้นกว่าผู้ถือหุ้นเดิม ดังนั้น การดำเนินกิจการของบริษัทจำกัดที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม หากต้องกระทำการใดโดยอาศัยมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วนั้น นายเอจะเป็นผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการตัดสินใจในสูงสุด และหากนายเอ ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นรายใหม่ไม่ได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม และมีสัดส่วนการถือหุ้นในบริษัทจำนวนมากจนมีอำนาจชักนำกิจการบริษัทกรณีนี้อาจกระทบถึงอำนาจในการบริหารกิจการของเจ้าของกิจการเดิมได้ และอาจส่งผลให้บริษัทจำกัดที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมบริหารกิจการผิดวัตถุประสงค์ของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ ซึ่งจะเห็นว่าปัจจุบันกฎหมายได้ออกมาเพื่อให้สิทธิประโยชน์แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมหลากหลายประการ โดยประการที่สำคัญคือ ตามพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ออกตามความในประมวลรัษฎากร มาตรา 5 ได้กำหนดยกเว้นภาษีเงินได้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทที่ไม่ประสงค์แบ่งปันผลกำไรให้แก่หุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น ซึ่งจากประโยชน์ดังกล่าว หากมีผู้ถือหุ้นรายใดที่เข้ามาเป็นผู้ถือหุ้นในวิสาหกิจเพื่อสังคมเนื่องจากการระดมทุนดังกล่าวเพื่อประสงค์ใช้สิทธิประโยชน์จากการได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้จากการดำเนินกิจการ หรือรับสิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือสิทธิในการได้รับเงินบริจาคจากภาครัฐ หรือภาคเอกชน ซึ่งหากปล่อยให้มีการระดมทุนโดยไม่มีการปกป้องถึงการเป็นเจ้าของกิจการจนส่งผลให้กระทบถึงการบริหารกิจการของเจ้าของกิจการเดิมและส่งผลให้เกิดการนำสิทธิประโยชน์ของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับสนับสนุนจากภาครัฐไปใช้ในทางที่ไม่ได้ทำประโยชน์เพื่อสังคมตามวัตถุประสงค์ของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามนิยามในมาตรา 3 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจ

เพื่อสังคม พ.ศ. 2562 และอาจส่งผลให้การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยการเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชนตามประกาศคณะกรรมการตลาดทุนที่ ทจ.1/2563 หากไม่มีกลไกการกำกับดูแลจากหน่วยงานที่กำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพย่อมเป็นช่องทางให้ผู้ลงทุนมารับสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากภาครัฐโดยอาศัยการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งที่ไม่ได้ดำเนินกิจการเพื่อตอบแทนสังคมตามนิยามในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

ซึ่งประเด็นนี้ปัญหาทั้งหมดที่ได้ยกขึ้นมาวิเคราะห์ในที่นี่ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาขึ้น เห็นควรอย่างยิ่งที่ต้องมีกลไกทางกฎหมายที่ให้อำนาจสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเข้ามากำกับดูแลการระดมทุนโดยการเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชนตามประกาศคณะกรรมการตลาดทุนที่ ทจ.1/2563 ดังกล่าวเพื่อมิให้เกิดการนำเอาสิทธิประโยชน์ของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมไปใช้ประโยชน์ในทางอื่นใด โดยที่ไม่ได้ตั้งใจที่จะดำเนินกิจการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเอง

2.4.2.2 การรายงานผลการดำเนินการของวิสาหกิจเพื่อสังคม

จากแนวทางการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมตามที่ได้บัญญัติในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น ในส่วนของการกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องจัดทำรายงานผลการดำเนินการยื่นให้สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมทราบทุกๆสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีตามความในมาตรา 12⁷⁵ นั้นได้กำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องจัดทำรายงานด้วยกัน 3 ประเภทยื่นต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม คือ

1. รายงานผลการประกอบกิจการประจำปี
2. รายงานทางการเงินที่รับรองโดยผู้สอบบัญชี และ
3. รายงานผลลัพธ์จากการดำเนินการเพื่อสังคม

และปัจจุบันได้มีประกาศสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่องการจัดทำรายงานประจำปีของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ฉบับลงวันที่ 25 กันยายน 2564 ออกมาเพื่อกำหนดรายการเอกสาร

⁷⁵ มาตรา 12 เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพและกำกับดูแลการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ให้วิสาหกิจเพื่อสังคมจัดทำรายงานผลการประกอบกิจการประจำปี รายงานทางการเงินที่รับรองโดยผู้สอบบัญชี และรายงานผลลัพธ์จากการดำเนินการเพื่อสังคมนำยื่นต่อสำนักงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สำนักงานประกาศกำหนด

สำหรับการรายงานผลการดำเนินกิจการเพิ่มเติมจากมาตรา 12 เพิ่มอีก โดยกำหนดให้รายงานผลการประกอบกิจการประจำปีที่ยื่นต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม อย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ผลการประกอบกิจการที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อสังคมและตามหนังสือแสดงเจตนารมณ์การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ผ่านมา

(2) ผลการประกอบกิจการที่เป็นไปตามแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ผ่านมา

(3) รายได้จากการประกอบกิจการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ

(4) การนำกำไรไปใช้เพื่อกิจการสังคมและการแบ่งปันกำไร

(5) การประกอบกิจการที่เป็นไปตามการกำกับดูแลกิจการที่ดี

ซึ่งเมื่อพิจารณาประกาศดังกล่าวแล้ว เห็นว่ายังขาดรายการรายงานที่สำคัญอีกบางรายการที่ควรกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมทราบอีก อาทิ เช่น ข้อมูลกรณีวิสาหกิจเพื่อสังคมนำเงินจากกิจการให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงิน และยังขาดการให้รอบอำนาจแก่สำนักงานฯ ในการดำเนินการตรวจสอบรายงานอยู่ ซึ่งหากไม่มีเกณฑ์การกำกับดูแลที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพียงพอ และด้วยการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมก็ล้วนแล้วแต่ต้องใช้เงินทุนในการดำเนินกิจการซึ่งการที่ผู้ลงทุน หรือผู้บริจาคเงินให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่นอกจากต้องการให้เกิดผลประโยชน์ที่ส่งผลดีต่อสังคม สิ่งแวดล้อม จนเกิดผลกระทบทางสังคมที่ชัดเจนแล้ว พบว่าการลงทุนบางรูปแบบก็ต้องการได้รับผลตอบแทนเป็นเงินลงทุนที่ตนได้ลงทุนไปกลับคืนมาด้วย ซึ่งการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ให้รอบอำนาจสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมีอำนาจในการพิจารณาเพิกถอนการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคมและเพิกถอนสิทธิประโยชน์เท่านั้น โดยในที่นี้ผู้วิจัยเห็นว่ายังขาดการกำกับดูแลในมิติอื่นๆอีก และเพื่อให้มีประสิทธิภาพเพียงพอ และสร้างความโปร่งใสในการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม จึงเห็นว่าประเด็นเรื่องการรายงานผลการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมถือเป็นเรื่องสำคัญและยังเป็นประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

นอกจากนั้น การกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ได้มีการกำหนดอำนาจไว้หลักๆในหมวด 5 โดยมีการกำกับดูแลและการเพิกถอนการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคม มาตรา 66 ถึงมาตรา 71 มีใจความสำคัญทั้งหมด 4 ประการ ดังนี้

(1) มาตรา 66⁷⁶ กำหนดให้สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมีหน้าที่ติดตามและกำกับดูแล รวมทั้งตรวจสอบและประเมินผลกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5⁷⁷ หนังสือแสดงเจตนารมณ์การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 7 (6)⁷⁸ และตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้โดยอาจมอบหมายให้หน่วยงานหรือบุคคลอื่นเป็นผู้ดำเนินการแทนและจัดทำรายงานผลการดำเนินการเสนอต่อสำนักงานได้ตามความในมาตรา 66 วรรคสอง

(2) มาตรา 68⁷⁹ กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสถานประกอบการของวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อสอบถามข้อเท็จจริงหรือเพื่อตรวจสอบเอกสารหรือสิ่งของใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้

⁷⁶ มาตรา 66 ให้สำนักงานมีหน้าที่ติดตามและกำกับดูแลให้วิสาหกิจเพื่อสังคมดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 หนังสือแสดงเจตนารมณ์การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 7 (6) และตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

สำนักงานอาจมอบหมายให้หน่วยงานหรือบุคคลอื่นปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่งแทนได้

⁷⁷ มาตรา 5 กิจการที่จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

(1) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลผู้สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือคินประโยชน์ให้แก่สังคมตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

(2) มีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ เว้นแต่กิจการที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นอาจมีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(3) นำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ตาม (1) และแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละสามสิบของผลกำไรทั้งหมด โดยให้ถือว่าการลงทุนในกิจการของตนเองซึ่งมีกระบวนการผลิตหรือการบริการที่มีลักษณะตาม (1) หรือการขยายกิจการเพื่อวัตถุประสงค์ตาม (1) ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนดเป็นการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคม

(4) มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี

(5) ไม่เคยถูกเพิกถอนการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เว้นแต่พ้นกำหนดสองปีนับถึงวันยื่นคำขอจดทะเบียนเพื่อขอรับการส่งเสริมหรือสนับสนุนตามพระราชบัญญัตินี้

(6) ไม่มีหุ้นส่วน กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล หรือผู้ถือหุ้นซึ่งถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละยี่สิบห้าขึ้นไป ซึ่งเคยเป็นหุ้นส่วน กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล หรือผู้ถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละยี่สิบห้าขึ้นไป ในกิจการที่เคยถูกเพิกถอนการจดทะเบียนตาม (5) เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนร่วมหรือรู้เห็นกับการกระทำของนิติบุคคลที่เป็นเหตุให้ถูกเพิกถอนการจดทะเบียน

การคำนวณกำไรและการแบ่งปันกำไรตาม (3) และการกำกับดูแลกิจการที่ดีตาม (4) ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศ กำหนด

⁷⁸ มาตรา 7 (6) กิจการใดประสงค์จะเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อสำนักงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบที่สำนักงาน ประกาศกำหนด โดยคำขอต้องประกอบด้วยรายการดังต่อไปนี้

(6) หนังสือแสดงเจตนารมณ์การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมและรายละเอียดของกิจการซึ่งดำเนินการมาแล้วตามระยะเวลาที่ คณะกรรมการกำหนด

⁷⁹ มาตรา 68 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสถานประกอบการของวิสาหกิจเพื่อสังคมในระหว่างเวลาทำการ เพื่อสอบถาม ข้อเท็จจริงหรือเพื่อตรวจสอบเอกสารหรือสิ่งของใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ตามความจำเป็น

ตามความจำเป็น โดยในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามความในมาตรา 69⁸⁰

(3) มาตรา 70⁸¹ กำหนดให้นายทะเบียนมีอำนาจเพิกถอนการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคม เมื่อปรากฏว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

(1) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 และหนังสือแสดงเจตนารมณ์การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 7(6)

(2) ไม่จัดทำรายงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สำนักงานกำหนดตามมาตรา 12⁸²

ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะเข้าไปในสถานที่ตามวรรคหนึ่ง ถ้าไม่เป็นการเร่งด่วนต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ทราบล่วงหน้าตามสมควร

⁸⁰ มาตรา 69 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 68 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง บัตรประจำตัวตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามแบบที่ผู้อำนวยการกำหนด

⁸¹ มาตรา 70 เมื่อปรากฏว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมใดมีพฤติการณ์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 และหนังสือแสดงเจตนารมณ์การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 7(6)

(2) ไม่จัดทำรายงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สำนักงานกำหนดตามมาตรา 12

(3) ไม่นำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนหรือนำส่งไม่ครบภายในระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา 13

(4) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาที่ทำขึ้นกับสำนักงานโดยไม่มีเหตุอันควรตามที่คณะกรรมการ

หรือคณะกรรมการบริหารกองทุนกำหนด

(5) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติอื่น

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนแจ้งเตือนเป็นหนังสือให้วิสาหกิจเพื่อสังคมปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด หากไม่มีการปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้นายทะเบียนเพิกถอนการจดทะเบียน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด และให้ประกาศการเพิกถอนการจดทะเบียนให้สาธารณชนทราบเป็นการทั่วไป ในกรณีที่มีการอุทธรณ์การเพิกถอนการจดทะเบียน ให้แจ้งในประกาศนั้นด้วยว่าอยู่ในระหว่างการพิจารณาอุทธรณ์

การเพิกถอนการจดทะเบียนตามวรรคสอง ในกรณีได้รับสิทธิประโยชน์ตามมาตรา 59 (2) (3) หรือ (4) ให้สำนักงานแจ้งรายชื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ถูกเพิกถอนการจดทะเบียนนั้น เพื่อให้กรมสรรพากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐพิจารณาดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไป

ให้นำความในวรรคสามไปใช้บังคับแก่การแจ้งหน่วยงานหรือนิติบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยโดยอนุโลม

⁸² มาตรา 12 เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพและกำกับดูแลการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ให้วิสาหกิจเพื่อสังคมจัดทำรายงานผลการประกอบกิจการประจำปี รายงานทางการเงินที่รับรองโดยผู้สอบบัญชี และรายงานผลลัพธ์จากการดำเนินกิจการเพื่อสังคมยื่นต่อสำนักงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สำนักงานประกาศกำหนด

(3) ไม่นำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนหรือนำส่งไม่ครบภายในระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา 13⁸³

(4) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาที่ทำขึ้นกับสำนักงานโดยไม่มีเหตุอันควรตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการบริหารกองทุนกำหนด

(5) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ในกรณีอื่น

(4) มาตรา 71⁸⁴ กำหนดให้กิจการที่นายทะเบียนไม่รับจดทะเบียน หรือวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ถูกเพิกถอนการจดทะเบียน มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งต่อคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งจากนายทะเบียน คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ให้เป็นที่สุดและประกาศให้สาธารณชนทราบเป็นการทั่วไป ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ที่ได้รับการแต่งตั้งได้รับคำตอบแทนตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด นอกจากนั้นแล้ว ตามมาตรา 9⁸⁵ ยังกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 7⁸⁶ และได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตาม

วิสาหกิจเพื่อสังคมใดไม่ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้สำนักงานมีหนังสือเตือนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด

⁸³ มาตรา 13 ให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีหน้าที่นำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนเป็นรายปีตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่คณะกรรมการประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

วิสาหกิจเพื่อสังคมใดไม่นำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนหรือนำส่งไม่ครบ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

⁸⁴ มาตรา 71 กิจการใดที่นายทะเบียนไม่รับจดทะเบียนตามมาตรา 8 หรือวิสาหกิจเพื่อสังคมใดถูกเพิกถอนการจดทะเบียนตามมาตรา 70 แล้วแต่กรณี กิจการหรือวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นอาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งจากนายทะเบียน

คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งประกอบด้วย กรรมการตามมาตรา 15 (2) และ (3) ประเภทละหนึ่งคน และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนแต่ไม่เกินห้าคน ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการเงินการคลัง ด้านกฎหมาย ด้านการพาณิชย์ หรือด้านการพัฒนาสังคม

ให้คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์พิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับหนังสืออุทธรณ์

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ให้เป็นที่สุดและให้ประกาศให้สาธารณชนทราบเป็นการทั่วไป

⁸⁵ มาตรา 9 ห้ามมิให้บุคคลใดใช้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ประกอบเป็นชื่อในการดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า การบริการ หรือการอื่น ๆ เว้นแต่เป็นผู้ได้รับการจดทะเบียนตามมาตรา 8

⁸⁶ มาตรา 7 กิจการใดประสงค์จะเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อสำนักงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบที่สำนักงานประกาศกำหนด โดยคำขอต้องประกอบด้วยรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อกิจการและที่ตั้งของนิติบุคคล
- (2) หนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคล
- (3) มติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ข้อตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนหรือมติของคณะกรรมการของนิติบุคคล

มาตรา 8⁸⁷ เท่านั้น จึงจะมีสิทธิใช้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” เป็นชื่อในการดำเนินกิจการตามใบสำคัญแสดงการรับจดทะเบียนได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้เท่านั้นจึงจะมีสิทธิใช้ชื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นชื่อในการดำเนินกิจการได้ ซึ่งถือเป็นกลไกการควบคุมและจำแนกวิสาหกิจเพื่อสังคมประการหนึ่งที่พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมีการกำหนดควบคุมไว้ชัดเจน และยังมีบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนด้วยโดยหากวิสาหกิจเพื่อสังคมรายใดไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้วนั้น ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้มีการกำหนดบทลงโทษในหมวด 8 โทษทางปกครอง ตั้งแต่มาตรา 78 ถึงมาตรา 82 โดยสรุปใจความสำคัญเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงอัตราโทษทางปกครอง

ความผิด	บทกำหนดโทษ
ตามมาตรา 78 ⁸⁸ ฝ่าฝืนมาตรา 9 ⁸⁹ ใช้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” เพื่อประกอบกิจการใดกิจการหนึ่งโดยไม่ขึ้นทะเบียนต่อสำนักงานฯ	ชำระค่าปรับในอัตราไม่เกินสองหมื่นบาท หรือปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานฯ ภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินสามสิบวัน (มาตรา 78)

(4) ชื่อและที่อยู่ของผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล

(5) หนังสือบริคณห์สนธิ ถ้ามี

(6) หนังสือแสดงเจตนากรมการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมและรายละเอียดของกิจการซึ่งดำเนินการมาแล้ว

ตามระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

(7) ความประสงค์ที่จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 6 (1) หรือ (2)

(8) รายการอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

⁸⁷ มาตรา 8 เมื่อสำนักงานได้รับคำขอจดทะเบียนและนายทะเบียนเห็นว่ากิจการที่ยื่นคำขอมีวัตถุประสงค์และลักษณะตามมาตรา 5 และมาตรา 7 ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนแก่กิจการนั้น และประกาศให้สาธารณชนทราบเป็นการทั่วไป กิจการที่จดทะเบียนตามวรรคหนึ่ง อาจใช้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ประกอบในชื่อกิจการตามใบสำคัญแสดงการรับจดทะเบียนดังกล่าวก็ได้

การเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียน ให้มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ตามมาตรา 71

⁸⁸ มาตรา 78 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 9 ต้องชำระค่าปรับทางปกครองในอัตราไม่เกินสองหมื่นบาท

ในกรณีให้เห็นสมควร พนักงานเจ้าหน้าที่อาจมีคำสั่งให้ผู้นั้นดำเนินการใด ๆ เพื่อแก้ไข หรือปรับปรุง หรือปฏิบัติให้ถูกต้อง ภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่เกินสามสิบวัน

⁸⁹ มาตรา 9 ห้ามมิให้บุคคลใดใช้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ประกอบเป็นชื่อในการดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า การบริการ หรือการอื่น ๆ เว้นแต่เป็นผู้ได้รับการจดทะเบียนตามมาตรา 8

ความผิด	บทกำหนดโทษ
ตามมาตรา 79 ⁹⁰ ผ่าฝืนไม่ชำระค่าปรับทางปกครองตามมาตรา 78	ศาลสั่งให้ชำระค่าปรับภายในสามสิบวัน หากเพิกเฉยให้ยึดทรัพย์สินของฝ่าฝืนเพื่อชดใช้ค่าปรับ (มาตรา 79)
ตามมาตรา 80 ⁹¹ ผ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานตามมาตรา 78 วรรคสอง	ชำระค่าปรับรายวันอีกวันละห้าร้อยบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหรือจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง (มาตรา 80) แต่ถ้าได้แก้ไขภายในกำหนดระยะเวลาที่เจ้าพนักงานกำหนดไว้ให้ไต่รับยกเว้นค่าปรับดังกล่าว (มาตรา 81) ⁹²
ตามมาตรา 82 ⁹³ ถ้าผู้กระทำความผิดตามมาตรา 78 เป็นนิติบุคคล และการกระทำความผิดนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ/ผู้จัดการ/บุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือการกระทำ และละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการ จนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิดดังกล่าว	บุคคลนั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้นด้วย (มาตรา 82)

ที่มา : ผู้วิจัยจัดทำขึ้น

⁹⁰ มาตรา 79 ถ้าผู้ถูกปรับตามมาตรา 78 ไม่ชำระค่าปรับทางปกครอง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีอาญาเพื่อบังคับชำระค่าปรับทางปกครอง ในการนี้ถ้าศาลพิพากษาให้ชำระค่าปรับทางปกครอง หากผู้นั้นไม่ชำระค่าปรับทางปกครองภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ให้ยึดทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อชดใช้แทนค่าปรับทางปกครอง แต่มิให้นำมาดรรากักขังแทนค่าปรับมาใช้บังคับแก่ผู้นั้น

⁹¹ มาตรา 80 ถ้าบุคคลผู้ฝ่าฝืนมาตรา 9 มิได้ปฏิบัติตามคำสั่งตามมาตรา 78 วรรคสอง ผู้นั้นต้องชำระค่าปรับรายวันอีกวันละห้าร้อยบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหรือจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

⁹² มาตรา 81 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติถูกต้องหรือได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดตามมาตรา 78 วรรคสอง ให้ผู้นั้นได้รับยกเว้นค่าปรับตามมาตรา 80

⁹³ มาตรา 82 ถ้าผู้กระทำความผิดตามมาตรา 78 เป็นนิติบุคคล และการกระทำความผิดนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการหรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือการกระทำ และละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย

บทที่ 3

บทเปรียบเทียบวิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศ

วิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศในหลายประเทศได้ดำเนินกิจการจนประสบความสำเร็จมาแล้วตลอด 20 ปีที่ผ่านมา วิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศจึงเป็นที่แพร่หลายอย่างมาก และมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียด้วย เช่น ประเทศอินโดนีเซีย ที่แต่เดิมมีองค์กรลักษณะนี้เพียง 1 องค์กร แต่ปัจจุบันมีเพิ่มขึ้นถึง 2,000 องค์กร ประเทศอินเดียที่มีองค์กรภาคประชาชนมากกว่า 1 ล้านองค์กร ประเทศบังคลาเทศมีหน่วยงานภาคประชาชน 20,000 หน่วยงาน สำหรับประเทศในแถบตะวันตก อาทิ ประเทศแคนาดา หน่วยงานภาคประชาชนที่จดทะเบียนมีเพิ่มมากขึ้นประมาณร้อยละ 50 จากปี พ.ศ. 2530 ปัจจุบันมีหน่วยงานภาคเอกชนถึง 200,000 หน่วยงาน หรือประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีจำนวนองค์กรภาคประชาชนเพิ่มขึ้นจาก 464,000 เป็น 734,000 องค์กร ฯลฯ เป็นต้น⁹⁴

โดยที่ Sophie BACQ และ Frank JANSSEN⁹⁵ อธิบายว่า ในทวีปยุโรป การดำเนินกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ปรากฏขึ้นมานานแล้วในอดีต อาทิเช่น กรณีของฟอร์เรน ไนติงเกล พยาบาลชาวอังกฤษที่ได้พัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลในช่วงสงครามไครเมียในศตวรรษที่ 19 จนส่งผลให้อัตราการเสียชีวิตของผู้ป่วยลดน้อยลงอย่างมาก จนต่อมาในภายหลังปี 2533 แนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมได้แพร่หลายมากยิ่งขึ้นจนทั่วยุโรป ตลอดจนถึงส่วนในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก วิสาหกิจเพื่อสังคม มีมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้วเช่นกัน ดังเช่น Kashf Foundation ที่ก่อตั้งโดย Roshaneh Zafar เพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจแก่สตรีในปากีสถานโดยใช้รูปแบบของสถาบันสินเชื่อขนาดเล็ก (microcredit) นับพันแห่ง ดังนั้นวิสาหกิจเพื่อสังคมในทั่วโลกจึงได้เริ่มก่อตั้งขึ้นจากแนวคิดของผู้คนในสังคมในอดีตที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม ช่วยเหลือสังคมตลอดจนทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น จนส่งผลเป็นแนวคิดให้เกิดวิสาหกิจเพื่อสังคมไปทั่วโลก โดยในที่นี่ จะขอกล่าวถึงตัวอย่างของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศที่ถือว่ามีการพัฒนาในด้านต่างๆของวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งการพัฒนาแหล่งเงินทุนสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมที่นับว่าหลากหลายที่สุดในบรรดาประเทศอื่นๆทั่วโลก คือ

⁹⁴ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/

⁹⁵ วีรบุรณ วิสารทสกุล. (2560). การประกอบกิจการทางสังคมจากปฏิบัติการสู่กรอบกฎหมาย : บทบทวนวรรณกรรม. <http://www.midnightuniv.org/midnighttext/000808.doc>

ประเทศสหราชอาณาจักร และการพัฒนาการด้านกฎหมายการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีประสิทธิภาพนั้น คือประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งผู้วิจัยจะมุ่งเน้นศึกษาวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งสองประเทศนี้โดยมุ่งเน้นศึกษาประเด็นไปที่การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นหลัก

3.1 วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศสหรัฐอเมริกา

3.1.1 ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น โดยประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการจัดตั้ง Office of the Social Innovation ขึ้นภายใต้การดูแลของทำเนียบประธานาธิบดี เพื่อค้นหาโครงการหรือวิสาหกิจเพื่อสังคมในภาคธุรกิจ หรือภาคประชาสังคมที่ส่งผลในทางบวกต่อสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมสูง (High Impact) โดยสำนักงานนี้มีเงินบริหารกองทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลทั้งสิ้น 50 ล้านดอลลาร์ต่อลาร์สหรัฐ ทั้งนี้เพื่อมีจุดมุ่งหมายเป็นการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมภายในประเทศให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้

และนอกจากนี้ในภาคเอกชน ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีภาคเอกชนตั้ง Platform ขึ้นเพื่อระดมทุนออนไลน์ ในรูปแบบ crowdfunding ขึ้นเพื่อระดมทุน หรือรับบริจาคเงินให้แก่องค์กรหรือประชาชนที่ต้องการทุนเพื่อไปดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม คือ platform ที่มีชื่อว่า “Kickstarter” เป็น platform สำหรับเปิดช่องทางให้ผู้เริ่มต้นประกอบธุรกิจเข้ามาเสนอแนวคิดเพื่อจะทำธุรกิจจากนักลงทุน โดยปัจจุบัน Kickstarter เป็นที่ประสบความสำเร็จอย่างมากในการระดมทุนให้แก่ผู้ประกอบการ รวมถึงประสบความสำเร็จในการระดมทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมในหลายๆ โครงการด้วย

3.1.2 การกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคม

ประเทศสหรัฐอเมริกามีการแยกรูปแบบของการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมออกไปโดยเฉพาะไปอีกรูปแบบหนึ่งนั่นก็คือรูปแบบ Benefit Corporation โดยจะปรากฏได้ในสามกรณี คือ

กรณีที่หนึ่ง กรณีที่ธุรกิจใหม่จะเป็น Benefit Corporation จะต้องระบุไว้ในขอบวัตถุประสงค์ในหนังสือบริคณห์สนธิ ว่าตนเป็น Benefit Corporation

กรณีที่สอง กรณีธุรกิจที่ตั้งขึ้นอยู่แล้วจะเปลี่ยนแปลงธุรกิจของตนเป็น Benefit Corporation นั้นกฎหมายต้นแบบกำหนดให้ต้องมีการแก้ไขขอบัญญัติประสงค์ว่าตนจะเป็น Benefit Corporation โดยการแก้ไขดังกล่าวต้องได้รับมติที่เรียกว่า “Minimum Status Vote” ซึ่งเป็นการลงมติโดยที่ประชุมใหญ่ ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงโดยไม่จำกัดว่า ผู้ออกเสียงนั้นอยู่ในชั้นใดหรือประเภทใด และไม่ต้องคำนึงว่ามีข้อจำกัดตามหนังสือบริคณห์สนธิหรือกฎหมายอย่างไร

กรณีที่สาม กรณีที่มีการควบรวมกิจการ ในกรณีที่กิจการที่เข้ามาควบรวมไม่ใช่กิจการที่เป็น Benefit Corporation การควบรวมดังกล่าวต้องปรากฏว่าผู้ถือหุ้นของบริษัทที่เข้ามาควบรวมกิจการนั้นได้ลงมติโดยที่ประชุมใหญ่โดยมีเสียงอย่างน้อยสองในสามของผู้เข้าประชุมที่มีสิทธิออกเสียงด้วย⁹⁶

ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นว่า การเปลี่ยนสถานะต้องได้รับการอนุมัติจากผู้ถือหุ้นเสียงข้างมาก และบริษัทเองก็ไม่จำเป็นต้องดำรงสถานะเป็น Benefit Corporation ตลอดไป อาจเปลี่ยนแปลงได้หากได้รับเสียงที่มากพอ หากบริษัทใดไม่ต้องการเป็น Benefit Corporation อีกต่อไปก็สามารถกระทำได้โดยการตัดข้อความว่าจะเป็น Benefit Corporation ออก โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต้องได้รับมติโดยที่ประชุมใหญ่โดยมีเสียงอย่างน้อยสองในสามของผู้เข้าประชุมที่มีสิทธิออกเสียงเช่นกัน

รูปแบบการกำกับดูแลกิจการเพื่อสังคมที่กฎหมายต้นแบบของสหรัฐอเมริกา ใช้ในการกำกับหรือบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อให้ Benefit Corporation ดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งไม่ใช่เป็นการสร้างองค์การกำกับดูแลแต่เป็นการสร้างกระบวนการและบุคคลอิสระในการกำกับดูแล โดยกลไกหลักคือการมี Benefit Director, Benefit Officer และการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกตรวจสอบได้ซึ่งถือเป็นการกำกับดูแล อีกประเภทคือการทำรายงานการดำเนินกิจการของ Benefit Corporation⁹⁷

⁹⁶ วันชรัชม์ พิรุณจินดา. (2559). ปัญหาเกี่ยวกับการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมในรูปแบบบริษัทจำกัด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

⁹⁷ Ibid.

โครงสร้างการกำกับดูแล

- Benefit Director

ตามมาตรา 302(c)⁹⁸ ของ MBCL ได้กำหนดให้ Benefit Corporation อาจมีการตั้ง Benefit Director ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นอิสระอยู่ในคณะกรรมการ และ MBCL ไม่ได้ระบุว่าจะต้องมีกี่คน ส่วนการแต่งตั้ง การปลด และคุณสมบัติก็ให้เป็นไปตามที่กฎหมายเกี่ยวกับบริษัทจำกัดกำหนด อย่างไรก็ตาม บริษัทอาจกำหนดคุณสมบัติของ Benefit Director เพิ่มเติมลงในข้อบังคับได้ แต่ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติดังกล่าวต้องไม่เป็นการขัดหรือแย้งกับข้อกำหนดอื่นๆ ในมาตรา 302⁹⁹ ของ MBCL ซึ่ง Benefit Director มีหน้าที่ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายงานประจำปีของบริษัทเกี่ยวกับความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมและความเห็นดังกล่าวต้องนำไปรวมไว้ในรายงานประจำปีของบริษัทด้วย ซึ่งความเห็นของกรรมการต้องมีรายการดังนี้

1. การให้ความเห็นว่าบริษัทได้ดำเนินการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ประสงคในการก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะทั่วไป และวัตถุประสงค์ในการก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะโดยเฉพาะเจาะจงในรอบปีที่ผ่านมาหรือไม่

⁹⁸ Model Benefit Corporation Legislation § 302 (c)

section 302 (c) The Model Legislation with the responsibility of preparing an opinion, for inclusion in the benefit corporation's annual report, indicating:

“(1) whether the benefit corporation acted in accordance with its General public benefit purpose and any specific public benefit purpose in all material respects during the period covered by the report;”

(2) whether the directors and officers, when discharging their duties to the corporation, considered the effects of any “action or inaction” on the shareholders, employees, suppliers, customers, the community, the local and global environment, etc.; and

(3) if the directors or officers failed to satisfy (1) or (2), “ a description of the ways in which the benefit corporation or its directors or officers failed to act or comply.

⁹⁹ Model Benefit Corporation Legislation § 302 (c)

2. กรรมการและพนักงานได้ปฏิบัติหน้าที่สอดคล้องกับมาตรา 301 (a) และ 303 (a) ของ MBCL หรือไม่

3. ถ้ามิได้ดำเนินการหรือปฏิบัติหน้าที่ตามข้อ 1 หรือ 2 หรือปฏิบัติหน้าที่บกพร่องให้ระบุข้อดังกล่าวด้วย

การกระทำหรือไม่กระทำการในหน้าที่ของ Benefit Director นั้น MBCL กำหนดให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขเดียวกับหน้าที่กรรมการของ Benefit Corporation ซึ่งหมายความว่าภาระหน้าที่ของ Benefit Director ย่อมต้องอยู่บนมาตรฐานเดียวกับกรรมการบริษัทโดยทั่วไปเป็นอย่างน้อย แต่ Benefit Director ไม่ต้องรับผิดชอบโดยส่วนตัวหากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่นั้นได้กระทำในฐานะเป็นตัวแทนของ Benefit Corporation เว้นแต่การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำโดยส่วนตัว กระทำโดยเจตนาทุจริตหรือจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว

- Benefit Officer

ใน MBCL ได้กำหนดให้มี Benefit Officer โดยการแต่งตั้ง มีหน้าที่ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการใดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั่วไปหรือวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงของบริษัท ตามกฎเกณฑ์ที่ออกมาโดยอาศัยอำนาจของกฎหมายหรือมติของที่ประชุมกรรมการ และจัดทำรายงานตามมาตรา 401 ของ MBCL อย่างไรก็ตาม MBCL อธิบายว่า การมี Benefit Officer เป็นเพียงทางเลือกเท่านั้น จะมีหรือไม่ก็ได้

การจัดทำรายงาน

โดยแนวคิดของ MBCL ของสหรัฐอเมริกาจะเน้นให้ความสำคัญกับเรื่องความโปร่งใสเป็นหลัก จึงทำให้เรื่องความโปร่งใส (Transparent) เป็นหมวดย่อยอีกหมวดหนึ่งในกฎหมายต้นแบบ ซึ่งประกอบด้วยมาตรา 402 ของ MBCL เนื้อหาทั้งหมดว่าด้วยเรื่องของการจัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับการดำเนินงานของ Benefit Corporation และการเผยแพร่รายงานประจำปี และเพื่อให้บุคคลภายนอกสามารถสอดส่องดูแลการดำเนินงานของ Benefit Corporation ว่าได้ดำเนินการเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้หรือไม่

มาตรา 402¹⁰⁰ ของ MBCL กำหนดให้ต้องส่งรายงานประจำปีดังกล่าว แก่ผู้ถือหุ้นภายใน 120 วัน ก่อนสิ้นปีบัญชีของบริษัทหรือเวลาเดียวกับที่ Benefit Corporation ส่งรายงานประจำปีของบริษัทแก่ผู้ถือหุ้น และต้องนำเผยแพร่ในเว็บไซต์ของตนหรือหากไม่มีเว็บไซต์ให้เผยแพร่ก็ต้องเตรียมสำเนารายงานเอาไว้เพื่อเผยแพร่แก่บุคคลที่สนใจ รายการที่ต้องนำเสนอในรายงานประจำปีปรากฏในมาตรา 401¹⁰¹ ของ MBCL ซึ่งต้องมีรายการสำคัญคือ

1. รายละเอียดว่า Benefit Corporation ได้ดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมหรือสิ่งแวดล้อมตามวัตถุประสงค์ในการก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะทั่วไป และวัตถุประสงค์ในการก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะโดยเฉพาะเจาะจง ในช่วงรอบปีบัญชีที่ผ่านมาอย่างไร และ การดำเนินการดังกล่าวก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างไร
2. ในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะทั่วไป และวัตถุประสงค์ในการก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะโดยเฉพาะเจาะจงนั้นมีอุปสรรคอย่างไรบ้าง
3. รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและเหตุผลที่ใช้ในการคัดเลือกตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของบุคคลที่สาม (Third-party Standard) และผลการประเมิน

---

¹⁰⁰Model Benefit Corporation Legislation § 402

Section 402 The benefit corporation to prepare an annual report describing, among other things, “[t]he ways in which [it] pursued [the] general public benefit during the year and the extent to which [the] general public benefit was created.” The report must be sent to shareholders, posted on the company’s web site, and filed with the secretary of state.

¹⁰¹ Model Benefit Corporation Legislation § 401

Section 401 The report must describe the board’s goals and standards with respect to stakeholders specifically the report must include:

- (1) the objectives the board has established to promote the best interests of stakeholders and the public benefit or benefits outlined in the certificate of incorporation
- (2) the standards the board has adopted to measure the corporation’s progress in promoting those interests and benefits
- (3) objective factual information based on the standards the board has chosen regarding the corporation’s success in meeting those objectives; and
- (4) an assessment of the corporation’s success in meeting the objectives and in promoting those interests and the public benefit or benefits the corporation seeks to achieve

4. ข้อมูลของ Benefit Director และ Benefit Officer ตลอดจนความเห็นของ Benefit Director เกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมหรือสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 302 (c) ของ MBCL
5. ค่าตอบแทนที่จ่ายแก่กรรมการแต่ละคนในรอบปีที่ทำรายงานนั้น
6. ความสัมพันธ์ระหว่าง กรรมการ หรือ เจ้าหน้าที่ หรือ ผู้ถือหุ้นรวมเป็นจำนวนร้อยละห้าของบริษัทที่ทำการประเมิน หรือ บริษัทที่ทำการประเมินต่อกรรมการ หรือเจ้าหน้าที่ หรือผู้ถือหุ้นรวมเป็นจำนวนร้อยละห้าของบริษัทที่เป็น Benefit Corporation หรือ Benefit Corporation
7. การเปลี่ยนแปลง Benefit Director ทั้งโดยเหตุแห่งการลาออก หรือมีการเลือกตั้งใหม่หรือการถูกถอดถอน และ เอกสารที่เกี่ยวกับการตอบโต้ของกรรมการกับบริษัทให้นำมาแสดงในรายงานด้วย

รายงานที่สร้างขึ้นตาม MBCL นี้ กฎหมายไม่บังคับว่าจะต้องมีบุคคลภายนอก เช่น ผู้ตรวจบัญชีที่ได้รับใบอนุญาตมาเป็นผู้ตรวจรายงานอีกครั้ง เนื่องจากการประเมินโดยใช้มาตรฐานบุคคลที่สามเท่านั้นก็เห็นว่าเป็นการเพียงพอแล้ว

3.1.3 บทสรุปและวิเคราะห์ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการกำกับดูแล

เมื่อได้พิจารณาถึงช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหลักๆของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วนั้น พบว่าไม่ค่อยมีความหลากหลายและน่าสนใจที่จะนำมาปรับใช้กับวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยได้เท่าที่ควร แต่อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจเพื่อสังคมที่อยู่ในรูปแบบ Benefit Corporation ของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ค่อนข้างได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากรัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกาด้วยเช่นกัน

แต่การกำกับดูแลกิจการเพื่อสังคม หรือ Benefit Corporation ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ระบุไว้ใน Model Benefit Corporation Legislation หรือ MBCL ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะเรื่องการจัดทำรายงานของ Benefit Corporation นั้นค่อนข้างน่าสนใจเนื่องจากมีรายละเอียดที่ชัดเจนและสะท้อนให้เห็นถึงความโปร่งใสในการดำเนินกิจการของ Benefit Corporation ได้อย่างดียิ่ง โดยในมาตรา 402 ของ MBCL กำหนดให้ต้องส่งรายงานประจำปีดังกล่าว แก่ผู้ถือหุ้นภายใน 120 วัน ก่อนสิ้นปีบัญชีของบริษัทหรือเวลาเดียวกับที่ Benefit Corporation ส่งรายงานประจำปีของบริษัทแก่ผู้ถือหุ้น และต้องนำเผยแพร่ในเว็บไซต์ของตนหรือหากไม่มีเว็บไซต์ให้เผยแพร่ก็ต้องเตรียมสำเนารายงานเอาไว้เพื่อ

เผยแพร่แก่บุคคลที่สนใจ ซึ่งรายการที่ต้องนำเสนอในรายงานประจำปีปรากฏในมาตรา 401 ของ MBCL ซึ่งต้องมีรายการสำคัญคือ

1. รายละเอียดว่า Benefit Corporation ได้ดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมหรือสิ่งแวดล้อมตามวัตถุประสงค์ในการก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะทั่วไป และวัตถุประสงค์ในการก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะโดยเฉพาะเจาะจง ในช่วงรอบปีบัญชีที่ผ่านมาอย่างไร และการดำเนินการดังกล่าวก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างไร

2. ในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะทั่วไป และวัตถุประสงค์ในการก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะโดยเฉพาะเจาะจงนั้นมีอุปสรรคอย่างไร

3. รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและเหตุผลที่ใช้ในการคัดเลือกตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของบุคคลที่สาม (Third-party Standard) และผลการประเมิน

4. ข้อมูลของ Benefit Director และ Benefit Officer ตลอดจนความเห็นของ Benefit Director เกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมหรือสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 302 (c) ของ MBCL

5. ค่าตอบแทนที่จ่ายแก่กรรมการแต่ละคนในรอบปีที่ทำรายงานนั้น

6. ความสัมพันธ์ระหว่าง กรรมการ หรือ เจ้าหน้าที่ หรือ ผู้ถือหุ้นรวมเป็นจำนวนร้อยละห้าของ บริษัทที่ทำการประเมิน หรือ บริษัทที่ทำการประเมินต่อกรรมการ หรือเจ้าหน้าที่ หรือผู้ถือหุ้นรวมเป็นจำนวนร้อยละห้าของบริษัทที่เป็น Benefit Corporation หรือ Benefit Corporation

7. การเปลี่ยนแปลง Benefit Director ทั้งโดยเหตุแห่งการลาออก หรือมีการเลือกตั้งใหม่หรือการถูกถอดถอน และ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตอบโต้ของกรรมการกับบริษัทให้นำมาแสดงในรายงานด้วย

ซึ่งประเด็นในเรื่องของการกำหนดให้กำหนดให้ต้องส่งรายงานประจำปีดังกล่าว แก่ผู้ถือหุ้น ภายใน 120 วัน ก่อนสิ้นปีบัญชีของบริษัทหรือเวลาเดียวกับที่ Benefit Corporation ส่งรายงานประจำปีของบริษัทแก่ผู้ถือหุ้น และต้องนำเผยแพร่ในเว็บไซต์ของตนหรือหากไม่มีเว็บไซต์ให้เผยแพร่ก็ต้องเตรียมสำเนารายงานเอาไว้เพื่อเผยแพร่แก่บุคคลที่สนใจ ถือเป็นหลักในการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินกิจการของ Benefit Corporation ในสหรัฐอเมริกาที่ดี อันเป็นการสร้างความโปร่งใสในการดำเนินกิจการให้แก่

Benefit Corporation ที่ดี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรนำหลักการเปิดเผยข้อมูลของ Benefit Corporation ของ ประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้กับวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยด้วย อันจะเป็นการเพิ่มการสร้าง ความ โปร่งใสในการดำเนินกิจการให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้อย่างดียิ่งขึ้นในด้านการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อ สังคมของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

3.2 วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย

3.2.1 ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

กิจการเพื่อสังคมในสหราชอาณาจักรมีช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหลากหลายช่องทาง เนื่องจากกิจการเพื่อสังคมในสหราชอาณาจักรได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากรัฐ และก่อตั้งมาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหลักๆ ส่วนใหญ่แล้วจะได้รับเงินในลักษณะของการบริจาคในรูปแบบขององค์กรการกุศล หรือองค์กรอิสระที่ไม่แสวงหากำไร (NGOs) แต่ก็ยังมีความท้าทายเนื่องจากการทำกิจกรรมเพื่อสังคมนั้นมีมากขึ้นแต่จำนวนเงินที่ได้รับยังไม่สามารถทำให้สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนในการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมได้ จึงเกิดแนวคิดในการหาวิธีการระดมทุนที่สามารถเป็นแหล่งเงินทุนให้กับกิจการเพื่อสังคมได้อย่างยั่งยืน โดยที่ความต้องการเงินทุนของกิจการเพื่อสังคมที่เพิ่มเริ่มก่อตั้งก็อาจต้องการเงินทุนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของตนหรือกิจการเพื่อสังคมที่ก่อตั้งมาระยะหนึ่งก็อาจต้องการเงินทุนเพื่อใช้สำหรับการขยายธุรกิจหรือทำให้มีความมั่นคงทางการเงินมากยิ่งขึ้น ดังที่กิจการเพื่อสังคมในสหราชอาณาจักรกล่าวไว้ว่า “การเข้าถึงเงินทุนเป็นความท้าทายหลักที่กิจการต้องเผชิญ¹⁰² โดยแหล่งเงินทุนของกิจการเพื่อสังคมในสหราชอาณาจักรมีด้วยกันหลายช่องทาง ดังนี้

1. เงินบริจาค (Grants) ซึ่งเป็นเงินที่มักจะให้เพื่อสนับสนุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของวิสาหกิจเพื่อสังคม แต่ไม่ได้เป็นการให้ที่มีวัตถุประสงค์เป็นการสนับสนุนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นเองสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนโดยตรง (รายงาน CEIS ของรัฐบาลสกอตแลนด์) ดังนั้น การพึ่งพาเพียงเงินบริจาคจึงไม่อาจทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนด้วยตนเอง

2. เงินรางวัลจากการประกวด (Challenge Fund) เป็นเงินที่ไม่ต้องใช้คืนเช่นเดียวกับเงินบริจาค แต่จะให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีแนวคิดถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ให้เงินทุนกำหนดไว้¹⁰³

---

¹⁰² British Council). กิจการเพื่อสังคมในสหราชอาณาจักร การพัฒนาสู่ภาคกิจการเพื่อสังคมที่เติบโต.

<https://www.britishcouncil.org/society/social-enterprise>

¹⁰³ Ibid.

3. การร่วมทุนเพื่อประโยชน์ทางสังคม (Venture Philanthropists: VP)¹⁰⁴ เป็นเงินที่ผู้ให้เงินทุน มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการส่งเสริมความสามารถในการดำรงหรือการปฏิบัติหน้าที่วิสาหกิจเพื่อสังคมในระยะยาว มีลักษณะเป็นการให้เงินทุนต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหลายปีพร้อมกับให้คำแนะนำด้านกลยุทธ์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของวิสาหกิจเพื่อสังคม ผู้ให้ลงทุนในกลุ่มนี้จึงจะเน้นไปที่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีนวัตกรรมหรือมีความคิดก้าวหน้า และน่าสนใจ และส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเงินที่มีลักษณะเป็นการให้เปล่า เงินกู้ และการออกตราสารกึ่งทุน ผสมกันไป

4. ทรัสต์เพื่อสนับสนุนเงินบริจาคและมูลนิธิ (Grant Making Trusts and Foundation) เป็นทรัสต์ที่จัดตั้งเพื่อสนับสนุนเงินบริจาคให้แก่องค์กรเพื่อการกุศลและมูลนิธิต่าง ๆ มักถูกจัดตั้งโดยผู้มีความมั่นคงทางการเงิน หรือองค์กรต่าง ๆ ที่แสวงหากำไร หรือในบางครั้งก็อาจเป็นทรัสต์ที่ถูกจัดตั้งขึ้น โดยการสนับสนุนของรัฐบาลด้วยก็ได้

5. โครงการเงินบริจาคของรัฐบาล (Government grant programmes) เป็นการสนับสนุนของรัฐบาลในการบริจาคเงินต่าง ๆ ซึ่งจะผ่านกองทุน องค์กรส่วนท้องถิ่น หรือกระทำโดยผ่านรัฐบาลของเวลส์ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ

6. การลงทุนทางสังคม (Social investment) เป็นการให้เงินทุนที่วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องใช้เงินคืน โดยวิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับเงินดังกล่าวมาแล้วก็นำไปลงทุนต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร และจัดสรรผลกำไรดังกล่าวกลับคืนไปยังนักลงทุนในรูปแบบของเงินปันผล ซึ่งวิธีนี้มีความคาดหวังของนักลงทุนทั้งจากการได้รับเงินปันผลและการทำให้สังคมได้รับประโยชน์ควบคู่กันไป ข้อดีของรูปแบบนี้คือการทำให้เงินทุนนั้นมีโอกาสกลับคืนไปยังผู้ให้เงินทุน และสามารถต่อยอดเงินรายได้ดังกล่าวออกไปได้ เช่น การขยายกิจการ การซื้อสินทรัพย์ การใช้จ่ายในกิจการ หรือแม้กระทั่งนำไปใช้สำหรับการพัฒนาเพื่อให้มีโอกาสสร้างรายได้มากขึ้นด้วย โดยแนวทางเพื่อการลงทุนดังกล่าวอาจดูได้จาก แนวทางการลงทุนเพื่อสังคม (Guide to Social Investment) ขององค์กร Big Lottery ที่จัดทำโดย SEUK¹⁰⁵

7. การสนับสนุนการลงทุนโดยรัฐบาลสหราชอาณาจักร โดยการจัดตั้ง Big Society Capital ซึ่งเป็นสถาบันการเงินอิสระ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตลาดการลงทุนทางสังคมโดยไม่ได้ลงทุนในวิสาหกิจ

¹⁰⁴ Venture Philanthropy. <https://evpa.eu.com/about-us/what-is-venture-philanthropy>

¹⁰⁵ Social Enterprise UK. <https://www.socialenterprise.org.uk/media-centre/>

เพื่อสังคมโดยตรงแต่จะให้เงินทุนผ่านเครือข่ายผู้ให้กู้เพื่อสังคม (social lenders) เพื่อให้ผู้ให้กู้เพื่อสังคมนั้นเองสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและสนับสนุนทางธุรกิจด้านสังคมมากขึ้นด้วย และยังเป็นองค์กรที่สร้างแนวปฏิบัติที่ดี (best practice) รวมถึงเป็นผู้นำคนสำคัญในการขับเคลื่อนต่าง ๆ เกี่ยวกับการลงทุนทางสังคมอีกด้วย

นอกจากการจัดตั้ง Big Society Capital แล้ว สหราชอาณาจักรยังมีการใช้นโยบายในการลดภาษีให้กับการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment Tax Relief: SITR) ที่เป็นการลดภาษีสำหรับนักลงทุนรายย่อยที่ลงทุนในหุ้นหรือตราสารหนี้ของวิสาหกิจเพื่อสังคม¹⁰⁶

8. การลงทุนแบบหวังผลตอบแทนระยะยาว (Patient capital) เป็นการลงทุนที่วิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องจ่ายเงินคืนแก่ผู้ลงทุน แต่เป็นการจ่ายเงินคืนต่อเมื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมมีรายได้ที่เป็นกำไรเพียงพอ เงินลงทุนประเภทนี้มักใช้สำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีความเสี่ยงสูงมากกว่าปกติ จึงมีการให้ระยะเวลาการชำระหนี้คืนที่ยาวขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างผลกำไร รวมถึงการนำเงินไปขยายกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ โดยนักลงทุนประเภทนี้มักให้เงินทุนพร้อมกับคำแนะนำในการบริหารกิจการด้วย ซึ่งทำให้กิจการมีความรู้ในการดำเนินธุรกิจมากขึ้นและเป็นการสร้างโอกาสในการทำประโยชน์เพื่อสังคมได้มากขึ้นด้วย¹⁰⁷

9. ธนาคารเพื่อสังคม (Social bank) ธนาคารบางแห่งนอกจากมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยเฉพาะแล้วยังมีการลงทุนผ่านธนาคารเพื่อสังคมในรูปแบบของเงินเบิกเกินบัญชี (overdraft facilities) เงินกู้สำหรับใช้ในกิจการ (working capital loan) และเงินกู้เพื่อเสริมกระแสเงินสด (cash flow lending) ซึ่งการลงทุนในช่องทางนี้เป็นสัดส่วนที่มากที่สุด (ร้อยละ 82 ของเงินลงทุนทางสังคมทั้งหมดในสหราชอาณาจักร) ผ่านธนาคารเพื่อสังคมจำนวน 4 แห่งคือ Co-operative Bank, Charity Bank, Unity Trust และ Triodos¹⁰⁸ โดยเกณฑ์การพิจารณาการปล่อยสินเชื่อจะนำเอาเรื่องคุณค่าทางสังคม หรือผลกระทบทางสังคมมาใช้พิจารณาการให้สินเชื่อควบคู่ไปกับผลตอบแทนทางการเงินเป็นเกณฑ์ที่สำคัญในการปล่อยเงินกู้

¹⁰⁶ British Council.). กิจการเพื่อสังคมในสหราชอาณาจักร การพัฒนาสู่ภาคกิจการเพื่อสังคมที่เติบโต.

<https://www.britishcouncil.org/society/social-enterprise>

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Ibid.

โดยธนาคาร Triodos จะเน้นสนับสนุนกลุ่มธุรกิจ องค์กร หรือมูลนิธิขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อให้สามารถติดตามดูแลการใช้เงินกู้ และสามารถรักษาความสัมพันธ์ของผู้มีอำนาจจัดการในองค์กรนั้น ๆ ประกอบกับการให้สินเชื่อก็จะสามารถตรวจสอบจับคู่กับสินทรัพย์เจาะจงด้วย นอกจากนี้กลุ่มธุรกิจหรือองค์กรขนาดใหญ่ที่แม้ว่าจุดมุ่งหมายหลักจะไม่ได้ต้องการเพิ่มมูลค่าให้กับสังคมหรือสิ่งแวดล้อม แต่หากองค์กรนั้นดำเนินโครงการบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนโดยตรง ธนาคารก็จะสนับสนุนสินเชื่อให้แก่โครงการหรือกิจกรรมนั้นด้วย

ขั้นตอนการให้สินเชื่อ

1. ระบุกลุ่มเป้าหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืนที่เป็นกลุ่มที่ธนาคารจะช่วยเหลือการพัฒนาต่อไปได้
2. เลือกโครงการที่มีความสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม เช่น การเสริมสร้างวัฒนธรรม หรือมีความต้องการเพิ่มมูลค่าทางสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับประโยชน์ที่เป็นตัวเงิน
3. พิจารณามูลเหตุจูงใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในคำขอกู้อย่างใกล้ชิด
4. ทำให้มั่นใจว่าโครงการที่เลือกนั้นมีองค์ประกอบครบถ้วนตามระเบียบของธนาคารที่เป็นการประเมินผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินการของผู้ขอสินเชื่อ
5. สนับสนุนเงินทุนสำหรับสินทรัพย์ กิจกรรม หรือโครงการที่กำหนดไว้ชัดเจน และต้องเป็นขององค์กรนั้นๆ ด้วย

กลุ่มกิจกรรม หรือโครงการที่ธนาคาร Triodos สนับสนุนสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

- (1) กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ธนาคารจะสนับสนุนโครงการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การทำฟาร์มอแกนิกส์ อาหารอแกนิกส์ พลังงานหมุนเวียน การพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม
- (2) กลุ่มวัฒนธรรมและสังคม ธนาคารจะสนับสนุนธุรกิจหรือกิจกรรมที่คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้งก่อนประโยชน์ของบริษัท ซึ่งอยู่ในอุตสาหกรรมการศึกษา การ

ดูแลเด็ก เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ศิลปะและวัฒนธรรม ปรัชญาการใช้ชีวิต และโครงการที่เป็นส่วนรวม

(3) กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคม คือเป็นการสนับสนุนธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจให้สินเชื่อของธนาคารซึ่งจะพิจารณาจากผลิตภัณฑ์ บริการ และกระบวนการทำงานของผู้ขอสินเชื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจที่ได้รับสัญลักษณ์ขององค์กรระดับนานาชาติ เช่น สัญลักษณ์การค้าที่เป็นธรรม (Fair trade) ของ Financial Labelling Organisation (FLO) ซึ่งรวมถึงกลุ่มธุรกิจอินทรีย์ในด้านค้าปลีกที่ไม่ใช่อาหาร อุตสาหกรรมการผลิต การให้บริการวิชาชีพ ธุรกิจที่เป็นกิจกรรมสันตนาการที่อยู่อาศัย การค้าที่เป็นธรรม (fair trade) และการร่วมกันพัฒนา (เช่น การเงินระดับจุลภาค สินค้าที่ได้รับสัญลักษณ์ FLO และสินค้าอินทรีย์ที่ได้รับมาตรฐาน)

10. หุ้นกู้ (Bonds) หรือพันธบัตรเพื่อสังคม (Social Impact Bonds) เป็นการออกหุ้นกู้หรือพันธบัตรโดยเอกชนหรือรัฐบาล เพื่อนำรายได้ไปใช้ในการพัฒนาสังคม (Social Impact Bonds) โดยที่รัฐบาลของสหราชอาณาจักรจะเป็นผู้จ่ายเงินคืนเมื่อมีผลสำเร็จของโครงการที่ออกหุ้นกู้หรือพันธบัตรแล้ว โดยในประเทศอังกฤษนั้นได้มีการจัดตั้ง Centre for Social Impact Bonds¹⁰⁹ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหุ้นกู้หรือพันธบัตรเพื่อสังคมให้แก่ผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ประเภทนี้

11. การลงทุนในรูปแบบตราสารทุน (Equity Investment) วิสาหกิจเพื่อสังคมในสหราชอาณาจักรนั้นสามารถระดมทุนในรูปแบบของตราสารหนี้ที่เป็นการออกหุ้นให้แก่นักลงทุนได้ การระดมทุนในลักษณะนี้จะเป็นการจูงใจผู้ลงทุนที่คาดหวังการเติบโตของกิจการ และเงินปันผล (Dividend) หรือกำไรส่วนต่างจากการขายหุ้น (Capital gain) โดยอาจทำให้ทั้งในรูปแบบของบริษัทจำกัด (Company Limited by Shares) บริษัทที่ทำธุรกิจเพื่อประโยชน์ให้แก่ชุมชน (Community Interest Company) หรือเป็นองค์กรที่มีการทำธุรกิจเพื่อประโยชน์ของชุมชน (Industrial and Provident Society) หรืออาจทำให้รูปแบบของบริษัทจำกัดมหาชนก็ได้¹¹⁰

¹⁰⁹ GOV UK. *Centre for Social Impact Bonds*. <https://www.gov.uk/government/news/centre-for-social-impact-bonds-new-tools-launched>

¹¹⁰ British Council. *กิจการเพื่อสังคมในสหราชอาณาจักร การพัฒนาสู่ภาคกิจการเพื่อสังคมที่เติบโต*. <https://www.britishcouncil.org/society/social-enterprise>

12. ผู้ลงทุนชุมชน (Community investors) วิสาหกิจเพื่อสังคมในรูปแบบองค์กรที่มีการทำธุรกิจเพื่อประโยชน์ของชุมชน (Industrial and Provident Society) บางครั้งมีการระดมทุนจากผู้ที่อยู่ในชุมชนที่ต้องการสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนนั่นเองทั้งในเชิงสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการทำรูปแบบนี้ทำให้ผู้ที่อยู่ในชุมชนมีส่วนในความเป็นเจ้าขององค์กรโดยการออกหุ้นสำหรับองค์กรนั้น (community shares) ซึ่งจะทำได้ง่ายและมีต้นทุนที่ถูกกว่า โดยผู้ลงทุนประเภทนี้มักมีความคาดหวังผลตอบแทนที่ไม่สูงมากนัก¹¹¹

13. การระดมทุนแบบคราวด์ฟันดิ้ง (Crowdfunding) เป็นการระดมทุนจากคนจำนวนมากที่มักดำเนินการผ่านเว็บไซต์ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือกิจการต่าง ๆ ในการมาระดมทุน ซึ่งในประเทศสหราชอาณาจักรก็จะมีสมาคมในการระดมประเภทนี้โดยตรงเรียกว่า UK Crowdfunding Association (UKCFA)¹¹²

3.2.2 การกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคม

รูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมในสหราชอาณาจักรนั้นมีด้วยกันหลากหลายรูปแบบไม่มีลักษณะเฉพาะตายตัว ขึ้นอยู่กับผู้ประกอบการที่ประสงค์จะจดทะเบียนเป็นกิจการเพื่อสังคมนิคมบุคคลใด แต่อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถจัดตั้งเป็นบริษัทจำกัดตั้งเช่นธุรกิจทั่วไปได้แต่จะอยู่ภายใต้กำกับของรัฐบาลผ่าน Company House ซึ่งบางกิจการอาจจดทะเบียนเป็นมูลนิธิหากเป้าหมายทางสังคมเข้าคุณสมบัติ โดยจะอยู่ภายใต้การกำกับของ Charities Commission กิจการเพื่อสังคมที่มาจากรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะจดทะเบียนเป็น Industrial and Provident Society (เพื่อประโยชน์ของชุมชน) ขณะที่บางแห่งจดทะเบียนเป็น Community Interest Companies (CIC) เป็นรูปแบบบริษัทจำกัดที่มีเป้าหมายทางสังคมโดดเด่นและมีการจำกัดสัดส่วนของกำไรที่นำมาใช้เพื่อประโยชน์อื่นนอกเหนือจากการนำไปลงทุนซ้ำเพื่อประโยชน์ทางสังคม ซึ่งหมายความว่า CIC จะถูกกำกับดูแลโดยทั้ง Companies House และ CIC regulator และซึ่งความหลากหลายของรูปแบบทางกฎหมาย

¹¹¹ Ibid.

¹¹² UK Crowdfunding Association. <https://www.ukcfa.org.uk/>

ในสหราชอาณาจักรเป็นการเปิดทางเลือกให้กิจการเพื่อสังคมสามารถเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้กิจการบรรลุเป้าหมายทางสังคมและธุรกิจ¹¹³

การกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมในสหราชอาณาจักรนั้น กฎหมายกำหนดให้มีโครงสร้างหลัก คือ ผู้กำกับดูแล (Regulator) เจ้าหน้าที่พิจารณาเรื่องอุทธรณ์ (Appeal Officer) และเจ้าหน้าที่กำกับทรัพย์สิน (Official Property Holder) ซึ่งแต่งตั้งโดย The Secretary of the State โดยผู้กำกับดูแล ในที่นี้หมายถึงเจ้าหน้าที่กำกับดูแล CIC โดยมีหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจ และมีหน้าที่สนับสนุน เช่น การออกคู่มือแนะนำการจัดตั้งและการดำเนินการเป็น CIC การช่วยเหลือการใด ๆ เพื่อให้ดำเนินการ CIC ไปตามที่กฎหมายกำหนด การดำเนินการของผู้กำกับดูแลจะต้องเป็นไปตามแนวทางการปฏิบัติงานที่ดี ซึ่งมีสามประการ คือการปฏิบัติหน้าที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ การปฏิบัติหน้าที่ต้องกระทำโดยรับฟังคำแนะนำจากตัวแทน CIC และผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง และการมุ่งใช้ทรัพย์สินขององค์กรเพื่อประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวก็เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแล

เจ้าหน้าที่พิจารณาเรื่องอุทธรณ์ (Appeal Officer) โดยให้เป็นฝ่ายพิจารณาข้อร้องเรียนที่เกิดจากการกระทำหรือคำสั่งของผู้กำกับดูแล โดยการอุทธรณ์จะกระทำได้อีกต่อเมื่อเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้อุทธรณ์ได้ โดยเรื่องอุทธรณ์ต้องอยู่บนฐานของกฎหมายและข้อเท็จจริง เจ้าหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์นั้นมีอำนาจสั่งให้อุทธรณ์ตกไป อนุญาต หรือสั่งให้ส่งเรื่องให้เจ้าหน้าที่กำกับดูแลพิจารณาต่อ อย่างไรก็ตามการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์อาจอุทธรณ์ต่อศาลได้

เจ้าหน้าที่กำกับทรัพย์สิน (Official Property Holder) มีบทบาทในการถือครองทรัพย์สินในกรณีที่ผู้กำกับดูแลใช้อำนาจในการโอนย้ายทรัพย์สินมาเพื่อปกป้องทรัพย์สินของ CIC และอาจถือทรัพย์สินในฐานะทรัสต์ได้ จึงให้นำกฎหมายเกี่ยวกับทรัสต์มาใช้กับเจ้าหน้าที่กำกับทรัพย์สินด้วยและการจัดการใด ๆ เกี่ยวกับทรัสต์ดังกล่าวนี้ให้กระทำไปตามข้อกำหนดของผู้กำกับดูแล CIC เท่านั้น

¹¹³ British Council.). กิจการเพื่อสังคมในสหราชอาณาจักร การพัฒนาสู่ภาคกิจการเพื่อสังคมที่เติบโต.

<https://www.britishcouncil.org/society/social-enterprise>

นอกจากนั้นแล้ว เจ้าหน้าที่ยังมีหน้าที่พิจารณารายงานประจำปีของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เผยแพร่ โดยในรายงานต้องมีการระบุค่าตอบแทนของกรรมการ จำนวนเงินปันผล การที่ได้ดำเนินการ และมีหน้าที่ กำหนดรายการเพิ่มเติมที่สมควรระบุในรายงานประจำปีด้วย

ส่วนอำนาจในการกำกับดูแลนั้น แนวนโยบายในการกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้กำกับดูแลคือการ กำกับดูแลในระดับที่อ่อน เนื่องด้วยเหตุที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถที่จะบังคับใช้กฎหมายเพื่อจัดการกับทุก ปัญหาเกี่ยวกับ CIC ได้ เนื่องด้วยเหตุที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถจะบังคับใช้กฎหมายเพื่อจัดการกับทุกปัญหาได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่อาจรับทราบทุกรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารงานและการดำเนินกิจการของ บริษัท ดังนั้นผู้กำกับดูแลจึงต้องพยายามแก้ไขปัญหเกี่ยวกับ CIC โดยวิธีที่ไม่เป็นทางการและเฉพาะกรณี ที่มีการประนีประนอมดังกล่าวไม่อาจเป็นไปได้เท่า นั้นจึงจะดำเนินการตามกฎหมาย

ในเรื่องของการจัดรายงานของ CIC นั้นจะปรากฏอยู่ในมาตรา 34 ของ CAICE 2004¹¹⁴ โดยได้ กำหนดให้กรรมการต้องจัดทำรายงานที่ระบุถึงกิจการของ CIC ที่ได้กระทำไปในรอบปีบัญชีที่ผ่านมา โดย ต้องจัดทำทุกรอบปีบัญชี และต้องนำส่งรายงานนั้นให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ส่งสำเนารายงานนั้นให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้กำกับดูแล และกำหนดรายละเอียดใน CIC Regulations 2005 ว่าในรายงานจะต้องมีเนื้อหาสำคัญ คือ ต้องมีรายงานค่าตอบแทนของกรรมการ ต้องกำหนด รายละเอียดที่ต้องใส่ในรายงาน และในรายงานต้องมีรายละเอียดตามที่กำหนดไว้ใน Company Act

¹¹⁴ Companies (Audit, Investigations and Community Enterprise) Act, § 34 (2004).

Section 34 Community interest company reports

(1) The directors of a community interest company must prepare in respect of each financial year a report about the company's activities during the financial year (a "community interest company report").

(2) Regulations must make provision] requiring the directors of a community interest company to deliver to the registrar of companies a copy of the community interest company report.

(3) Regulations—

(a) must make provision requiring community interest company reports to include information about the remuneration of directors,

(b) may make provision as to the form of, and other information to be included in, community interest company reports, and

(c) may apply provisions of... [the Companies Act 2006] relating to directors' reports to community interest company reports (with any appropriate modifications).

(4) The registrar of companies must forward to the Regulator a copy of each community interest company report delivered to the registrar by virtue of this section.

1985 ด้วย โดยวัตถุประสงค์ของมาตราดังกล่าวคือต้องการให้รายงานต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของ CIC ในรอบปี, ขั้นตอนที่ CIC ได้ดำเนินการไปแล้วในกิจกรรมที่ต้องการทำให้ส่งผลต่อผู้มีส่วนได้เสียและมูลค่าหุ้นเงินปันผลที่บริษัทได้จ่ายไปแล้ว และต้องแจกเอกสารดังกล่าวในการประชุมสามัญและส่งให้แก่ผู้ถือหุ้นอื่น ดังที่กำหนดใน Company Act 1985 ด้วย

โดยใน CIC Regulations 2005 รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำรายงานปรากฏใน Part 7¹¹⁵ ข้อ 26-29 ซึ่งเรื่องสำคัญที่ต้องปรากฏในรายงาน ได้แก่

---

¹¹⁵ The Community Interest Company Regulations, § 26-29 (2005).

General

Section 26.— (1) Every community interest company report shall contain—

(a) a fair and accurate description of the manner in which the company's activities during the financial year have benefited the community;

(b) a description of the steps, if any, which the company has taken during the financial year to consult persons affected by the company's activities, and the outcome of any such consultation; and

(c) the information specified in paragraphs 1 to 14 of Part 1 of Schedule 6 to the 1985 Act⁽⁹⁾ (chairman's and directors' emoluments, pensions and compensation for loss of office) save that the information specified in paragraphs 2 to 14 shall be given only in the case of a company which is not a quoted company.

(2) If, during a financial year, a community interest company has transferred any of its assets other than for full consideration—

(a) to any asset-locked body (other than by way of an exempt dividend); or

(b) for the benefit of the community other than by way of transfer to an asset-locked body, its community interest report for that financial year shall specify the amount, or contain a fair estimate of the value, of such transfer.

(3) If—

(a) a community interest company has provided the information required by paragraph (1)(c) in its copy of the annual accounts for the year delivered to the registrar of companies under section 242(1) of the 1985 Act (10); and

(b) its community interest company report contains a statement that details of the remuneration of the directors of the company during the financial year may be found in the notes to the annual accounts of the company,

the community interest company report need not contain the information required by paragraph (1).

Information about dividends

Section 27.—(1) This regulation applies to the community interest company report of any community interest company—

(a) which has declared, or whose directors propose to declare, a dividend for the financial year to which the report relates; or

(b) which has declared a dividend for any of the four financial years immediately preceding that financial year.

(2) The report must state—

(a) the amount of any dividend declared, or proposed to be declared, by the company on each of its shares for the financial year to which the report relates; and

(b) for each of the four financial years immediately preceding the financial year to which the report relates (in so far as the company was formed and trading during that period)—

(i) the amount of any dividend declared and paid on each of the company's shares; and

(ii) the maximum dividend per share in respect of each of the company's shares.

(3) The report must also explain how the declaration or proposed declaration of any dividend declared, or proposed to be declared, by the company in respect of the financial year to which the report relates complies, or will comply, with regulations 17 to 20.

(4) The explanation provided under paragraph (3) must include details of—

(a) in the case of an exempt dividend, why it is an exempt dividend;

(b) in the case of any other dividend—

(i) the applicable share dividend cap and the maximum dividend per share for each share on which the dividend has been, or is to be, declared;

(ii) the amount of any unused dividend capacity distributed or to be distributed as part of the dividend declared, or proposed to be declared; and

(iii) the maximum aggregate dividend, and how each of these has been determined.

Information about debts or debentures on which a performance-related rate is payable

Section 28.—(1) Where a community interest company has at any time during the financial year a debt outstanding, or a debenture in issue, to which regulation 21 applies, its community interest company report must state—

(a) the rate of interest payable on that debt or debenture as calculated over a 12 month period ending with the most recent date on which interest became payable in respect of that debt or debenture during the financial year; and

(b) the applicable interest cap applying to that debt or debenture, and how each of these has been determined.

(2) Where the company has at any time during the financial year a debt outstanding, or a debenture in issue, to which regulation 21 does not apply, but on which a performance-related rate is payable, its community interest company report must state—

(a) the rate of interest payable on that debt or debenture as calculated over a 12 month period ending with the most recent date on which interest became payable in respect of that debt or debenture during the financial year; and

1. รายละเอียดว่า CIC ได้ดำเนินการใดไปแล้วบ้างเพื่อประโยชน์ของชุมชน
2. รายละเอียดว่า CIC ได้จัดกิจกรรม หรือดำเนินการอย่างใดแล้ว เพื่อจัดให้ได้มาซึ่งความเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงาน
3. รายละเอียดเรื่องการประกาศการจ่ายปันผล และกำไรที่จัดสรรมาจ่ายตลอดจนแสดงว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของอัตราการจ่ายปันผล
4. รายละเอียดเรื่องการโอนทรัพย์สินแก่องค์กรที่มีข้อกำหนดจำกัดการเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน และ
5. รายละเอียดตามที่ Company Act 1985 กำหนดให้ต้องเปิดเผย ซึ่งเป็นเรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับการให้กรรมการหรือบุคคลอื่นกู้เงินของบริษัท

3.2.3 บทสรุปและวิเคราะห์ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการกำกับดูแล

เมื่อได้ศึกษาดูช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมในสหราชอาณาจักรแล้ว พบได้ว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมในสหราชอาณาจักรมีแหล่งเงินทุนที่หลากหลายและสามารถสนับสนุนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างหลากหลายและทั่วถึง อันเป็นการสร้างระบบนิเวศในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า มีช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของสหราชอาณาจักรที่น่าสนใจและเห็นควรให้นำมาปรับใช้กับประเทศไทยหลากหลายช่องทางด้วยกัน อย่างเช่นการสนับสนุนเงินทุนจากกองทุนในภาครัฐของสหราชอาณาจักรที่สนับสนุนเงินทุนลักษณะให้เปล่าแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมก็น่าสนใจอย่างยิ่งที่จะนำมาปรับใช้กับกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย และประเด็นที่น่าสนใจก็คือสหราชอาณาจักรยังมีการใช้นโยบายในการลดภาษีให้กับการลงทุนเพื่อสังคม

(b) why regulation 21 does not apply to that debt or debenture.

Application of the 1985 Act

Section 29.—(1) The following provisions of the 1985 Act shall apply to the community interest company report as they apply to the directors' report:

- section 234A(11) (approval and signing of directors' report);
- section 238(12) (persons entitled to receive copies of accounts and reports);
- section 239(13) (right to demand copies of accounts and reports);
- section 241(14) (accounts and reports to be laid before company in general meeting);
- section 244(15) (period allowed for laying and delivering accounts and reports);
- section 245(1) and (2) (16) (voluntary revision of accounts or directors' report); and
- section 252(1), (2) and (4) (17) (election to dispense with laying of accounts and reports before general meeting).

(Social Investment Tax Relief: SITR) ที่เป็นการลดภาษีสำหรับนักลงทุนรายย่อยที่ลงทุนในหุ้นหรือตราสารหนี้ของวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งจะไปตรงกับที่กรมสรรพากรในประเทศไทยได้ออกพระราชกฤษฎีกายกเว้นภาษีเงินได้ให้แก่บุคคลที่เข้าไปลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยลงทุนในหุ้นจากการจัดตั้งบริษัทหรือจากการเพิ่มทุนจดทะเบียนบริษัทจำกัดที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งล้วนน่าสนใจที่จะนำมาปรับใช้ให้เข้ากับกฎหมายในประเทศไทยที่ยังมีข้อบกพร่องบางประการที่ควรพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสม

ในส่วนประเด็นเรื่องกลไกการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมของสหราชอาณาจักรนั้น เมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่กำหนดให้ต้องมีการจัดทำรายงานการดำเนินงานประจำปีของวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภท CIC นั้นค่อนข้างมีข้อมูลที่ละเอียดและเป็นประโยชน์แก่การแสดงความโปร่งใสในการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งในรายละเอียดของข้อมูลที่สหราชอาณาจักรกำหนดให้ต้องรายงานผลการดำเนินงานประจำปีโดยกำหนดไว้ใน CIC Regulations 2005 เรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำรายงานปรากฏใน Part 7 ข้อ 26-29 ซึ่งเรื่องสำคัญที่ต้องปรากฏในรายงาน ได้แก่

1. รายละเอียดว่า CIC ได้ดำเนินการใดไปแล้วบ้างเพื่อประโยชน์ของชุมชน
2. รายละเอียดว่า CIC ได้จัดกิจกรรม หรือดำเนินการอย่างใดแล้ว เพื่อจัดให้ได้มาซึ่งความเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงาน
3. รายละเอียดเรื่องการประกาศการจ่ายปันผล และกำไรที่จัดสรรมาจ่ายตลอดจนแสดงว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของอัตราการจ่ายปันผล
4. รายละเอียดเรื่องการโอนทรัพย์สินแก่องค์กรที่มีข้อกำหนดจำกัดการเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน และ
5. รายละเอียดตามที่ Company Act 1985 กำหนดให้ต้องเปิดเผย ซึ่งเป็นเรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับการให้กรรมการหรือบุคคลอื่นกู้เงินของบริษัท

ซึ่งในรายงานที่ CIC Regulation ของสหราชอาณาจักรที่ได้กำหนดให้กิจการเพื่อสังคมต้องรายงานนั้นเมื่อพิจารณาตามมาตรา 12 และประกาศรายการข้อมูลที่สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมกำหนดให้ต้องรายงานนั้นค่อนข้างคล้ายคลึงกับ CIC Regulation แต่มีข้อมูลในข้อที่ 5 เรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับการให้กรรมการหรือบุคคลอื่นกู้เงินของบริษัท โดยวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยยังไม่มีหน้าที่ต้องรายงาน ซึ่งรายงานในข้อ 5 ที่กำหนดให้ต้องเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการนำเงินของกิจการไปให้กรรมการหรือบุคคลอื่นกู้ยืมนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการกำหนดให้ต้องเปิดเผยข้อมูลที่น่าสนใจ ซึ่งถึงแม้ว่าในรายงานงบแสดงสถานะทางการเงินที่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้รายงานต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

หรือต่อกระทรวงพาณิชย์นั้นจะมีรายการลูกหนี้เงินกู้ยืมก็ตาม แต่ในรายงานงบแสดงสถานะทางการเงินที่ รายงานไม่ได้แสดงรายละเอียดถึงการนำเงินให้บุคคลใดกู้ยืม และให้กู้ยืมไปรายละเอียดเท่าไร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ตาม CIC Regulations 2005 ของสหราชอาณาจักรที่ได้กำหนดให้เปิดเผยรายละเอียดเรื่องเงินกู้ยืมไว้ใน รายงานโดยละเอียดนั้นเป็นการเพิ่มรายการข้อมูลที่เป็นการสร้างโปร่งใสในการดำเนินกิจการให้แก่ วิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่งหากได้กำหนดให้มีการรายงานเรื่องเงินกู้ยืมไว้ในรายงาน ของ วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย โดยนำเอาต้นแบบการรายงานฯ มาจาก CIC Regulation ของสหราชอาณาจักรนั้นผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสมอย่างยิ่งแก่การนำไปปรับใช้กับการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของ วิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ในประเทศไทย

บทที่ 4

ข้อเสนอแนะทางกฎหมายในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยหนึ่งของการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้วนั้น หากจะกล่าวถึงปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่จะทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถดำเนินกิจการได้นั้นก็คือทุนที่ใช้ดำเนินกิจการ และการกำกับดูแลการเข้าถึงแหล่งเงินทุนบางประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคมยังเป็นประเด็นสำคัญที่อาจเกิดปัญหาในอนาคตได้ อีกทั้งประเด็นการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นก็ถือเป็นเรื่องสำคัญเพราะเป็นเครื่องมือวัดความโปร่งใสในการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมว่ามีความโปร่งใสแค่ไหน ดังนั้นจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาต่างๆทั้งด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการกำกับดูแลการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการกำกับดูแลการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมมาทั้งหมด อันประกอบไปด้วยประเด็นปัญหาทางด้านกฎหมาย ประเด็นปัญหาทางด้านข้อเท็จจริง เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มขึ้นและเพื่อให้การกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยจึงได้มีข้อเสนอแนะทางกฎหมายในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในรูปแบบต่างๆของวิสาหกิจเพื่อสังคมและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายในการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นโดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 การเข้าถึงแหล่งเงินทุน

4.1.1 เงินบริจาค

เงินบริจาค่นั้นถือเป็นแหล่งรายได้เริ่มต้นของผู้ประกอบการที่ต้องการดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ของสังคมและเพื่อประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอดีต มูลนิธิ หรือองค์กรเอกชนที่ดำเนินกิจการหรือจัดทำโครงการเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมในอดีตก็พึ่งพิงเงินบริจาคจากภาครัฐและภาคเอกชนเป็นหลักเพื่อดำเนินโครงการ อีกทั้งใช้เงินที่ได้รับบริจาคมาบริหารงานภายในองค์กรเป็นหลัก แต่หากได้พิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้วนั้น แม้วิสาหกิจเพื่อสังคมจะดำเนินกิจการเพื่อการสร้างประโยชน์ให้กับสังคมเป็นสำคัญ การดำเนินการแม้ไม่เน้นสร้างกำไรให้กับองค์กรเป็นหลัก แต่รายได้จากการดำเนินกิจการเหล่านั้นก็เป็นปัจจัยในการดำรงอยู่ของวิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งส่งผลต่อการสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร ดังนั้นเป้าหมายในการบริหารการเงินของ

วิสาหกิจเพื่อสังคมก็เพื่อให้วิสาหกิจเพื่อสังคมพึ่งพาตนเองได้ การบริหารเงินของวิสาหกิจเพื่อสังคมจึงมีเป้าหมาย คือ การลดการรับเงินบริจาค หรือเงินประเภทให้เปล่า และการมีแหล่งเงินทุนที่พึ่งพาได้และมีที่มาหลากหลาย¹¹⁶ จึงจะต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม แต่ก็มีอาจหลีกเลี่ยงได้ว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมในระยะเริ่มต้นดำเนินกิจการก็ยังคงหวังพึ่งเงินบริจาคเป็นแหล่งเงินทุนหนึ่งสำหรับเริ่มดำเนินกิจการ เพราะวิสาหกิจเพื่อสังคมในหลายกิจการล้วนแล้วแต่ไม่ได้มีแหล่งเงินทุนของเจ้าของมากพอที่จะนำมาเป็นทุนสำหรับเริ่มต้นดำเนินกิจการ

จากที่ได้ศึกษาแหล่งเงินทุนของต่างประเทศ พบว่าหลายๆประเทศก็มีแหล่งเงินทุนสำหรับให้วิสาหกิจเพื่อสังคมเข้าไปขอรับบริจาคเงินจากแหล่งสนับสนุนเงินทุนต่างๆ อย่างเช่นสหราชอาณาจักรได้มีช่องทางการบริจาคเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเช่นกัน และภาครัฐก็ยังเข้าช่วยเหลือเงินทุนแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมด้วย และในสหราชอาณาจักร รัฐบาลก็ยังได้ออกมาตรการสนับสนุนให้คนมาบริจาคเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมด้วยเช่นกัน

โดยปัญหาของพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ฉบับลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2564 ดังกล่าวที่ออกมาเพื่อสนับสนุนให้คนบริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมมากขึ้น โดยกรมสรรพากรได้ส่งเสริมสนับสนุนในหลายๆด้านให้คนเข้ามาสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยนำสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่กรมสรรพากรได้ให้สิทธิแก่ผู้เสียภาษีมาเป็นเครื่องมือเพื่อจูงใจให้คนเข้ามาบริจาคเงิน และตามมาตรา 5 ในพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ยังให้สิทธิในการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทที่ไม่ประสงค์แบ่งเงินกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นด้วย ซึ่งการสนับสนุนจากภาครัฐเช่นนี้ก็จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการช่วยสนับสนุนจูงใจผู้ประกอบการหน้าใหม่สนใจที่จะเข้ามาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มมากขึ้นด้วย

แต่เมื่อได้ศึกษาพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ดังกล่าว พบว่ามีประเด็นปัญหาในมาตรา 7 ที่กำหนดให้เฉพาะบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเท่านั้น ที่จะมีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้เท่าจำนวนเงินหรือเท่ากับราคาทรัพย์สินที่โอนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยไม่มีค่าตอบแทนผ่านระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ โดยรายละเอียดของมาตรา 7 สรุปได้เป็นดังนี้

1. บุคคลที่ได้รับสิทธิ ได้แก่ บริษัท และ ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล
2. สิ่งที่บริจาค ได้แก่ เงิน หรือทรัพย์สินที่โอนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้จัดแจ้งต่ออธิบดีตามมาตรา 11 แล้วโดยไม่มีค่าตอบแทนผ่านระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์

¹¹⁶ Kim, A. (2022). *Social Enterprise Typology*. <http://www.4lenses.org/setypology>.

3. สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ได้รับ ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ สำหรับเงินได้เท่าจำนวนเงินหรือเท่ากับราคาทรัพย์สินที่โอนให้วิสาหกิจเพื่อสังคม แต่เมื่อรวมกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อการสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี (3) (ข) แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละสองของกำไรสุทธิ

4. ระยะเวลา ตั้งแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ประกาศบังคับใช้ คือ ตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2564 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2566

ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะพบว่าพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ให้สิทธิยกเว้นภาษีเงินเฉพาะบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลสำหรับการโอนเงินหรือทรัพย์สินโดยไม่มีค่าตอบแทนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้น ไม่ได้ให้สิทธิบุคคลธรรมดาด้วย อีกทั้งยังมีกำหนดระยะเวลาถึงแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2566

ดังนั้นเพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลธรรมดาเข้ามาบริจาคเงินให้วิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มขึ้น จึงเห็นควรให้ปรับปรุงแก้ไขพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 735 ฉบับลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2564 ในส่วนมาตรา 7 โดยให้สิทธิแก่บุคคลธรรมดาที่ได้บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนจัดตั้งต่ออธิบดี ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ สามารถได้รับสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้เช่นเดียวกับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด โดยแก้ไขความในมาตรา 7 เป็นดังนี้

“มาตรา 7 ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 2 และส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากรสำหรับเงินได้เท่าจำนวนเงินหรือเท่ากับราคาทรัพย์สินที่โอนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้จดทะเบียนจัดตั้งต่ออธิบดีตามมาตรา 11 แล้ว โดยไม่มีค่าตอบแทนผ่านระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้กระทำตั้งแต่วันที่พระราชกฤษฎีกานี้มีผลใช้บังคับถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2566 ดังต่อไปนี้

(1) สำหรับบุคคลธรรมดา ให้ยกเว้นสำหรับเงินได้พึงประเมินหลังจากหักค่าใช้จ่ายและหักลดหย่อนตามมาตรา 47 (1) (2) (3) (4) (5) หรือ (6) แห่งประมวลรัษฎากร เท่าจำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่บริจาค แต่เมื่อรวมกับเงินบริจาคตามมาตรา 47 (7) แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละสิบของเงินได้พึงประเมินหลังหักค่าใช้จ่ายและหักลดหย่อนนั้น

(2) สำหรับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ให้ยกเว้นสำหรับเงินได้เท่าจำนวนเงินหรือราคาทรัพย์สินที่บริจาค แต่เมื่อรวมกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อการสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี (3) (ข) แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละสองของกำไรสุทธิ”

4.1.2 เงินสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ส่วนที่ 2 มาตรา 46 ได้กำหนดให้จัดตั้งกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินที่มาจาก เงินสมทบและเงินเพิ่มตามมาตรา 13 เงินค่าปรับทางปกครองตามพระราชบัญญัตินี้ เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้แก่กองทุน ดอกผลและผลประโยชน์ที่เกิดจากกองทุน เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้รับจากภาคเอกชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์กรระหว่างประเทศ และได้มีการกำหนดการนำเงินไปใช้จ่ายหลายประการ โดยหนึ่งในวัตถุประสงค์ของการใช้จ่ายคือ ให้เงินดังกล่าวนำไปใช้ในการช่วยเหลือ อุดหนุนการดำเนินการ ร่วมทุน ร่วมกิจการหรือการลงทุนใดที่เกี่ยวกับการก่อตั้ง การขยายกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม ดังนั้นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนกับ สวส. ย่อมอยู่ในขอบเขตของผู้ที่มีสิทธิขอรับเงินอุดหนุน หรือช่วยเหลือจากกองทุนนี้ได้ ซึ่งวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนในลักษณะนี้ก็เพื่อที่จะเป็นทุนในการดำเนินการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

กองทุนนวัตกรรมสังคม หรือ Social Innovation Fund ของสหรัฐอเมริกาเกิดจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ริเริ่ม¹¹⁷ และให้บุคคลผู้มีความเชี่ยวชาญ บริษัท สถาบันบริษัทเงินทุน ตลอดจนองค์กรที่สนับสนุนหรือมีส่วนในการสร้างพัฒนาอย่างยั่งยืน มาร่วมกันเป็นสมาชิก รวบรวมเงินลงทุนและนำไปลงทุนในกิจการที่สร้างผลกำไรและสร้างผลกระทบที่ดีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยภาครัฐจะสมทบทุนให้อีกเท่าตัวของที่ลงทุน

หรือ The Foundation for Social Entrepreneurs (UnLtd) ของ สหราชอาณาจักร เป็นองค์กรการกุศลที่ได้รับเงินทุนตั้งต้นจากรัฐบาล เพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการทางสังคม โดยผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น Do It Award, Growth it Award และ Big Venture Challenge ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลากหลาย ทั้งการให้ทุนดำเนินกิจการ หรือ การให้การส่งเสริม แลกเปลี่ยน หรือพัฒนาทักษะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคม โดยแต่ละโครงการจะมีเงื่อนไขในการให้ทุนที่มีรายละเอียดต่างกันไป แต่สิ่งที่

¹¹⁷ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/

เหมือนกันก็คือ ผู้ที่ต้องการทุนหรือการส่งเสริมทักษะนั้น จะต้องเสนอแนวคิดเพื่อเข้าประกวดและแข่งขัน โดยผู้ที่ชนะจะเป็นผู้ได้รับรางวัล¹¹⁸

ซึ่งจากการจัดตั้งกองทุนของต่างประเทศ คือสหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ล้วนแล้วแต่เป็นการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนเงินทุนในลักษณะให้เปล่าแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยที่ไม่ได้เข้าเป็นเจ้าของกิจการ แต่ตามมาตรา 48¹¹⁹ ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นได้ให้กรอบการสนับสนุนเงินทุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมไว้ด้วยกันสองประการ คือ

ประการแรก ให้วิสาหกิจเพื่อสังคมกู้ยืมสำหรับดำเนินการก่อตั้ง ปรับปรุง และพัฒนากิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นให้มีประสิทธิภาพและขีดความสามารถเพิ่มขึ้น

ประการที่สอง ให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนในการประกอบกิจการในระยะเริ่มแรก ทั้งนี้ ต้องมีกำหนดเวลาไม่เกินสองปี โดยสามารถขยายกำหนดระยะเวลาได้รวมแล้วไม่เกินสี่ปี¹²⁰

ซึ่งจากตัวอย่างการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือวิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศนั้นจะมีลักษณะเป็นกองทุนให้เปล่าเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตามมาตรา 48(2) ก็ได้มีกรอบอำนาจให้สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถให้เงินช่วยเหลือสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมในลักษณะเป็นเงินให้เปล่าเช่นกันแต่เป็นการให้เงินสนับสนุนในระยะเริ่มต้นประกอบกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่เกินสองปีแรกและสามารถขยายระยะเวลาได้อีก ทั้งนี้ต้องไม่เกินสี่ปี

ซึ่งแหล่งเงินทุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งสองประเภทดังกล่าวนี้มีลักษณะเป็นเงินที่ให้การช่วยเหลือวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยตรง ดังนั้นจึงถือเป็นแหล่งเงินทุนช่องทางหนึ่งที่น่าสนใจอย่าง

¹¹⁸ The Foundation for Social Entrepreneurs (UnLtd). Retrieved 29 from <https://unltd.org.uk/path/>

¹¹⁹ มาตรา 48 เงินกองทุนให้ใช้จ่ายเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน ดังต่อไปนี้

- (1) ให้วิสาหกิจเพื่อสังคมกู้ยืมสำหรับดำเนินการก่อตั้ง ปรับปรุง และพัฒนากิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นให้มีประสิทธิภาพและขีดความสามารถเพิ่มขึ้น
- (2) ให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนในการประกอบกิจการในระยะเริ่มแรก ทั้งนี้ ต้องมีกำหนดเวลาไม่เกินสองปี โดยสามารถขยายกำหนดระยะเวลาได้รวมแล้วไม่เกินสี่ปี
- (3) ให้ความช่วยเหลือส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรเอกชน เพื่อนำไปใช้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม
- (4) ให้ความช่วยเหลือหรืออุดหนุน ร่วมทุน หรือดำเนินการใดร่วมกับนิติบุคคลอื่น เกี่ยวกับการก่อตั้ง การขยายกิจการ การวิจัย การพัฒนา และการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
- (5) ให้ความช่วยเหลืออื่นทางการเงินตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา
- (6) เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกองทุนตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนกำหนด

¹²⁰ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. (2022c). <https://www.osep.or.th/>

ยี่งที่วิสาหกิจเพื่อสังคมจะสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและสะดวกโดยติดต่อกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมได้กำหนดไว้ แต่จากที่ได้ศึกษาข้อมูลค้นคว้ากฎระเบียบต่างๆที่ออกโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมดังกล่าว พบว่า ณ ปัจจุบันยังไม่มีประกาศหรือระเบียบใดที่ออกโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อให้เงินทุนทั้งสองประเภทแก่วิสาหกิจเพื่อสังคม และจากที่ได้เข้าสัมภาษณ์กับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พบว่า ณ ปัจจุบันยังไม่มีการใช้เงินจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้วิสาหกิจเพื่อสังคมกู้ยืมเงิน หรือสนับสนุนเงินแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมในลักษณะให้เปล่าตามมาตรา 48 (1) และ (2) ดังนั้นประเด็นปัญหาของเงินสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 48 (1) และ (2) ในปัจจุบันจึงมีปัญหายุ่งยากกันหลายประการ กล่าวคือ

ประการแรก มีกรอบกฎหมายวางกรอบอำนาจให้สำนักงานสามารถนำเงินจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เพื่อสนับสนุนแหล่งเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้ตามมาตรา 48 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 แต่ยังไม่มีการปฏิบัติจริงเนื่องจากยังขาดประกาศหรือระเบียบอันเป็นกฎหมายลำดับรองจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมากำหนดเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ต่างๆในการใช้พิจารณาคุณสมบัติของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จะขอเข้ารับการสนับสนุนเงินจากกองทุนทั้งสองประเภทตามมาตรา 48 (1) และ (2)

ประการที่สอง หากไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ เงื่อนไขให้ชัดเจนและชัดเจน อาจทำให้เงินจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่สามารถดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้ เนื่องจากไม่มีกฎเกณฑ์การใช้จ่ายเงินจากกองทุนที่เป็นมาตรฐานและโปร่งใสอย่างเพียงพอ

ซึ่งปัญหาทั้งสองประการดังกล่าวนี้ถือเป็นประเด็นหลักสำคัญที่หากต้องมีการบริหารเงินจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มีประสิทธิภาพและสามารถดำรงสถานะของเงินในกองทุนในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มเติม และเพื่อให้เงินจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถใช้ได้จริง เห็นควรให้เพิ่มเติมกฎหมายในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 โดยแบ่งเป็นสองประเภทของเงินสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ดังนี้

1. เงินกู้ยืมจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ตามมาตรา 48 (1)

ออกระเบียบโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 51 (3) ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการให้สินเชื่อแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมสำหรับกู้ยืม สำหรับดำเนินการ ก่อตั้ง ปรับปรุง และพัฒนากิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นให้มีประสิทธิภาพและขีดความสามารถเพิ่มขึ้น โดยกำหนด

(1) กฎเกณฑ์ในการพิจารณาสินเชื่อให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมว่าต้องการนำเงินที่กู้ยืมไปใช้ดำเนินการ สำหรับอะไร

(2) กำหนดวงเงินการให้สินเชื่อแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยพิจารณาให้ไม่เกินจำนวนเท่าไรต่อรายเพื่อความเหมาะสมและมีขีดจำกัดในการให้วงเงินสินเชื่อแก่คณะกรรมการบริหารกองทุน

2. เงินสนับสนุนโดยการให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนในการประกอบกิจการในระยะเริ่มแรกจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 48 (2)

ออกระเบียบโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 51 (3) เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการให้เงินทุนเพื่อช่วยเหลือวิสาหกิจเพื่อสังคมในการประกอบกิจการในระยะเริ่มแรก โดยกำหนด

(1) เกณฑ์การพิจารณาและการให้เงินสนับสนุนดังกล่าวให้มีสัดส่วนไม่เกินร้อยละเท่าไรของเงินลงทุนในโครงการของวิสาหกิจเพื่อสังคม

(2) หลักเกณฑ์การจ่ายเงินสนับสนุน จะจ่ายให้ในรูปแบบใด เต็มวงเงินหรือให้เป็นงวดๆ โดยพิจารณาจากความคืบหน้าของโครงการที่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้รายงานมายังสำนักงาน

ซึ่งหากได้มีการออกระเบียบการใช้เงินจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้วนั้นจะทำให้เงินสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถใช้ได้จริง และเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารกองทุนด้วย

4.2 การกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคม

การที่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้จดทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม และได้รับหนังสือรับรองการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามความในมาตรา 8 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 และได้รับการส่งเสริมสิทธิประโยชน์ด้านต่างๆจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ตลอดจนได้รับการสนับสนุนแหล่งเงินทุนจากส่วนงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับเงินสนับสนุนประเภทเงินให้เปล่าจากประชาชน และการเข้าร่วมทุนกับวิสาหกิจเพื่อสังคมจากภาคเอกชน เพื่อให้วิสาหกิจเพื่อสังคมดำเนินกิจการให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส และดำเนินกิจการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ประเด็นการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมก็เป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่ต้องมีการออกกฎเกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมให้อยู่ในกรอบที่กฎหมายกำหนดและให้อำนาจสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มีกรอบอำนาจในการเข้าไปกำกับดูแลบางประเด็นที่เห็นว่ายังเป็นประเด็นปัญหาที่พบอยู่ในปัจจุบัน โดยในที่นี้ผู้วิจัย จะขอเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายด้านการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นสองหมวดหมู่ด้วยกัน คือ การกำกับดูแลการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เห็นว่าเป็นปัญหา และการกำกับดูแลการจัดทำรายงานของวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งทั้งสองหมวดหมู่นั้นล้วนแต่มีความสำคัญอันจะเป็นตัวปกป้องการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมมิให้ผิดเจตนารมณ์การดำเนินกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมและล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงแหล่งเงินทุนตามที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทั้งสิ้น รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

4.2.1 การกำกับดูแลการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประเภทการเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชนตาม

ประกาศ ตท. ที่ ทจ.1/2563

เมื่อได้พิจารณาประกาศสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงประเภทหรือรายการที่จดทะเบียนของวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2564 ได้กำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงรายการที่ได้จดทะเบียนไว้ต่อสำนักงานต้องมาแจ้งการเปลี่ยนแปลงให้สำนักงานทราบ ซึ่งตามประกาศสำนักงานฯ ในส่วนที่ 2 ข้อ 7 กำหนดเรื่องการเปลี่ยนแปลงเรื่องสัดส่วนผู้ถือหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมตั้งแต่ร้อยละ 25 ขึ้นไปอยู่ในบังคับให้วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องแจ้งให้สำนักงานทราบด้วย แต่ตามประกาศสำนักงานฯ ฉบับดังกล่าวนี้ ไม่ได้กำหนดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทุนจดทะเบียนกรณีเพิ่มทุนจดทะเบียนของวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัดไว้ให้ต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงต่อสำนักงานทราบ ซึ่งหาก

ไม่มีการกำหนดให้ต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงให้สำนักงานทราบ ย่อมทำให้สำนักงานไม่สามารถทราบได้ถึงการเปลี่ยนแปลงรายการข้อมูลของวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัด อันเนื่องมาจากการระดมทุนโดยการเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชนตามประกาศสำนักงานตลาดทุนที่ ทจ.1/2563 และประเด็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลจากการไม่ได้รับการกำกับดูแลที่ดีจากสำนักงาน ฯ ย่อมส่งผลให้เกิดประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนความเป็นเจ้าของกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยจะเห็นได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้มีการระดมทุนโดยการเสนอขายหุ้นเป็นวงกว้างต่อประชาชน เมื่อมีผู้เข้ามาลงทุนในบริษัทที่เสนอขายหุ้นก็ย่อมมีการเพิ่มผู้ถือหุ้นในบริษัท และหากมีจำนวนหุ้นมากขึ้นก็ย่อมถึงสัดส่วนความเป็นเจ้าของกิจการเดิม และหากผู้ถือหุ้นรายใหม่ที่เข้ามาเป็นผู้ถือหุ้นไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม และมีสัดส่วนการถือหุ้นในบริษัทจำนวนมากจนมีอำนาจชักนำกิจการบริษัทได้นั้น กรณีนี้อาจกระทบถึงอำนาจในการบริหารกิจการของเจ้าของกิจการเดิมได้และส่งผลให้บริษัทจำกัดที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมบริหารกิจการผิดวัตถุประสงค์ของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม และย่อมส่งผลให้เกิดการใช้ประโยชน์ของการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมมาหาผลประโยชน์จากสิทธิประโยชน์ที่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับจากภาครัฐได้

ซึ่งประเด็นนี้ปัญหาทั้งหมดที่ได้ยกขึ้นมาวิเคราะห์ในที่นี่ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้มีการออกประกาศสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 8 วรรคสาม กำหนดให้

(1) วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทบริษัทจำกัดที่มีการเปลี่ยนแปลงทุนจดทะเบียนบริษัท กรณีเพิ่มทุนจดทะเบียน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงรายชื่อผู้ถือหุ้น ต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงให้สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมทราบ

(2) ให้สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมพิจารณาถึงลักษณะของการเข้ามาเป็นผู้ถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหม่จากการระดมทุนดังกล่าว หากพบว่ามีส่วนการถือหุ้นที่มีสิทธิในการครอบงำกิจการ และผู้ถือหุ้นรายใหม่มีพฤติการณ์ใดที่อาจส่งผลให้การดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 และหนังสือแสดงเจตนากรมการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 7 (6) ให้สำนักงานใช้อำนาจตามมาตรา 70 มีอำนาจพิจารณาเพิกถอนการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นด้วย

ซึ่งหากได้มีการปรับปรุงแก้ไขโดยให้กรอบอำนาจสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นหน่วยงานที่ดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยตรงแล้วจะเป็นการป้องกันมิให้วิสาหกิจเพื่อสังคมดำเนินธุรกิจผิดรูปแบบและไม่ทำให้เกิดการใช้ช่องทางของการเข้าเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีโดยมิชอบด้วยอีกทางหนึ่ง

4.2.2 การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานกิจการ

โดยหลักของการดำเนินกิจการของธุรกิจและกิจการต่างๆ เพื่อให้การดำเนินกิจการมีความโปร่งใสตรวจสอบได้และเป็นการคุ้มครองเจ้าของกิจการ ย่อมต้องมีกลไกในการจัดการควบคุมดูแลผู้บริหารกิจการ หรือกรรมการบริษัทเพื่อให้ดำเนินกิจการไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สร้างผลตอบแทนสูงสุดให้แก่เจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้น โดยกลไกในการกำกับดูแลผู้บริหารกิจการนั้นล้วนแล้วแต่มีบัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมายเพื่อให้เกิดผลบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีบทลงโทษในเชิงประจักษ์หากฝ่าฝืนกฎหมายที่กำหนดไว้ในเรื่องนั้นๆ

แต่เนื่องจากวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยวัตถุประสงค์หลักแล้วนั้นเป็นการดำเนินกิจการเพื่อตอบแทนสังคม ดังนั้นย่อมมีผู้สนใจให้การสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ ทั้งเงินให้เปล่า และเงินกู้ยืม หรือการเข้าร่วมเป็นเจ้าของกิจการ แต่โดยจุดประสงค์หลักของผู้ให้การสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมล้วนแล้วแต่ไม่ได้ต้องการผลตอบแทนเป็นเงินที่ตนได้ลงทุนไป แต่จุดประสงค์หลักคือต้องการผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดจากการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นเอง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า กลไกในการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐต้องให้ความสำคัญ ซึ่งเมื่อได้พิจารณามาตรา 12 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 พบว่า สวส. ได้กำหนดให้ ให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานผลการประกอบกิจการประจำปี รายงานทางการเงินที่รับรองโดยผู้สอบบัญชี และรายงานผลลัพธ์จากการดำเนินกิจการเพื่อสังคมยื่นต่อสำนักงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สำนักงานประกาศกำหนด ซึ่งจากมาตรา 12 นั้นกล่าวได้ว่า กฎหมายกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องจัดทำรายงานยื่นให้แก่ สวส. เป็นรายปีทั้งสิ้น 3 เรื่องด้วยกัน คือ

- (1) รายงานผลการประกอบกิจการประจำปี
- (2) รายงานทางการเงินที่รับรองโดยผู้สอบบัญชี และ
- (3) รายงานผลลัพธ์จากการดำเนินกิจการเพื่อสังคม

และปัจจุบันได้มีประกาศสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่องการจัดทำรายงานประจำปีของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ฉบับลงวันที่ 25 กันยายน 2564 ออกมาเพื่อกำหนดรายการเอกสาร

สำหรับการรายงานผลการดำเนินงานเพิ่มเติมจากมาตรา 12 เพิ่มอีก โดยกำหนดให้รายงานผลการประกอบกิจการประจำปีที่ยื่นต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม อย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ผลการประกอบกิจการที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อสังคมและตามหนังสือแสดงเจตนารมณ์การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ผ่านมา

(2) ผลการประกอบกิจการที่เป็นไปตามแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ผ่านมา

(3) รายได้จากการประกอบกิจการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ

(4) การนำกำไรไปใช้เพื่อกิจการสังคมและการแบ่งปันกำไร

(5) การประกอบกิจการที่เป็นไปตามการกำกับดูแลกิจการที่ดี

ซึ่งเมื่อได้พิจารณาประกาศดังกล่าวแล้ว เห็นว่ายังขาดรายการรายงานที่สำคัญอีกบางรายการที่ควรกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมทราบอีกบางประการ

เมื่อพิจารณาจากการจัดทำรายงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย พบว่าใน CIC Regulations 2005 รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำรายงานปรากฏใน Part 7 ข้อ 26-29 ซึ่งเรื่องสำคัญที่ต้องปรากฏในรายงาน ได้แก่

(1) รายละเอียดว่า CIC ได้ดำเนินการใดไปแล้วบ้างเพื่อประโยชน์ของชุมชน

(2) รายละเอียดว่า CIC ได้จัดกิจกรรม หรือดำเนินการอย่างใดแล้ว เพื่อจัดให้ได้มาซึ่งความเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงาน

(3) รายละเอียดเรื่องการประกาศการจ่ายปันผล และกำไรที่จัดสรรมาจ่ายตลอดจนแสดงว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของอัตราการจ่ายปันผล

(4) รายละเอียดเรื่องการโอนทรัพย์สินแก่องค์กรที่มีข้อกำหนดจำกัดการเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน และ

(5) รายละเอียดตามที่ Company Act 1985 กำหนดให้ต้องเปิดเผย ซึ่งเป็นเรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับการให้กรรมการหรือบุคคลอื่นกู้เงินของบริษัท

ซึ่งจะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีการกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องจัดทำรายงานในหลายๆ ประเด็น ซึ่งประเด็นต่างๆล้วนเป็นประเด็นที่แสดงให้เห็นถึงการแสดงความโปร่งใสในการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งสิ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประกาศสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่องการจัดทำรายงานประจำปีของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ฉบับลงวันที่ 25 กันยายน 2564 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 12 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องจัดทำรายงานเพิ่มเติม คือ

- (1) รายละเอียดกรณีที่กรรมการหรือบุคคลอื่นกู้เงินของวิสาหกิจเพื่อสังคม
- (2) กำหนดให้สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมีหน้าที่ตรวจสอบรายงานและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายงานที่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้ยื่นรายงานว่ามีข้อคิดเห็นอย่างไร
- (3) กำหนดให้สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมต้องนำรายงานทั้งหมดเผยแพร่ให้ประชาชนทราบโดยทั่วไปผ่านทางเว็บไซต์ของ สวส. และกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีหน้าที่ต้องนำรายงานประจำปีพร้อมความเห็นของ สวส. เผยแพร่ไปยังเว็บไซต์ของตนให้ประชาชนภายนอกได้รับทราบด้วย

ซึ่งแนวปฏิบัติเรื่องการกำหนดให้ต้องมีการเผยแพร่รายงานประจำปีพร้อมความเห็นของเจ้าพนักงานนี้เป็น การนำเอาแนวปฏิบัติมาจากกฎหมาย MBCL ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องปฏิบัติตาม

หากได้มีการแก้ไขปรับปรุงเรื่องการรายงานผลการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มีประสิทธิภาพ และมีข้อมูลเพียงพออันจะเป็นการดียิ่งแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเองเพราะวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถตรวจสอบได้จากบุคคลภายนอก โดยบุคคลภายนอกก็สามารถเข้าตรวจสอบข้อมูลการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้อย่างเสรีผ่านทางสื่อสาธารณะ อันจะเป็นแนวทางการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงานได้อีกทางหนึ่ง

บทที่ 5

บทสรุป

วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ตามความหมายในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 นั้นคือ บริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และมีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือบริการ (เว้นแต่กิจการไม่ประสงค์แบ่งกำไรแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น อาจมีรายได้น้อยกว่าห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ) โดยนำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละสิบไปใช้ตามวัตถุประสงค์เพื่อสังคม และมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี ดังนั้น การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมจึงเป็นแนวคิดที่ดีที่รัฐควรให้การส่งเสริม และปัจจุบันหลายๆ ประเทศทั่วโลกได้ให้การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศของตน สามารถดำเนินกิจการได้โดยเข้าไปส่งเสริมและสนับสนุน มีกฎหมายรองรับและกำกับดูแลโดยเฉพาะส่งเสริมด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เป็นต้น โดยปัจจุบันวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยได้มีกฎหมายออกมารองรับสถานะของตัวองค์กรและกำกับดูแลโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (สวส.) ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 และเริ่มมีวิสาหกิจเพื่อสังคมหลายๆ องค์กรในประเทศไทยได้เข้ามาขึ้นทะเบียนกับสำนักงาน สวส. แล้วหลายองค์กร

โดยจากการศึกษาถึงช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมในปัจจุบันแล้วพบว่า ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมพบว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมยังมีข้อจำกัดในด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนอยู่บางประการด้วยข้อกำหนดซึ่งถือเป็นปัญหาหลักสำคัญที่ทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยยังเติบโตได้ไม่มากเมื่อเทียบกับวิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศ ซึ่งปัญหาหลักสำคัญที่วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยประสบปัญหาอยู่คือปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อนำมาใช้ดำเนินกิจการและสามารถดำเนินกิจการได้อย่างยั่งยืนโดยไม่พึ่งพาเงินบริจาคอย่างเดียว

อีกทั้งยังพบว่า การกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ทั้งด้านการกำกับดูแลการเข้าถึงแหล่งเงินทุนบางประเภทและการกำกับดูแลการดำเนิน

กิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านการรายงานผลการดำเนินงานกิจการยังไม่มีเกณฑ์ที่กำหนดไว้ชัดเจนเพียงพอ ซึ่งการที่ไม่มีหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างชัดเจนนั้น อาจนำมาซึ่งปัญหาในการใช้ช่องทางเหล่านี้หาผลประโยชน์จากเงินที่ดำเนินกิจการโดยไม่โปร่งใส ซึ่งอาจส่งผลให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ขาดความน่าเชื่อถือในระยะยาวได้

โดยในที่นี้ผู้เขียนได้ตั้งประเด็นสมมติฐานของงานวิจัยไว้ว่า ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 และกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อเพิ่มช่องทางเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม และควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายด้านการกำกับดูแลการดำเนินงานกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นการคุ้มครองบุคคลภายนอก และสร้างความโปร่งใสในการดำเนินกิจการแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มขึ้น และจากที่ได้ศึกษาเชิงลึกถึงปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมในปัจจุบันพบว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมยังขาดแหล่งเงินทุนที่จะเข้าถึงได้อยู่ ทั้งในเชิงการเข้ารับเงินบริจาคที่วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องหาทางระดมทุนโดยการเปิดรับบริจาคด้วยตนเอง ซึ่งส่งผลให้วิสาหกิจเพื่อสังคมบางรายไม่สามารถขอรับบริจาคได้อันเนื่องมาจากการขาดความน่าเชื่อถือจากสังคมหรือจากภาคประชาชน จึงส่งผลให้ผู้สนใจให้การสนับสนุนเงินบริจาคแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมไม่รู้จักวิสาหกิจเพื่อสังคมว่าดำเนินกิจการประเภทไหน อย่างไร มีความน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหน และเมื่อมีหน่วยงานของรัฐได้ออกมาตรการเพื่อส่งเสริมให้มีการบริจาคเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มขึ้นแต่ก็ยังไม่ครอบคลุมและจูงใจให้ผู้บริจาคเข้ามาบริจาคเงินแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้อย่างเพียงพอด้วยกฎเกณฑ์การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่จำกัดเฉพาะกลุ่มไม่ครอบคลุมทุกๆกลุ่ม

ในแง่ของการกำกับดูแลทั้งด้านการกำกับดูแลการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม และการกำกับดูแลการดำเนินงานกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น พบได้ว่าการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ได้มีเกณฑ์การกำกับดูแลที่ชัดเจนและรัดกุมมากนักเมื่อเทียบกับองค์กรที่กำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศ และด้วยการดำเนินงานกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมก็ล้วนแล้วแต่ต้องใช้เงินทุนในการดำเนินกิจการซึ่งการที่ผู้ลงทุน หรือผู้บริจาคเงินให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่นอกจากต้องการให้เกิดผลประโยชน์ที่ส่งผลดีต่อสังคม สิ่งแวดล้อม จนเกิดผลกระทบทางสังคมที่ชัดเจนแล้ว พบว่าการลงทุนบางรูปแบบก็ต้องการได้รับผลตอบแทนเป็นเงินลงทุนที่ตนได้ลงทุนไปกลับคืนมาด้วย ซึ่งการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในปัจจุบัน พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ได้ให้กรอบอำนาจสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมีอำนาจในการพิจารณา

เพิกถอนการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคมและเพิกถอนสิทธิประโยชน์เท่านั้น โดยในที่นี้ผู้เขียนมองว่ายังขาดการกำกับดูแลในมิติอื่นๆอีกหลายส่วน

เมื่อได้พิจารณาวิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศที่ได้ดำเนินกิจการจนประสบความสำเร็จจนทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถพึ่งพาตนเองได้นั้น ในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสหรัฐอเมริกา ภาครัฐได้ให้ความสำคัญแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง โดยได้สร้างเครื่องมือหลายๆ ด้านเพื่ออำนวยความสะดวกแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศของตนสามารถดำเนินกิจการได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ไม่จำกัดเฉพาะการให้การสนับสนุนทางด้านสถานะทางกฎหมาย ยังได้สนับสนุนช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างจริงจัง และนอกจากนั้นยังมีกลไกในการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างเข้มแข็งทั้งในแง่เพื่อประโยชน์แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมและเพื่อประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นบุคคลภายนอกด้วย ซึ่งนับได้ว่าในต่างประเทศได้สร้างระบบนิเวศที่เป็น การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในหลายมิติเหมาะแก่การศึกษาเพื่อนำมาปรับปรุงกฎหมายในประเทศได้ เป็นอย่างดี ซึ่งหากประเทศไทยมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การกำกับดูแล ด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการกำกับดูแลด้านการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมและสร้างระบบนิเวศที่ดีให้แก่ ผู้ประกอบการที่สนใจเข้ามาประกอบกิจการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มขึ้นอันจะเป็นการสร้างผลกระทบ ทางสังคมและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมได้อย่างสูงสุด

บรรณานุกรม

กรมสรรพากร. (6 April 2022). เข้าถึงได้จาก

https://www.rd.go.th/fileadmin/user_upload/kormor/newlaw/dc735.pdf

กรุงเทพธุรกิจ. (14 มกราคม 2565). เข้าถึงได้จาก

<https://www.bangkokbiznews.com/business/655546>

ชฎิล โรจนานนท์. (ม.ป.ป.). วิสาหกิจเพื่อสังคม (social enterprise) คืออะไร โครงการ ศ.ศึกษาไม่หยุด
นิ่งของสำนักนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน. 1-2.

ดร.ศักดา ศิริภัทรโสภณ. (2558). การศึกษากรอบแนวคิดเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย
A Conceptual Study of Social Enterprise Delopment in Thailand. *วารสารสมาคม
นักวิจัย, ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2558*, 31.

ทศทีป อภิญาสกุล. (2555). ภาวะการพิสูจน์ในหลักการตัดสินใจทางธุรกิจ. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.

ทิพย์ชนก รัตโนสถ. (2556). คาอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

นิลุบล เลิศนุวัฒน์. (มีนาคม 2558). Benefit Corporation: ความเป็นไปได้ในการปรับใช้ในประเทศไทย.
วารสารนิติศาสตร์ (1 ปี 44), 225.

ในการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ, จัดโดยรัฐสภา คณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่อง "วิสาหกิจ
เพื่อสังคม". (2558). รายงานคณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่อง "วิสาหกิจเพื่อสังคม".
15.

ไพบูลย์ ดำรงวารี. (14 มีนาคม 2565). เข้าถึงได้จาก [https://www.osep.or.th/wp-
content/uploads/2021/01/](https://www.osep.or.th/wp-content/uploads/2021/01/)

รศ. พรชัย เทพปัญญา จตุพร จุ้ยใจงาม. (2557). กิจการเพื่อสังคม แนวโน้มระบบทุนนิยมสมัยใหม่
กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ.

วันรัชม์ พิรุณจินดา. (2559). ปัญหาเกี่ยวกับการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมในรูปแบบบริษัทจำกัด. 27-28.

วิภาภรณ์ ชัยรัตน์. (2560). รูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมของรัฐบาลกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ
อย่างยั่งยืน.

ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2561). โครงการศึกษารูปแบบการจัดการกิจการเพื่อ
สังคม (Social Enterprise:SE) สำหรับผู้สูงอายุ. ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2-3.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (14 มีนาคม 2565). เข้าถึงได้จาก

https://www.krisdika.go.th/data/comment/comment_lawdraft/2561/1927_2561_0108.htm

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). เข้าถึงได้จาก

http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. (13 March 2022). เข้าถึงได้จาก <https://www.osep.or.th/>:

<https://www.osep.or.th/>

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. (6 April 2022). เข้าถึงได้จาก <https://www.osep.or.th/>

กรุงเทพธุรกิจ. (2565). <https://www.bangkokbiznews.com/business/655546>

คณะกรรมการกำกับตลาดทุน สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. ประกาศ
คณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ.1/2563 เรื่อง การยกเว้นการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อ
สังคมที่เป็นบริษัทจำกัดที่กระทำการทั่วไปหรือต่อประชาชนในวงกว้าง.

<https://publish.sec.or.th/nrs/8351s.pdf>

คณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่อง "วิสาหกิจเพื่อสังคม", ไ., จัดโดยรัฐสภา. (2558). รายงาน

คณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่อง "วิสาหกิจเพื่อสังคม". 15.

จตุพร จุ้ยใจงาม, & พรชัย เทพปัญญา. (2557). กิจการเพื่อสังคม แนวโน้มระบอบทุนนิยมสมัยใหม่

กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ

Social Enterprises: Trend of Modern Capitalism Case Studies and Best Practice

Applications. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 1.

ชฎิล โรจนานนท์ (ม.ป.ป.). วิสาหกิจเพื่อสังคม (social enterprise) คืออะไร โครงการ ศ:ศึกษาไม่หยุด

นิ่งของสำนักนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน. 1-2.

- ดร.ศักดา ศิริภัทรโสภณ. (2558). การศึกษากรอบแนวคิดเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย
A Conceptual Study of Social Enterprise Delopment in Thailand. วารสารสมาคม
นักวิจัย, ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2558, 31.
- ไพบูลย์ ดำรงวารีย์. (2565). Retrieved มีนาคม 14, from <https://www.osep.or.th/wp-content/uploads/2021/01/>
- วันชรัสมิ์ พิรุณจินดา. (2559). ปัญหาเกี่ยวกับการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมในรูปแบบบริษัทจำกัด
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- ว่าร้อยตรีหญิงณัฐฎาพร ศิริธรรม. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการเรียไรโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง].
- วีรกร ตรีเศศ. (2009). *Social Enterprise* คือ รูปแบบใหม่ของ "การให้".
<http://neoedu.co.th/blog/social-enterprise>
- วีรบุรณ วิสารทสกุล. (2560). การประกอบการทางสังคมจากปฏิบัติการสู่กรอบกฎหมาย : บทพบทวน
วรรณกรรม. <http://www.midnightuniv.org/midnighttext/000808.doc>
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2553). กิจการเพื่อสังคม *Social Enterprise* เปิดโมเดลต้นแบบ SE โลก-SE,
นำเสนอในงาน "กิจการเพื่อสังคมน้ำดี 50 องค์กร".
<http://www.slideshare.net/sarinee/social-enterprise-world-thailand-8191749>
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. การเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคม
(SE). <https://www.sec.or.th/TH/Pages/LawandRegulations/SE-Offering.aspx?fbclid=IwAR3YnIkla96oTlukQJeTLWtoEHwfDyz6MLWUyCnRkN4kiF5R0Qlitfd0BoE>
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. การเสนอหลักทรัพย์ต่อบุคคลในวงจำกัด
(PP) ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME).
<https://www.sec.or.th/TH/Pages/LawandRegulations/SME-PP.aspx?fbclid=IwAR2L6tkuO3ia0y3FpOljY4uZVZOOpB9eLHLLYfL0KC30WXxsZ26GkgntZC0c>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554).
http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. ประกาศสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง หลักเกณฑ์
วิธีการ และเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงประเภทหรือรายการที่จดทะเบียนของวิสาหกิจเพื่อสังคม

- พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2564 <https://www.osep.or.th/wp-content/>
 สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. (2022a). <https://www.osep.or.th/>
 สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. (2022b). <https://www.osep.or.th/>
 สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. (2022c). <https://www.osep.or.th/>
 (29 March 2022). เข้าถึงได้จาก bcorporation: <https://www.bcorporation.net>.
 (6 April 2022). เข้าถึงได้จาก <https://unltd.org.uk/path/>
 Adler Kim. (30 March 2022). *Social Enterprise Typology*. เข้าถึงได้จาก <http://www.4lenses.org/setypology>.
 bcorporation. (29 March 2022). *What are benefit corporations*. เข้าถึงได้จาก
<https://www.bcorporation.net/what-are-b-corps/why-b-corps-matter>.
 J.,Stevenson, H. and Wei-Skillern,J. Austin. (ม.ป.ป.). *Social and commercial entrepreneurship*.
 Janine S. Hiller. (2013). The Benefit Corporation and Corporate Social Responsibility. *118 Journal of Business Ethics 278, 2*.
 Kickstarter. (30 March 2022). เข้าถึงได้จาก
<https://www.kickstarter.com/projects/1920890759/social-enterprise-sustainability-in-an-unsustainab-0>
 Mike Bull Rory Ridely-Duff. (2011). *Understanding Social Enterprise: Theory & Practice*.
 Office of the Regulator of Community Interest Companies. (2013). *Information and Guidance Notes, Chapter 11: The Regulator*.
 Park Kanjanapaibul. (2012). *Legal Entity for Social Enterprise*.
 Philip Kotler and Nancy Lee. (2005). *Corporate Social Responsibility*. New Jersey: John Wiley & Sons.
 Rakhi I. Patel. (2010). Facilitating Stakeholder-Interest Maximization : Accommodating Beneficial Corporations in the Model Business Corporation Act. *St. Thomas Law Review(23)*, 149.

Robert T. Eposito. (2013). A Primer on Emerging Corporate Entities in Europe and the United States and the Case for the Benefit Corporation. *The Social Enterprise Revolution in Corporate Law*, 4, หน้า 639-714.

Rory Ridley-Duff and Mike Bull. (2011). *Understanding Social Enterprise: Theory & Practice*.

SE Thailand. (21 มีนาคม 2565). เข้าถึงได้จาก SE Thailand:

<https://www.sethailand.org/resource/benefit-se-osep/>

SE Thailand. (2565). เข้าถึงได้จาก <https://www.sethailand.org/resource/se-stories-tiara/>

The Public Benefit Corporation Guidebook. (30 March 2022). เข้าถึงได้จาก

<http://news.mnat.com/rv/ff00272e4c8b3699806e25d24c48a286df5bf926>.

The World Economic Forum. “Global Risks 2011: Sixth Edition.” (Online). (2011). เข้าถึงได้จาก <http://reports.weforum.org/global-risks-2011/>

What is a benefit corporation. (25 March 2022). เข้าถึงได้จาก <http://benefitcorp.net/what-is-a-benefit-corporation>.